

POLIITTISEN PUHEEN KUUNTELEMINEN

Mitä kuuntelemistyylejä nuoret äänestäjät käyttävät kuunnellessaan
presidenttiehdokkaiden puheita?

Lassi Rikkinen

Puheviestinnän pro gradu -tutkielma

Marraskuu 2013

Tampereen yliopisto

Viestinnän, median ja teatterin yksikkö

TAMPEREEN YLIOPISTO

Tieteenalayksikkö VIESTINNÄN, MEDIAN JA TEATTERIN YKSIKKÖ	
Tekijä LASSI RIKKONEN	
Työn nimi POLIITTISEN PUHEEN KUUNTELEMINEN Mitä kuuntelemistyyliä nuoret äänestäjät käyttävät kuunnellessaan presidenttiehdokkaiden puheita?	
Oppiaine Puheviestintä	Työn laji Pro gradu -tutkielma
Aika Marraskuu 2013	Sivumäärä 84 sivua + 7 liitesivua
Tiivistelmä <p>Kuunteleminen on prosessi, jossa vastaanotetaan kielellisiä ja nonverbaalisia sanomia sekä rakennetaan niille merkityksiä ja vastataan niihin. Tässä tutkielmassa käsitellään kuuntelemista poliittisen viestinnän kontekstissa, Suomen presidentinvaalin 2012 toisella kierroksella. Poliittisen puheen kuuntelemista tarkastellaan äänestäjien käyttämien kuuntelemistyylien kautta. Nämä kuuntelemistyyliä ovat ihmis-, sisältö-, toiminta- ja aikasuuntautuneisuus. Tutkielman tavoitteena on selvittää neljän kuuntelemistyylin käyttöä ja painottumista suhteessa toisiinsa poliittista puhetta kuunneltaessa.</p> <p>Kuuntelemistyylien käyttämistä mitataan Listening Styles Profile-16 -testiin (LSP-16) perustuvalla kyselylomakkeella. Aineisto on kerätty 117 Tampereen yliopiston opiskelijalta, joille näytettiin videoita otoksia vaalissa ehdokkaina olleiden Sauli Niinistön ja Pekka Haaviston vaalikampanjoiden avauspuheista. Puheen näkemisen jälkeen koehenkilöt vastasivat sitä koskeneeseen kuuntelemistyylien käyttöä mittaavaan testiin.</p> <p>Poliittisen puheen kuuntelemisessa näyttää korostuvan ihmissuuntautuneen ja sisältösuuntautuneen kuuntelemistyylin käyttö. Toimintasuuntautuneen ja aikasuuntautuneen kuuntelemistyylin käyttö on vähäisempää. Lisäksi äänestäjät kuuntelevat omaa ehdokastaan ihmis- ja sisältösuuntautuneemmalla kuuntelemistyyllillä kuin tämän vastaehdokasta. Vastaehdokasta taas kuunnellaan toiminta- ja aikasuuntautuneemmin. Äänestäjän poliittinen aktiivisuus ja aktiivisuus poliittisen viestinnän seuraamisessa näyttävät lisäävän sisältösuuntautuneen kuuntelemistyylin käyttöä poliittisen puheen kuuntelemisessä.</p>	
Asiasanat kuunteleminen, kuuntelemistyyli, puheviestintä, poliittinen puhe, poliittinen viestintä, presidentinvaali	
Säilytyspaikka Tampereen yliopiston kirjasto	

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	KUUNTELEMINEN	7
2.1	Kuunteleminen prosessina.....	7
2.2	Kuuntelemistyyli	12
3	POLIITTINEN PUHE	17
3.1	Yleistä poliittisesta puheesta	17
3.2	Poliittinen puhe vaalikampanjassa	19
3.3	Poliittinen puhe ja kuunteleminen.....	20
4	SUOMEN PRESIDENTINVAALI 2012.....	24
5	TUTKIMUSONGELMA JA -KYSYMYKSET	26
6	MENETELMÄ	28
6.1	Menetelmän valinta ja otanta	28
6.2	Listening Styles Profile-16 (LSP-16).....	29
6.3	Kyselylomake.....	32
6.3.1	Taustamuuttajat, poliittisen viestinnän seuraaminen ja poliittinen aktiivisuus....	32
6.3.2	Kuuntelemistyyli	32
6.4	Aineistonkeruun toteutus.....	35
6.5	Vastaajat	36
6.6	Aineiston käsittely ja analysointi	38
7	TULOKSET.....	43
7.1	Kuuntelemistyyli poliittisen puheen kuuntelemisessa.....	43
7.1.1	Kuuntelemistyyli molempien puheiden kuuntelemisessa	43
7.1.2	Sukupuolen ja iän yhteys kuuntelemistyyliin.....	46
7.1.3	Äänestyskäyttäytymisen yhteys kuuntelemistyyliin.....	47
7.1.4	Kuuntelemistyyli sekä faktojen ja mielipiteiden havaitseminen.....	48
7.1.5	Kuuntelemistyyli ja ehdokkaista syntyneet asiantuntevuusvaikutelmat	49
7.1.6	Kuuntelemistyyli ja ehdokkaan käyttämän sanaston ymmärtäminen	50
7.1.7	Kuuntelemistyyli ja käsitys ehdokkaiden mielipiteistä.....	50
7.2	Kuuntelemistyyli, poliittinen aktiivisuus ja poliittisen viestinnän seuraaminen	51
7.3	Kuuntelemiseen liittyvät erot kahden eri ehdokkaan välillä.....	55
7.3.1	Kuuntelemistyyli eri ehdokkaiden kuuntelemisessä	55

7.3.2	Sukupuolen ja iän yhteys kuuntelemistyyliin eri ehdokkaita kuunneltaessa....	57
7.3.3	Ehdokkaan äänestäminen ja kuuntelemistyyli 58	58
7.3.4	Kuuntelemistyylien ja eri väittämien väliset yhteydet	61
7.3.5	Millaisia eroja vastaajat havaitsivat ehdokkaiden näkemysten välillä?	63
8	POHDINTA	67
8.1	Tutkimustulosten tarkastelu	67
8.2	Menetelmän tarkastelu	72
8.3	Jatkotutkimusehdotuksia	74
KIRJALLISUUS		79
LIITTEET		85

1 JOHDANTO

Jokainen meistä kohtaa päivittäisessä elämässään poliittista puhetta. Poliitikot viestivät kansalaisille ja toisilleen omasta toiminnastaan, ja kansalaiset viestivät poliitikoille omista mielipiteistään ja tarpeistaan. Poliittinen puhuminen onkin yksi demokraattisen yhteiskunnan kulmakivistä. Ilman tarkoituksenmukaista ja tehokasta vuorovaikutusta ei voida luoda toimivaa ympäristöä demokraattiselle päätöksenteolle, kansalaisten osallistumiselle tai sellaiselle poliittiselle keskustelulle, jossa esitetään ja tarkastellaan erilaisia mielipiteitä. Tämä tutkielma tarkastelee poliittista puhumista kuuntelemisen näkökulmasta. Mielestäni tällä lähestymistavalla voidaan kiinnittää huomiota poliittisen viestinnän vuorovaikutuksellisiin elementteihin. Vuorovaikutus toteutuu vain silloin, kun kuunteleminen on kiinteänä osana viestintää.

Usein ajatellaan, että meillä on velvollisuus kuunnella lähimmäisiämme arkielämän moninaisissa tilanteissa. Kuunteleminen on erittäin tärkeä osa sosiaalista elämää, mutta sillä voidaan nähdä olevan myös yhteiskunnallisia merkityksiä: kuuntelemalla kansalaiset tutustuvat asioihin, joita politiikka käsittelee, arvioivat poliitikkojen viestejä, muodostavat mielipiteitä ja antavat palautetta. Tästä syystä kuunteleminen on erityisen tärkeää demokraattisen prosessin kannalta. Tämän tutkielman tarkoituksena onkin ottaa selvää kuuntelemisesta osana kansalaisten yhteiskunnallista osallistumista.

Kansainvälisen kuuntelemisen tutkimusta edistävän järjestön ILA:n määritelmän mukaan kuunteleminen on ”prosessi, jossa vastaanotetaan kielellisiä ja nonverbaalisia sanomia sekä rakennetaan niille merkityksiä ja vastataan niihin” (International Listening Association 1995). Suurin osa kuuntelemisen tutkimuksesta on keskittynyt käsittelemään kuuntelemista tavanomaisissa sosiaalisissa suhteissa ja arkipäiväisessä viestinnässä. Poliittisen viestinnän perusolemus vaikuttaa kuitenkin kansalaisen kannalta katsottuna erilaiselta verrattuna arkipäiväiseen viestintään ihmisten välillä. Kuuntelijat ovat yleensä etäällä puhujasta eikä heillä välttämättä ole mahdollisuutta edellä esitetyn kuuntelemisen määritelmän edellyttämään vastaamiseen, kommentointiin tai kysymysten esittämiseen. Tästä huolimatta kuuntelemisen teoriaa voidaan mielestäni soveltaa poliittisen viestinnän tutkimuksessa. Yksinkertaistaen voidaan todeta, että äänestäjä antaa vastauksensa viimeistään pudottaessaan

äänestyslipukkeen laatikkoon – tai jättäessään äänensä antamatta.

Tässä tutkielmassa poliittista puhetta lähestytään tavallisen kansalaisen, ei poliitikon, näkökulmasta ja selvitetään, mitä ja miten äänestäjä kuuntelee kuunnellessaan poliittista puhetta. Tavoitteena on äänestäjän kuuntelemisprosessin kartoittaminen poliittisen viestinnän kontekstissa, Suomen presidentinvaalin 2012 toisella äänestyskierroksella. Tästä on mahdollisesti kolmenlaisia hyötyjä. Ensimmäiseksi tulokset tarjoavat mielenkiintoista tietoa äänestäjien käyttäytymisestä kyseessä oleviin vaaleihin liittyen. Toiseksi tulokset liittyvät kuuntelemiseen sellaisessa kontekstissa, jossa sitä ei aiemmin ole juurikaan tutkittu. Kolmanneksi äänestäjälle saattaa olla merkittävää hyötyä omaa käyttäytymistä koskevasta tiedosta.

Koska kuuntelemisen merkitys äänestäjän mielipiteen ja sen myötä äänestyspäätöksen muodostumisen kannalta on todennäköisesti suuri, on tärkeää hankkia lisätietoa poliittisen kuuntelemisen prosessista. Äänestäjän on hyvä olla tietoinen omaan käyttäytymiseensä liittyvistä asioista. Tärkeintä on mahdollisesti sen sisäistäminen, että kuunnellessaan poliittista puhetta äänestäjä ei suinkaan ole passiivinen, vaan pikemminkin aktiivinen toimija, jonka merkitys demokratian toimivuuden kannalta on erittäin suuri.

2 KUUNTELEMINEN

2.1 Kuunteleminen prosessina

Kuuntelemisessa on kysymys paljon muustakin kuin pelkästä aistikokemuksesta. ILAn määritelmän mukaan kuunteleminen on kolmivaiheinen prosessi. Ensimmäinen vaihe käsittää itse vastaanottamisprosessin ääni- ja näköhavainnoista muistamiseen. Toisessa vaiheessa kuuntelija prosessoi kuulemaansa viestiä ja antaa sille merkityksiä. Kolmas vaihe on kuuntelemisen responsiivisuuteen liittyvä osuus, jossa kuuntelija jollakin tavalla joko verbaalisesti tai nonverbaalisesti ilmoittaa puhujalle, että tämä on tullut kuulluksi, ja antaa jonkinlaisen vastauksen viestiin. (International Listening Association 1995.) Vastaus voi olla oikeastaan mikä tahansa sellainen kuuntelijan lähettämä viesti, jonka perusteella puhuja ymmärtää, että hänen viestinsä on otettu vastaan. Kuunteleminen on se viestinnän osa-alue, joka pitää viestintää yllä.

Kuunteleminen on pohjimmiltaan yhdistelmä siitä, mitä kuulemme, ymmärrämme ja muistamme (Brooks 1983, 81). Sitä onkin monissa määritelmissä pidetty pelkästään kuulemiseen ja sen kautta hankitun tiedon strukturoimiseen liittyvänä ilmiönä. Esimerkiksi Weaverin (1977, 5–6) mukaan kuunteleminen on prosessi, joka tapahtuu ihmisen vastaanottaessa auditiivisesti tietoa, joka voi olla verbaalista tietoa, ihmisääntä tai muuta ääntä. Hänen mukaansa on otettava huomioon, että kuuntelemisen prosessissa vastaanottamisella tarkoitetaan sekä tiedon valikoimista että sen strukturoimista. Valikoidut tiedot siirtyvät muistiin, kun taas valikoimatta jääneet tiedot eivät, eikä niitä siten vastaanoteta. Tällainen kuuntelemisen määritelmä sulkee pois kaiken tiedon strukturoimisen jälkeen tapahtuvan toiminnan kuuntelemisen prosessista. Wolvinin ja Coakleyn (1982) määritelmä on samansuuntainen: kuunteleminen on prosessi, jossa vastaanotetaan ja seurataan auditiivisia ärsykeitä ja annetaan niille merkityksiä.

Rhodes (1993) kuitenkin muistuttaa, että kuuntelemisessa ei ole kyse pelkästään intra-personaalisista prosesseista, vaikka suurin osa kuuntelemisen määritelmistä viittaaakin niihin. Hänen mukaansa on syytä tarkastella myös kuuntelemisen suhdeulottuvuuksia, koska jos viestintä käsitetään transaktiomallin mukaiseksi, viestintätilanteeseen osallistuvat henkilöt

ovat samaan aikaan sekä puhujia että kuuntelijoita ja viestintä vaikuttaa kaikkiin tilanteissa mukana oleviin osapuoliin (Rhodes 1993). Wolvin ja Coakley (1982, 29) ovat samaa mieltä: vaikka kuunteleminen onkin jo itsessään merkittävä prosessi, se on samalla kiinteä osa viestintäprosessia kokonaisuudessaan.

Kuunnellessamme muita vastaanotamme toisten lähettämiä viestejä, annamme niille merkityksiä ja viestimme näistä merkityksistä samanaikaisesti nonverbaalisesti tai välillisesti verbaalisesti. Suhdeulottuvuuksien tarkastelu edellyttää sitä, että kuuntelemisen määritelmään liittyy responsiivisuutta koskeva osuus. (Rhodes 1993.) Purdy (2000) menee vieläkin pidemmälle kuuntelemisen määrittelyä rajoittuneisuuden kritisoimisen suhteen. Hänen mukaansa kuuntelemista on käsitelty miltei pelkästään kognitiivisena prosessina, jolloin yksittäisen kuuntelijan tasolla tapahtuva merkityksenanto saa liian suuren painoarvon. Hän korostaakin kuuntelemisen yhteisöllistä merkitystä ja peräänkuuluttaa kuvailevan ja fenomenologisen tutkimuksen tärkeyttä määrällisen ja laadullisen kuuntelemisen tutkimuksen rinnalla.

Wolvinin ja Coakleyn (1993) mukaan kuunteleminen käsittää verbaalisten ja nonverbaalisten viestien kognitiivisen ja affektiivisen prosessoinnin. Heidän mukaansa kuuntelija toimii eri tavoin riippuen siitä, mikä on kuuntelemisen tarkoitus. He ovat jäsentäneet kuuntelemisen tarkoituksia nimeämällä viisi erilaista kuuntelemisen lajia: erotteleva, ymmärtämään pyrkivä, kriittinen, nautiskeleva ja terapeutinen kuunteleminen. Erotteleva kuunteleminen viittaa puhujan ominaisuuksien (esimerkiksi sukupuoli, ikä, ammatti jne.) tunnistamiseen ja relevantin tiedon erottamiseen epärelevantista tiedosta. Ymmärtämään pyrkivä kuunteleminen liittyy uuden oppimiseen ja viestin merkitysten löytämiseen. Kriittinen kuunteleminen viittaa viestien arvioimiseen, sanoman ydinasioiden tunnistamiseen ja vaikutuspyrkimysten huomioimiseen. Nautiskeleva kuunteleminen liittyy sekä taiteen tai viihteen vastaanottoon että hyvän puhetaidon ja taitavan vuorovaikutuksen arvostamiseen. Terapeutinen kuunteleminen tarkoittaa yhteisten alueiden etsintää ja tuen antamista kuuntelijan toimesta. Edellä luetellut kuuntelemisen lajit eivät ole toisiaan poissulkevia, vaan ne voivat esiintyä samanaikaisesti.

Kuuntelemisen prosessia on pyritty jäsentämään erilaisilla malleilla: yhtenä tunnetuimmista Brownellin (2006) esittämällä HURIER-mallilla. Mallin nimi tulee englanninkielisistä sanoista *hearing* (kuuleminen), *understanding* (ymmärtäminen), *remembering* (muistaminen),

interpreting (tulkinta), *evaluating* (arviointi) ja *responding* (vastaaminen). Nämä ovat HURIER-mallin kuusi komponenttia, jotka muodostavat kuuntelemisen prosessin vastaanottovaiheesta vastaamisvaiheeseen (Brownell 2006).

Kuuleminen (*hearing*) liittyy äänen, äänteiden sekä verbaalisten ja nonverbaalisten sanomien havaitsemiseen. Ymmärtäminen (*understanding*) tarkoittaa informaation työstämistä, tiedon jäsentämistä ja kykyä kysyä tarkoituksenmukaisia kysymyksiä. Muistaminen (*remembering*) on oleellinen osa kuuntelemisen prosessia. Ilman lyhytkestoisen muistin, työmuistin ja pitkäkestoisen muistin kunnollista toimintaa kuuntelemisen prosessin muiden vaiheiden toteutuminen hankaloituu. Tulkinta (*interpreting*) liittyy viestin merkityksen ymmärtämiseen yksilöllisestä näkökulmasta, johon liittyvät kuuntelijan aiemmin muistiinsa luomat skeemat ja esimerkiksi sanoman emotionaalinen merkitys. Arviointi (*evaluating*) tarkoittaa sitä prosessin vaihetta, jossa kuuntelija omaksuu tietynlaisen suhtautumistavan kuulemaansa viestiin. Tämä tapahtuu yksilöllisestä näkökulmasta, ja siihen vaikuttavat omat kokemukset, arvot, asenteet sekä ennako-oletukset. Tehokas kuuntelija pyrkii minimoimaan oman näkökulmansa vaikutukset. Viimeisessä vaiheessa, vastaamisessa (*responding*), kuuntelija antaa puhujalle palautetta ja tukea, osoittaa kuunnelleensa ja antaa mahdollisuuden jatkokeskustelulle. (Brownell 2006.) HURIER-malli auttaa ymmärtämään, kuinka monisyisestä prosessista kuuntelemisessa on kyse ja mitä kaikkea tulisi ottaa huomioon kuuntelemista tarkasteltaessa.

Vastaaminen on se kuuntelemisen prosessin vaihe, joka sitoo kuuntelemisen keskinäiseen vuorovaikutukseen ihmisten välillä. Prosessin aikaisemmat vaiheet liittyvät vahvasti viestinnän intrapersonaaliseen tasoon eli yksilön tasolla tapahtuviin viestinnällisiin ilmiöihin. Tästä syystä suurin osa kuuntelemisen määritelmistä viittaaakin intrapersonaaliin prosesseihin, kuten esimerkiksi Rhodes (1993, 235–236) toteaa.

Kuuntelemisen yhteydessä puhuttu myös kuuntelemisosaamisesta. Esimerkiksi Cooper ja Buchanan (2010) ovat tutkineet kuuntelemisosaamista yliopisto-opiskelijoiden parissa ja ovat havainneet, että tärkeimpinä kuuntelemiseen liittyvinä taitoina pidetään kuuntelemis-halukkuutta, kykyä ymmärtää nonverbaalisia vihjeitä, kykyä ymmärtää verbaalisia vihjeitä, kykyä muistaa relevantteja yksityiskohtia ja kykyä vastata tarkoituksenmukaisella tavalla. Tämä viittaa siihen, että kuuntelemisen prosessin eri vaiheita pidetään yleisesti oleellisina osina kokonaisuutta.

Weaverin (1977) mukaan yksittäisen henkilön kohdalla kuuntelemisen prosessiin vaikuttaa kolme asiaa. Ensimmäiseksi kuuntelemiskapasiteetti – kyky valikoida, jäsentää ja muistaa kuultua tietoa – on yksilöllinen tekijä, johon vaikuttavat ihmisen henkilökohtaiset ominaisuudet, aiempi tietämys kuunneltavan asian suhteen ja kokemus monimutkaisten asioiden kuuntelemisesta. Toiseksi kuuntelemishalukkuus on todennäköisesti yhtä tärkeässä asemassa kuin kuuntelemiskapasiteetti. Haluttomuus kuuntelemisen suhteen voi olla sekä yleistä että valikoivaa. Jotkut saattavat olla varsin hyviä kuuntelijoita, mutta eivät välttämättä ole halukkaita käyttämään taitoaan. Kolmanneksi jokainen ihminen on kehittänyt itselleen jonkinlaiset kuuntelemistottumukset. Olipa huonojen kuuntelemistottumusten syy mikä tahansa, ne estävät monia meistä käyttämästä kuuntelemiskapasiteettiamme parhaalla mahdollisella tavalla.

Viestijä siis pystyy vaikuttamaan omaan tapaansa kuunnella. Brownell (2006, 43) kuitenkin muistuttaa, että kuunteleminen ei ole toiminto, jonka viestijä voisi halutessaan kytkeä päälle tai pois, vaan se on olennainen osa suurempaa prosessia, jossa ihmiset jakavat merkityksiä. Kuunteleminen on siis jatkuvasti mukana viestissämmme muiden ihmisten kanssa, mutta se ei ole mekaaninen prosessi, johon kuuntelija itse ei voisi vaikuttaa. Esimerkiksi Wolvin ja Coakley (1993) korostavat, että kuuntelemistaitoja voidaan parantaa koulutuksella. Weaverin (1977) mukaan kuuntelija voi tehostaa omaa kuuntelemistaan kehittämällä kuuntelemishalukkuuttaan ja kuuntelemiskapasiteettiaan. Hänen mielestään kuuntelemishalukkuuden lisäämisen suhteen on oleellista yrittää vähentää puhumishalukkuutta ja pyrkiä lisäämään halukkuutta oppia tai ymmärtää uusia asioita. Myös itsevarmuuden kehittäminen saattaa auttaa, koska epävarma viestijä voi usein tehdä toisten ihmisten puheista hyvinkin defensiivisiä arvioita. Kiinnostuksen rakentamisesta voi olla hyötyä kuuntelemishalukkuuden parantamisen suhteen, sillä kuuntelija ei voi juurikaan vaikuttaa puhujan tai tämän viestin puoleensavetävyYTEEN, mutta voi kuitenkin harkita omaa arviointiaan ja subjektiivista käsitystään aiheesta (Imhof 2001).

Kuuntelemiskapasiteettia voidaan Weaverin (1977) mukaan lisätä esimerkiksi opettelemalla heijastamaan puhujan viesti takaisin puhujalle vaikkapa toistaen puhujan viimeisintä viestiä tai jopa koko keskustelun teemaa ja esittämällä puhujalle jokin tarkentava kysymys tähän liittyen. Tehostaakseen kuuntelemiskapasiteettiaan kuuntelijan pitäisi myös pyrkiä:

- löytämään puhujan tarkoitus tai pyrkimykset,
- saamaan tavanomainen kuuntelemisensä optimaaliselle tasolle,

- määrittelemään oma tarkoituksensa jokaisessa kuuntelemistilanteessa,
- määrittelemään se, antaako itse samat merkitykset puhujan käyttämille sanoille kuin puhuja itse antaa,
- tiedostamaan omat asenteensa ja taipumuksensa erilaisissa asioissa,
- käyttämään ylimääräinen aika kuuntelemistilanteissa mahdollisimman hyvin,
- analysoimaan omia kuuntelemisvirheitään,
- huomioimaan kognitiivisen strukturoinnin prosessi ja siihen kuluva aika,
- oppimaan kuuntelemisen prosessista mahdollisimman paljon. (Weaver 1977.)

Myös omaa kykyään arvioida kuulemaansa voi kehittää. Kuuntelijan pitäisi esimerkiksi pyrkiä kuulemaan koko asia ennen kuin arvioi sitä, olla tarkkana ihmisten tekemien virheellisten päätelmien suhteen, arvioida puhujan ennakoasenteiden vaikutusta tämän viestiin ja kysyä itseltään, onko puhuja varmasti ottanut asioista tarpeeksi selvää tai ovatko hänen esittämänsä mielipiteet järkeviä. (Weaver, 1977.)

Imhofin (2001) mukaan kuuntelemista voi tehostaa metakognitiivisia strategioita käyttämällä, mikäli niitä käytetään erilaisissa tilanteissa tarkoituksenmukaisesti. Tällaisia strategioita ovat esimerkiksi kiinnostuksen hallinta, edeltävien kysymysten kysyminen ja yksityiskohtaisen suunnittelun strategiat. Imhof on kuitenkin havainnut, että joissakin tapauksissa meta-kognitiivisten strategioiden käyttö voi aiheuttaa viestintätilanteisiin häiriöitä.

Bentleyn (2000) mukaan kuunteleminen esimerkiksi työelämässä on muuttunut viime vuosikymmeninä – erityisesti viestintäteknologian kehityksen ja yritysten kansainvälistymisen myötä – niin paljon, että myös käsityksemme tehokkaasta kuuntelemisesta pitää muuttua. Hänen mukaansa nykyään painotetaan sitä, millaisia vaikutuksia kuuntelemisella on ihmisten välisiin suhteisiin, mikä näkyy kuuntelemis-koulutusten määrän kasvuna. Kuuntelemisen nähdään olevan tärkeää sekä asiakassuhteiden kannalta että työtovereiden välisten suhteiden kannalta. Tehokasta kuuntelemista tarkasteltaessa pitäisi ottaa huomioon ketä, mitä ja miten kuuntelemme. Myös tavoilla arvioida kuuntelemista on merkitystä. Aiemmin esimerkiksi työelämässä tapahtuvan kuuntelemisen malleissa annettiin paljon painoarvoa sille, onko viestit ymmärretty.

2.2 Kuuntelemistyyli

Kuuntelemistottumuksiin voidaan liittää kuuntelemistyyliä, joita Watson, Barker ja Weaver (1995) ovat nimenneet neljä. Kyse on neljästä keskenään erilaisesta ulottuvuudesta kuuntelemisessä. Ne ovat ihmis-, toiminta-, sisältö- ja aikasuuntautunut kuuntelemistyyli. Ihmissuuntautunut kuuntelija keskittyy kuunnellessaan toiseen henkilöön ja on kiinnostunut ihmisten välisiin suhteisiin liittyvistä asioista. Toimintasuuntautunut kuuntelija vastaanottaa mieluiten suoria ja hyvin jäsenneitä sanomia ja kiinnittää paljon huomiota virheisiin ja ristiriitoihin. Sisältösuuntautunut kuuntelija kuuntelee mielellään monimutkaisia ja sisällöllisesti haastavia viestejä ja arvioi niitä huolellisesti. Hän kiinnittää huomiota sisältöihin ja puhujan käyttämiin perusteluihin. Aikasuuntautunut kuuntelija kiinnittää paljon huomiota viestinnän ja ajan suhteeseen. Hän on mieltynyt nopeisiin viestintätilanteisiin ja lähestyy niitä ajankäytöllisestä näkökulmasta.

Watson, Barker ja Weaver (1995) ovat kehittäneet 16-kohtaisen kuuntelemistyyliprofiilitestin (*Listening Styles Profile*, LSP-16), jolla mitataan kuuntelijan mieltymyksiä eri tyylien käytön suhteen. Vastaajat vastaavat neljään kutakin kuuntelemistyyliä koskevaan kysymykseen ja heidän vastaustensa perusteella voidaan havaita, mitä kuuntelemistyyliä he kuunnellessaan käyttävät eli mitkä kuuntelemistyyliä painottuvat suhteessa toisiinsa. LSP-16 -testin lisäksi kuuntelemista on tutkittu monien muiden instrumenttien avulla. Näitä ovat olleet muun muassa HURIER-testi, viestintähalukkuutta mittaava WTC-testi, videomateriaalia hyödyntävä Watsonin ja Barkerin WBLT-testi sekä kuuntelemiskapasiteettia mittaava CLS-testi (ks. esim. International Listening Association 2010).

LSP-16 -testi perustuu kuuntelijan omiin näkemyksiin omasta kuuntelemisestään, ja sitä on käytetty useissa erilaisiin viestinnän ilmiöihin liittyvissä tutkimuksissa. Aineistonkeruumenetelmänä on käytetty kyselylomaketta, johon vastaajat ovat itse merkinneet omat vastauksensa. Useimmiten kuuntelemistyyliä on tarkasteltu rinnakkain erilaisten muuttujien kanssa. Näitä ovat olleet muun muassa viestintätyylit, viestintäarkuus ja persoonallisuuspiirteet (ks. esim. Bodie & Villaume 2003, Villaume & Bodie 2007, Sargent, Weaver & Kiewitz 1997).

Myös sukupuolen ja kuuntelemistyylien välistä suhdetta on tutkittu. Esimerkiksi Sargent ja Weaver (2003) ovat tutkineet yliopisto-opiskelijoiden käsityksiä kuuntelemistavoistaan ja

vertaistensa kuuntelemistavoista. He ovat havainneet, että sukupuoliset stereotypiat vaikuttavat ihmisten näkemyksiin kuuntelemistyyleistä. Heidän toteuttamassaan tutkimuksessa selvisi, että naiset pitävät itseään keskimäärin ihmissuuntautuneempina kuuntelijoita kuin miehet ja miehet pitävät itseään keskimäärin sisältösuuntautuneempina kuuntelijoina kuin naiset. Vastaajat myös arvioivat käyttävänsä itse eri kuuntelemistyyliä keskimäärin enemmän kuin heidän vertaisensa. (Sargent & Weaver 2003.) Myös Johnson, Weaver, Watson ja Barker (2000) ovat havainneet, että naiset kertovat useimmiten omaavansa suhdekeskeisen, ihmissuuntautuneen kuuntelemistyylin. Miehet sen sijaan kokevat olevansa useimmiten enemmän sisältö-, toiminta- ja aikasuuntautuneita kuuntelijoita.

Johnson ym. (2000) kuitenkin havaitsivat tutkimuksessaan, että biologisen sukupuolen (*sex*) lisäksi myös sosiaalinen sukupuoli (*gender*) vaikuttaa ihmisten arvioihin omista kuuntelemistyyleistään. Ne vastaajat, joiden arviot omasta sosiaalisesta sukupuolesta painottuivat feminiinisinä pidettyihin piirteisiin, arvioivat oman kuuntelemistyykinsä ihmissuuntautuneeksi, kun taas ne, joiden arviot painottuivat maskuliinisina pidettyihin piirteisiin, arvioivat oman kuuntelemistyykinsä sisältö-, toiminta- ja aikasuuntautuneeksi. Bodie ja Villaume (2007) ovat havainneet, että ihmissuuntautuneena kuuntelijana itseään pitävä henkilö kokee omaavansa sekä maskuliinisuuteen että feminiinisyteen liittyviä piirteitä. Muut kolme kuuntelemistyyliä ovat heidän tekemiensä havaintojen mukaan yhteydessä vahvaan maskuliinisuuteen ja heikkoon feminiinisyteen. Samassa tutkimuksesta käy kuitenkin ilmi, että vaikka suhde kuuntelemistyylien ja sukupuoliroolien välillä on systemaattinen, se on varsin heikko.

Chesebro (1999) on havainnut, että kuuntelemisen ja viestintäherkkyyden eli viestintätilanteissa ilmenevän tarkkaavaisuuden ja responsiivisuuden välillä on yhteyksiä. Ihmissuuntautuneen kuuntelemistyylin ja viestintäherkkyyden välillä on positiivinen korrelaatio. Ihmissuuntautuneet kuuntelijat ovat siis todennäköisesti tarkkaavaisia ja responsiivisia viestintäkumppaneita. Myös sisältösuuntautuneen kuuntelemistyylin ja viestintäherkkyyden välillä on lievä positiivinen korrelaatio. Toimintasuuntautuneen ja aikasuuntautuneen kuuntelemistyylin yhteys viestintäherkkyyteen on heikko. Worthington (2008) on havainnut voimakkaan sisältösuuntautuneen kuuntelemistyylin käytön olevan yhteydessä korkeaan kognition tarpeeseen ja sitä kautta halukkuuteen ottaa osaa ajatus-toimintaa vaativiin viestintätilanteisiin ja tarkkaavaisuuteen sellaisissa tilanteissa.

Sargent, Weaver ja Kiewitz (1997) ovat tutkineet kuuntelemistyylien suhdetta viestintäarkuuden kanssa neljässä eri kontekstissa, joita ovat julkinen puhuminen, ryhmässä puhuminen, kokouksessa puhuminen ja kahdenkeskinen puhuminen. LSP-16 -testiä hyödyntäneessä kyselytutkimuksessa, johon vastasi 571 yliopisto-opiskelijaa, selvisi, että ihmis- ja sisältösuuntautuneen kuuntelemistyylin käyttö korreloi negatiivisesti viestintäarkuuden kanssa kaikissa muissa edellä mainituissa konteksteissa paitsi julkisessa puhumisessa. Omista hypoteeseistaan poiketen Sargent ja kumppanit eivät havainneet korrelaatioita toiminta- ja aikasuuntautuneen kuuntelemistyylin ja viestintäarkuuden välillä. Tästä syystä he totesivat, että kuuntelemistyylien ja viestintäarkuuden välillä on parhaimmillaankin vain heikko yhteys.

Bodie ja Villaume (2003) sen sijaan ovat havainneet, että on olemassa kolme kaavaa, joiden mukaan neljä kuuntelemistyyliä ovat yhteydessä viestintätyyleihin ja viestintäarkuuteen. Ensimmäiseksi korkea ihmissuuntautuneisuus on yhteydessä varmuuteen viestien vastaanotossa ja kahdenkeskisessä viestinnässä sekä suhdeorientoituneeseen viestintätyyliin, joka liittyy toisten ihmisten huomioimiseen. Toiseksi korkean sisältösuuntautuneisuuden ja korkean toimintasuuntautuneisuuden yhdistelmä on yhteydessä täsmälliseen, tarkkaavaiseen, väittelynhaluiseen ja vahvoja vaikutelmia jättävään viestintätyyliin. Kolmanneksi korkean aika- ja toimintasuuntautuneisuuden sekä matalan sisältösuuntautuneisuuden yhdistelmä taas on yhteydessä korkeaan epävarmuuteen viestien vastaanotossa ja matalaan epävarmuuteen kahdenkeskisessä viestinnässä sekä dramaattiseen, henkevään ja voimakkaaseen viestintätyyliin, joka liittyy omien tavoitteiden puolustamiseen ja pyrkimykseen dominoida toista henkilöä. Epävarmuus viestien vastaanotossa saattaa liittyä korkeaan viestintäaggressiivisuuteen, jonka onkin havaittu korreloivan negatiivisesti sisältösuuntautuneeseen kuuntelemistyylin kanssa. Myös ihmissuuntautuneen kuuntelemistyylin käyttämisen on havaittu korreloivan negatiivisesti viestintäaggressiivisuuden kanssa. (Worthington 2005.)

Bodie ja Villaume (2003) havaitsivat, että vain noin 30 prosenttia tutkimukseen osallistuneista 301 yliopisto-opiskelijasta pystyttiin asettamaan yksittäisten kuuntelemistyylien mukaisiin luokkiin. Sen sijaan edellä mainituilla kolmella kuuntelemistyylien yhdistelmällä pystyttiin luokittelemaan noin 85 prosenttia vastaajista. Vain ihmissuuntautunut kuuntelemistyyli oli suoraan yhteydessä viestintätyyleihin ja viestintäarkuuteen. Muut yhteydet syntyivät erilaisten kuuntelemistyylien yhdistelmistä. Tämän perusteella on mahdollista ajatella, että kuuntelemistyyli eivät ole toisiaan poissulkevia tai että ne ovat lopulta toistensa yhdistelmiä. Bodie

ja Villaume (2003) kuitenkin muistuttavat, että vaikka sosiaalisesti suuntautunut kuuntelemistyyli korostuu yliopisto-opiskelijoilta kerätyssä aineistossa, jossakin toisenlaisessa otoksessa tulos voisi olla täysin erilainen.

Myöhemmässä tutkimuksessaan Villaume ja Bodie (2007) ovat tarkastelleet persoonallisuuspiirteiden, viestintätyylien ja kuuntelemistyylien välisiä suhteita. He ovat tehneet seuraavalaisia havaintoja:

- Voimakas ihmissuuntautuneisuus kuuntelemisessa on yhteydessä korkeaan viestintäosaamiseen ja vuorovaikutusosallistumiseen, alhaiseen viestintä-arkuuteen, matalaan viestintäaggressiivisuuteen sekä ystävälliseen, eloisaan ja avoimeen viestintätyyliin. Ihmissuuntautuneisuuteen liittyy myös motivoituneisuus viestiä niin, että luodaan haluttavia ja lämpimiä suhteita muihin ihmisiin sen sijaan, että pyrittäisiin kontrolloimaan heitä.
- Voimakkaan sisältösuuntautuneisuuden ja toimintasuuntautuneisuuden yhdistelmä kuuntelemisessa liittyy maskuliiniseen persoonallisuuteen ja taipumukseen kohti aktiivista, täsmällistä ja vaikuttavaa argumentointityyliä.
- Voimakas aikasuuntautuneisuus, toimintasuuntautuneisuus ja ihmissuuntautuneisuus kuuntelemisessa ovat yhteydessä vahvaan neuroottisuuteen ja motivoituneisuuteen viestiä muiden kontrolloimiseksi.
- Voimakas aikasuuntautuneisuus ja voimakas sisältösuuntautuneisuus ovat yhteydessä vahvaan psykoottisuuteen, johon voi liittyä esimerkiksi sosiaalisten normien rikkominen ja minäkeskeisyys, sekä ystävälliseen ja avoimeen viestintätyyliin. (Villaume & Bodie, 2007.)

Näiden kaavojen lisäksi Villaume ja Bodie (2007) eivät havainneet aineistossaan muita systemaattisia kuuntelemistyylien yhdistelmiä. Myös tämän tutkimuksen perusteella ihmissuuntautuneisuus näyttää olevan ainoa täysin puhtaana esiintyvä kuuntelemistyyli (vrt. Bodie & Villaume 2003). Vastaavia havaintoja on tehty muissakin tutkimuksissa. Esimerkiksi Bommelje, Houston ja Smither (2003) ovat tutkineet yliopisto-opiskelijoiden henkilökohtaisten luonteenpiirteiden yhteyttä tehokkaaseen kuuntelemiseen ja ovat tulleet siihen tulokseen, että tehokas kuunteleminen näyttää olevan vahvemmin yhteydessä tietynlaisiin sosiaalisiin vuorovaikutustilanteisiin kuin yleisempiin luonteenpiirteisiin. Onkin todennäköi-

sesti niin, että kuuntelemisprosessi muodostuu aina hieman erilaiseksi eri konteksteissa ja kuuntelemistyyliä vaihtelevat viestintätilanteesta riippuen.

Saman ovat havainneet edellä mainittujen lisäksi muutkin tutkijat. Esimerkiksi Imhof (2004) on tutkinut yksittäisten henkilöiden kuuntelemistyylien vaihtelevuutta kontekstista riippuen. Vaikka hänen kokoamassa tutkimusaineistossa vastaajien määrä on ollut varsin pieni (50 henkilöä), tulokset viittaavat selvästi siihen, että erityisesti ihmissuuntautuneen ja toimintasuuntautuneen kuuntelemistyylin käyttö vaihtelee laajasti vuorovaikutustilanteesta riippuen. Viestintäkäyttäytyminen ei kuuntelemisenkaan osalta ole muuttumatonta tilanteista riippumatta. Imhof myös kyseenalaistaa joitakin aikaisempia tutkimustuloksia miesten ja naisten välisistä eroista kuuntelemistottumusten suhteen (ks. esim. Johnson et. al. 2000, Sargent & Weaver 2003) esittäen, että kuuntelemista mittaavaan testiin vastatessaan miehillä ja naisilla saattaa olla mielessään erilainen viestintätilanne.

Imhofin (2004) mukaan yksittäisen kuuntelijan kuuntelemistyylien joustavuuden ymmärtämistä voi hyödyntää kuuntelemiskoulutuksessa. Kuuntelijan on hyvä olla tietoinen omista vaihtuvista kuuntelemistyyleistään ja hänen pitäisi arvioida kriittisesti niiden riittävyttä erilaisissa tilanteissa. Imhofin mielestä kuuntelemiskoulutuksissa ihmiset voitaisiin haastaa poikkeamaan tavanomaisista kuuntelemistyyleistään ja hyödyntämään esimerkiksi aikasuuntautunutta kuuntelemistyyliä oman perheen viestinnässä tai ihmissuuntautunutta kuuntelemistyyliä opetusviestinnässä. Tämä voisi paljastaa haitallisia asenteita ja parantaa kuuntelemista.

3 POLIITTINEN PUHE

3.1 Yleistä poliittisesta puheesta

Aristoteleen (1997, 16–17) mukaan poliittinen puhe on yksi kolmesta retoriikan muodosta. Hänen mukaansa poliittinen puhe liittyy erityisesti tulevaisuuden tapahtumiin, kun taas kaksi muuta retoriikan muotoa, oikeuspuhe ja esittävä (epideiktinen) puhe, liittyvät menneisyyteen ja nykyhetkeen. Poliittisen puheen lajit ovat kehottaminen ja varoittaminen. Puheen päämäärät taas ovat hyödyllisyys ja vahingollisuus. Poliittisen puheen tarkoituksena on siis vakuuttaa kuulijat siitä, mitä pitäisi tehdä ja mikä pitäisi jättää tekemättä. Sandersin (2009, 9) mukaan poliittinen viestintä on aina toteuttanut kahta toimintoa. Ensimmäiseksi poliittinen viestintä liittyy suostuttelemiseen, jolla pyritään saavuttamaan tiettyjä poliittisia tavoitteita. Toiseksi poliittinen viestintä liittyy politiikkaan liittyvän tiedon välittämiseen. Kyse on siis sekä poliittisesta toiminnasta että toiminnasta viestimisestä.

Yleisellä tasolla puheen vaikuttaviksi tekijöiksi Aristoteles (1997) mainitsee eetoksen, paatoksen ja logoksen. Eetos liittyy puhujan hyväksymiseen ja sekä puheesta että puhujasta syntyviin vaikutelmiin. Paatos puolestaan tarkoittaa puheen tunnevaikutuksia ja yleisön mukautumista puhujan suhteen. Logos taas pitää sisällään perustelemisen ja faktojen käyttämisen. Tämä kolminaisuus on retoriikan perusta ja siten myös poliittinen puhuminen pitää sisällään nämä elementit. Eetos – puhujan arvovallan, aseman, imagon ja uskottavuuden ohella – on merkittävässä asemassa puhujan vaikutusvallan suhteen (Brooks 1983, 227).

1900-luvulla Aristoteleen edustaman klassisen retoriikan asema akateemisessa maailmassa heikkeni ja sen korvasi niin sanottu uusi retoriikka, joka kiinnitti puhetaidon sijaan huomiota siihen, mitä yhteisöissä ja yhteiskunnassa tapahtuu retorisen toiminnan seurauksena (Puro 1998). Esimerkiksi Burken (1969) mukaan vanha retoriikka oli kirjaimellisesti suostuttelua ja se toimi neuvottelemisen keinoin, kun taas uusi retoriikka, myös poliittinen viestintä, tapahtuu samastumisen kautta: mitä enemmän puhujan ja kuuntelijan substanssit (esimerkiksi fyysiset ominaisuudet, asema, tausta, persoonallisuus, uskot ja arvot) menevät limittäin, sitä enemmän samastumista heidän välillään tapahtuu.

Varhaisissa suostuttelevaan viestintään liittyvissä määritelmissä pääpaino oli selvästi viestien lähteillä ja suostuttelijoiden taidoilla rakentaa vaikuttavia puheita. Myöhempi suostuttelun teoretisointi taas heijasteli muutoksia joukkotiedotusvälineiden hallitsemalla aikakaudella ja se on painottanut vastaanottajan merkitystä. Monien mielestä vastaanottaja oikeastaan myös määrittelee sen, milloin suostuttelua on tapahtunut (Larson 1995, 9). Klassisen retoriikan ollessa normatiivista, on uusi retoriikka ennemminkin kuvailevaa; argumentaatio on osa sosiaalista vuorovaikutusta ja vaikutuskeinojen hyvyys riippuu yleisön omaksumista viestintäsäännöistä (Aarnio & Isotalus 2000, 6). Toisin sanoen poliittinen puhe ei liity pelkästään asioiden viestimiseen, vaan kysymys on myös suhteista ja samastumisesta eri ihmisten välillä. Kuuntelijat reagoivat puhujiin henkilökohtaisesti tietoisesti tai tiedostamattaan (Brooks 1983, 227).

Ilmiö on havaittu myös poliittisen psykologian tutkimuksen piirissä. Siinä missä kansalaiset on aiemmin nähty informaation prosessoijina, nähdään heidät nykyään enenevässä määrin vähemmän tietoisina omista mieltymyksistään esimerkiksi äänestyskäyttäytymisen suhteen. Mitä tulee poliittisiin valintoihin, tunteiden nähdään olevan yhtä tärkeitä – ellei jopa tärkeämpiä – kuin tiedon prosessoinnin. Päätöksentekoon saattavat vaikuttaa sellaiset prosessit, joista kansalaiset eivät ole täysin tietoisia. (Mutz 2007.) Toisaalta asia voidaan nähdä samankaltaisena myös poliittisten puhujien kohdalla: poliitikot saattavat tiedostamattaan edustaa yleisölle jotakin sellaista, mitä eivät omissa puheissaan varsinaisesti tuo esiin (Karvonen 2000, 137). Myös puhujan uskottavuus riippuu puhujan itsensä sijaan enemmän siitä, miten yleisö mieltää puhujan uskottavuuden. Uskottavuus voi siten vaihdella tilanteesta ja yleisöstä riippuen. Uskottavuudelle on kolme pääasiallista lähdettä: puhujasta tiedetyt asiat ennen puhetta, puheen sisällön paljastamat asiat ja puheen esittämistyylin paljastamat asiat. (Brooks 1983, 228–229.)

Myös poliittisen viestinnän tutkimuksessa on kiinnitetty huomiota henkilön ja asian väliseen suhteeseen. Tutkiessaan presidenttiehdokkaiden televisiokeskustelua seuranneiden nuorten kiinnostuksen kohteita Isotalus ja Pörhölä (1998) havaitsivat, että henkilö näyttää korostuvan asiaa enemmän. Tutkijoiden mukaan tämä viittaa television tapaan esittää poliitikko henkilönä hänen edustamiensa poliittisten periaatteiden jäädessä taka-alalle. Poliitiikan ja poliittisen viestinnän henkilöitymiseksi kutsuttu ilmiö on johtanut siihen, että yksi oleellisimmista seikoista vaalikampanjastrategioiden luomisessa on kysymys siitä, millaiseksi ehdokkaan julkisuuskuva rakennetaan (Schmitt-Beck 2007, 747).

3.2 Poliittinen puhe vaalikampanjassa

Tämä tutkielma käsittelee poliittisen puheen kuuntelemista presidentinvaaleissa, joten on tarpeen tarkastella poliittista puhetta erityisesti vaalikampanjoihin liittyen. Poliittiset vaalikampanjat ovat viestintäkampanjoita: ne alkavat, etenevät ja päättyvät viestinnän kautta. Viestintä täyttää ehdokkaan tavoitteiden ja äänestäjien käyttäytymisen välisen alueen ja se myös toimii siltana äänestäjän toiveiden ja ehdokkaan tekojen välillä. (Trent & Friedenberg 2004, 14–15.) Vaalikampanjoinnissa puhuminen on perustavanlaatuisessa asemassa: kampanjointi ei yksinkertaisesti ole mahdollista, ellei poliitikko ole jatkuvasti kanssakäymisessä yleisöjen kanssa (Trent & Friedenberg 2004, 191). Myös Aarnion ja Isotaluksen (2000, 8) mukaan vaalit ovat keskeinen yhteiskunnallinen tapahtuma, jossa viestinnällä on suuri merkitys. Jos ehdokkaiden vaalikampanjointi on mahdotonta ilman jatkuvaa viestintää, on myös mahdotonta kuvitella äänestäjän mielipiteenmuodostusta ja sitä myötä äänestyspäätöksen tekemistä mahdolliseksi ilman tarkoituksenmukaista ja tehokasta viestintää.

Viestinnällä voidaan vain harvoin nähdä olevan niin selviä yhteiskunnallisia vaikutuksia kuin vaalien aikaan ja vaaleissa viestinnän tulevaisuusaspekti on vahvasti esillä; esimerkiksi presidentinvaali tarjoaa äänestäjille mahdollisuuden ”viedä eteenpäin erityyppisiä yhteiskunnallisia pyrkimyksiä ja ajatuksia henkilön välityksellä” (Aarnio & Isotalus 2000, 8–9). Karvosen (2000, 129) mukaan presidentinvaaleissa ehdokas pyrkii puheissaan vakuuttamaan yleisön siitä, että juuri hänestä tulisi paras mahdollinen presidentti. Tässä pyrkimyksessään ehdokas käyttääkin Aristoteleen (1997, 16) mainitsemia puheen lajeja: kehottaminen ja varoittaminen. Erityisesti presidentinvaalin kaltaisessa henkilövaalissa pidettävät puheet saavat kuitenkin myös juhlapuheen muotoja, koska vaalitilaisuudet ovat luonteeltaan juhlavia ja ehdokas saa niissä presidentillisen vastaanoton (Karvonen 2000, 129).

Vaaleissa ehdolla olevat henkilöt pitävät julkisia puheita oman etunsa vuoksi: he pyrkivät maksimoimaan oman äänisaaliinsa. Ehdokkaiden pitää määritellä, kenelle puheet osoitetaan ja minkälaisia viestejä yleisölle pitäisi antaa. Useimmissa poliittisissa vaalikampanjoissa on havaittavissa neljänlaisia retorisia tilanteita, jotka aiheutuvat ehdokkaiden tarpeista ilmaista muodollisesti ehdokkuus julkisesti, hyväksyä julkisesti oman puolueen ehdokkaan nimeäminen, hankkia julkisuutta omille näkemyksille ja pyytää julkisesti anteeksi lausuntojaan tai käyttäytymistään. (Trent & Friedenberg 2004.) Erityisesti ensimmäisenä

mainittuun tarpeeseen liittyy vahva poliittisen puheen perinne. Vaalikampanjan avauspuhe on tärkein osa sitä retorista tilannetta, joka syntyy ehdokkaan tarpeesta ilmaista muodollisesti oma ehdokkuutensa. (Trent & Friedenberg 2004.) Tässä tutkielmassa käytetään aineistonkeruun tukena videoituja otteita presidenttiehdokkaiden kampanjoiden avauspuheista (ks. 6.4).

Politiikan toimijat näkevät entistä vahvemmin vaalikampanjat yhtä tärkeinä kuin varsinaisen poliittisen toiminnan. Kampanjat ovat oleellisia sellaisen kannatuksen hankkimiseksi, jota ilman tavoitteiden saavuttaminen olisi mahdotonta. Kampanjoillaan poliittiset toimijat pyrkivät muovaamaan julkista mielipidettä haluamaansa suuntaan suunnitelluilla viestinnällisillä teoilla. Kohdeyleisöille tarjotaan huolellisesti valittua, useimmiten asenteellista tietoa. (Schmitt-Beck 2007, 744.) Mielipiteiden muokkaamisen edellytyksenä taas on se, että yleisö kuuntelee poliitikon viestiä, analysoi sitä ja tekee siitä lopulta omia päätelmiään ja muodostaa mielipiteensä asiasta. Mielipiteiden muokkaamisen ei siten voida katsoa olevan pelkästään poliitikon toimintaa, vaan se edellyttää aktiivista toimintaa, kuuntelemista, myös viestien kohteena olevalta yleisöltä.

3.3 Poliittinen puhe ja kuunteleminen

Kuuntelemisen tutkimuksen piirissä on käyty viime aikoina paljon keskustelua teoreettisten asioiden kehityksestä ja kuuntelemisen tutkimuksen suunnista (esim. Bodie 2009, Bodie, Worthington, Imhof & Cooper 2008, ILA 2008); myös poliittista viestintää ja retoriikkaa on sivuttu. Esimerkiksi Arneson (2010) on puhunut poliittisen kuuntelemisen teoriasta, jonka ydinteemana on ihmisen halukkuus ja kyky osallistua keskusteluun oudon ja vieraan henkilön kanssa. Tompkins (2009) on tarkastellut retorista kuuntelemista, jonka perusajatuksena on sellaisten ”toisten” huomioiminen, joiden olemassaolo hämärtyy kielen käytäntöjen ja retoristen muotojen taakse. Hänen mukaansa viestijät voivat saavuttaa tarvittavan moraalisen herkkyyden kiinnittämällä huomiota suhteeseen vuorovaikutustilanteen osapuolten välillä. Retorinen kuunteleminen luokin viestijälle mahdollisuuden ymmärtää, että toisen osapuolen kiinnostukset ja pyrkimykset ovat yhtä tärkeitä kuin hänen omansa.

Kuuntelemista on käsitelty myös politiikan tutkimuksen piirissä. Dobson (2012) on

peräänkuuluttanut kuuntelemisen merkityksen korostamista demokraattisessa keskustelussa. Hänen mukaansa politiikan tutkimuksessa lähes kaikki huomio on laitettu puhumiselle, vaikka kuunteleminen on vähintään yhtä tärkeää toimivan poliittisen keskustelun ja demokraattisen prosessin kannalta (Dobson 2012). Myös Arnesonin (2010) mielestä demokratiasta ja julkisesta harkinnasta kiinnostuneet tutkijat ovat suhtautuneet välinpitämättömästi poliittiseen kuuntelemiseen. Dobson (2012) ei tarjoa valmiita vastauksia siihen, miten kuuntelemisen asema saataisiin paremmaksi, vaan keskittyy esittämään kysymyksiä siihen liittyen, millaista poliittinen kuunteleminen on ja miten sitä voidaan parantaa.

Poliittisen puheen kuuntelemisesta tekee merkittävää erityisesti se, että sillä voi olla vaikutus kuuntelijan äänestyskäyttäytymiseen. Poliittisen viestinnän prosessi perustuu sekä interpersonaaliseen vaikuttamiseen että joukkotiedotusvälineiden kautta tapahtuvalle kampanjaviestinnälle (Lachapelle 2003, 87) ja kansalainen voi ottaa vastaan suostuttelevia viestejä monenlaisten kanavien välityksellä. Suostuttelevan viestinnän vastaanottamisen ja kuuntelemisen välillä voidaan katsoa olevan yhtymäkohtia. Wolvin ja Coakleyn (1982, 125) mukaan kohtaamme päivittäin valtavan määrän suostuttelevia viestejä – olivat ne sitten mainoksia, kampanjapuheita tai vaikkapa perheenjäsenten pyyntöjä yhteisestä lomamatkasta – ja niiden tehokas kriittinen kuunteleminen on tärkeää, jos haluamme hallita itse itseämme ennemmin kuin antaa jonkun muun hallita meitä. Tästä syystä poliittisen kuuntelemisen toimivuus on tärkeää.

Brownellin (2006) mukaan on otettava huomioon, että kuuntelemisen prosessin vaiheet painottuvat eri tavoin kontekstista riippuen. Esimerkiksi HURIER-mallin kuusi komponenttia painottuvat kuuntelijan toiminnassa eri tavoin erilaisissa tilanteissa. Hyvät ja tehokkaat kuuntelijat muotoilevat strategiansa sopivaksi kuhunkin tilanteeseen. Poliittisen puheen kuuntelemisen osalta Brownell (2006, 60) mainitsee, että arvioinnin osuus todennäköisesti korostuu tehokkaan kuuntelijan toiminnassa. Myös Wolvin ja Coakley (1982, 54) mainitsevat presidentinvaaliväittelyn seuraamisen esimerkkinä tilanteesta, jossa on kysymys kriittisestä kuuntelemisesta. Kriittinen kuunteleminen liittyy sellaisten viestien kuuntelemiseen, joilla pyritään samaan aikaan vapaaehtoisia muutoksia asenteissa ja toiminnassa. On tärkeää ymmärtää se, miten tällaiset viestit sulauttavat yhteen puhujan uskottavuuden, argumentit ja tunteisiin liittyvän vetovoiman, koska silloin kuuntelija voi arvioida viestejä systemaattisemmin ja tarkemmin.

Esimerkiksi Jamiesonin (1985) näkemyksissä vaikuttamiseen tähtäävän viestinnän vastaanottamisesta on paljon yhteistä tehokkaaseen kuuntelemiseen liitettyjen piirteiden kanssa; esimerkiksi muistin toiminnan tärkeä asema, motivaatioon liittyvät vaatimukset, merkitysten ymmärtäminen sekä nonverbaalisten merkkien havaitseminen. Suomessa esimerkiksi Nukari (2002) on tarkastellut pro gradu -tutkielmassaan yliopisto-opiskelijoiden käsityksiä vaikuttamaan pyrkivän puhe-esityksen kuuntelemisesta ja on havainnut, että opiskelijoiden mukaan hyvä keskittyminen kuuntelemiseen auttaa arvioimaan puheen sisältöä kriittisesti ja että hyvä kuuntelija esittää tarvittaessa kysymyksiä puhujalle. Jotta suostuttelevan puheen kuunteleminen olisi tehokasta, kuuntelijan on oltava perillä puheen vaikuttavien tekijöiden, eetoksen, paatoksen ja logoksen, toiminnasta (Wolvin & Coakley 1982, 127).

Tarkasteltaessa kuuntelemista poliittisen puheen kontekstissa on otettava huomioon useita eri asioita. Äänestäjä seuraa poliittista viestintää monin eri tavoin: poliittista puhetta voi kuunnella paikan päällä poliittisessa tilaisuudessa tai vaikkapa television tai radion välityksellä. Nykyään myös internetissä on tarjolla paljon poliittista puhemateriaalia. On väitetty, että äänestäjät valikoivat, kuluttavat ja tulkitsevat tietoa siten, että se ei uhkaa heidän olemassa olevia näkemyksiään (Mutz 2007, 87).

Kuuntelijat toimivat eri tavoin paikasta ja tilanteesta riippuen (Wolvin & Coakley 1982, 151). Näin ollen on todennäköistä, että äänestäjien käyttäytyminen vaihtelee sen mukaan, millaisessa tilanteessa ja millaisen kanavan kautta poliittista puhetta kuunnellaan sekä miten äänestäjä on asennoitunut. Seuratessamme julkisesti esitettävää puhetta olemme osa julkista yleisöä, jolloin kuuntelemisen prosessin responsiivisuuteen liittyvä osuus on paljon selkeämmin esillä kuin seurattessamme puhetta esimerkiksi televisiosta, jolloin olemme niin sanottuja eristettyjä kuuntelijoita (Wolvin & Coakley 1982).

Kun poliittista puhetta seurataan median välityksellä, myös poliitikon arvioimiseen liittyy sellaisia huomionarvoisia asioita, joita emme välttämättä tulisi heti ajatelleeksi. Esimerkiksi Kepplinger ja Donsbach (1987) ovat havainneet, että televisoidun poliittisen puheen arvioiminen riippuu myös käytetyistä kamerakuvakulmista. Tutkiessaan poliittisten puhujien vartalonliikkeiden vaikutusta heidän vastaanottoonsa Koppensteiner ja Grammer (2010) havaitsivat, että erilaisilla liikkeillä voi olla suuria vaikutuksia siihen, miten poliitikkoa arvioidaan.

Vaikka olisimmekin osa julkista yleisöä emmekä eristettyjä kuuntelijoita, arvioimisprosessissa on mukana monenlaisia vaikuttavia tekijöitä. Esimerkiksi Imhof (2010) on tutkinut kuuntelemisen suhdetta ihmisen arvioimiseen ja on havainnut, että puhujan puheäänien ominaispiirteet vaikuttavat tästä tehtävään havainnointiin ja sitä kautta hänestä tehtäviin arvioihin. Ehdokkaan ulkonäöllä, hänen tukijoukkojensa mainitsemisella ja jopa hänen nimellään voi olla merkittävä vaikutus erityisesti sellaisten äänestäjien äänestyskäyttäytymiseen, jotka eivät halua käyttää aikaa esimerkiksi sisällöllisten asioiden analysointiin äänestyspäätöksen tekemiseksi (Perloff 2003, 137–138). Suomessa yleisön suhdetta poliittiseen puheeseen ovat tutkineet muun muassa Isotalus ja Pörhölä (1998).

Tunteiden vaikutuksesta äänestäjän tekemiin valintoihin ei ole täydellistä selvyyttä, vaikka politiikan tutkimuksessa siihen onkin kiinnitetty runsaasti huomiota. Joka tapauksessa on selvää, että tunteisiin liittyvät asiat vaikuttavat äänestäjien tekemiin valintoihin. Ilmiön hahmottamista vaikeuttaa kuitenkin se, että ihmiset tiedostavat omat tunteensa vain silloin, kun tunteet ovat hyvin voimakkaita, jollaisia poliittinen maailma ei todennäköisesti saa aikaan kovinkaan usein. Yksi ongelmista on tutkimuksissa useimmiten käytettyjen itseraportointimenetelmien epäluotettavuus. Koehenkilöt eivät välttämättä tunnista tai muista tunteitaan oikein. Tästä syystä pitäisikin kehittää tutkimusmenetelmiä paremmiksi ja purkaa terminologisia epä johdonmukaisuuksia. (Mutz 2007, 85.)

ILA (2008) on listannut yhdeksi kuuntelemisen tutkimuksen prioriteeteista tietyssä kontekstissa tapahtuvan kuuntelemisen. Tässä tapauksessa kuuntelemisen tutkijoiden tavoitteena on selvittää, mitä kuunteleminen kyseisessä kontekstissa oikein on ja mitä meidän tulisi tietää kuuntelemisesta tässä kontekstissa. Kuuntelemisen tutkimusta on tehty erityisesti liiketoiminnan, terveydenhuollon, koulutuksen ja uskonnon aloilla, mutta ala on avoin kuuntelemisen teoretisoinnille myös muissa konteksteissa. Esimerkiksi Imhof (2004) on korostanut, että kuuntelemistyylien tutkimus pitäisi liittää entistä vahvemmin koskemaan tietynlaisia viestintätilanteita: kuuntelemistyylien vaihdellessa merkittävästi eri tilanteiden välillä tutkijat eivät voi koskaan olla varmoja siitä, miten tuloksia pitäisi tulkita, jos ne on kerätty yleisohjeistuksella tarkan ohjeistuksen sijaan. Näistä lähtökohdista katsottuna on perusteltua tutkia kuuntelemista myös poliittisen viestinnän kontekstissa.

4 SUOMEN PRESIDENTINVAALI 2012

Suomen presidentinvaalissa 2012 Suomen tasavallan presidentiksi toimikaudelle 2012–2018 valittiin Sauli Niinistö. Vaali ratkesi toisella äänestyskierroksella, jolla Niinistö sai 62,6 prosenttia ja hänen vastaehdokkaansa Pekka Haavisto 37,4 prosenttia koko maan äänistä. Ensimmäisellä kierroksella varsinainen vaalipäivä oli sunnuntaina 22.1.2012 ja ennakköäänestys järjestettiin 11.–17.1.2012. Toinen kierros käytiin tämän jälkeen tammi-helmikuussa. Ennakkoäänestys järjestettiin 25.–31.1.2012 ja varsinainen vaalipäivä oli sunnuntaina 5.2.2012. Suomessa asuvien Suomen kansalaisten äänestysprosentti oli ensimmäisellä kierroksella 72,8 ja toisella kierroksella 68,9. Uusi tasavallan presidentti Sauli Niinistö aloitti toimikautensa 1. maaliskuuta 2012. Ennen vaaleja presidentin virassa toimi Tarja Halonen.

Presidentinvaalin ehdokasasettelu vahvistettiin 15.12.2011. Vaaliin asetettiin yhteensä kahdeksan ehdokasta; jokainen eduskuntapuolue asetti oman ehdokkaansa. Ehdokkaina olivat ehdokasnumeroiden mukaisessa järjestyksessä: 2 Pekka Haavisto (Vihreä liitto), 3 Timo Soini (Perussuomalaiset), 4 Paavo Väyrynen (Suomen Keskusta), 5 Paavo Lipponen (Suomen sosialidemokraattinen puolue), 6 Sauli Niinistö (Kansallinen Kokoomus), 7 Sari Essayah (Suomen Kristillisdemokraatit), 8 Eva Biaudet (Suomen ruotsalainen kansanpuolue) ja 9 Paavo Arhinmäki (Vasemmistoliitto).

Ensimmäisellä kierroksella suurimman äänisaaliin, 37,0 prosenttia äänistä, sai Sauli Niinistö. Niinistö olikin ollut kannatusmittauksissa suosituin ehdokas koko vaalikampanjansa ajan. Lisäksi hän oli mukana vuoden 2006 presidentinvaalin toisella kierroksella, häviten tuolloin 3,6 prosenttiyksikön erolla SDP:n Tarja Haloselle. Niinistölle oli siis kertynyt runsaasti kokemusta ja kannatusta aiemmasta presidentinvaalista. Toiseksi eniten ääniä ensimmäisellä kierroksella, 18,8 prosenttia, sai Pekka Haavisto. Haaviston nousua vaalin toiselle kierrokselle pidettiin jopa hieman yllättävänä, koska hänellä oli vastassaan kokeneita, paljon julkisuudessa esillä olleita poliitikkoja (ensimmäisen kierroksen ääniosuus sulkeissa), kuten Paavo Väyrynen (17,5 %), Timo Soini (9,4 %) ja Paavo Lipponen (6,7 %). Vaalin nuorin ehdokas, tuolloin 35-vuotias Paavo Arhinmäki sai 5,5 prosenttia äänistä. Vähiten ääniä saivat naisehdokkaat: Eva Biaudet sai 2,7 prosenttia ja Sari Essayah 2,5 prosenttia äänistä.

Julkisessa keskustelussa toisen kierroksen ehdokkaiden, Sauli Niinistön ja Pekka Haaviston, välillä ei loppujen lopuksi nähty kovinkaan suuria eroja. Niinistöä pidettiin jonkin verran Haavistoa konservatiivisempana ja vastaavasti Haavisto nähtiin arvoliberaalimpana kuin Niinistö. Molemmat esiintyivät EU-myönteisinä ehdokkaina ja olivat kutakuinkin samoilla linjoilla tärkeimpinä pidettyjen asiakysymysten suhteen. Ennakkosuosikkina pidettyä Niinistöä syytettiin useaan otteeseen varovaisuudesta, eikä Haavistoltakaan nähty kovin jyrkkiä kannanottoja. Molempia ehdokkaita kuvailtiin yleisesti kohteliaiksi herrasmiehiksi, joilla kummallakin olisi ollut edellytykset toimia presidenttinä. Karkeasti ottaen Niinistön katsottiin keräävän taakseen talousasioista kiinnostuneita ja vanhempia äänestäjiä Haaviston nauttiessa kulttuurivaikuttajien ja nuorten suosiota.

Toisen kierroksen äänestystulos osoitti, että Niinistöllä oli huomattavasti suurempi kannatus kuin Haavistolla. Joissakin arvioissa esitettiin, että moni Niinistön kannattaja olisi äänestänyt vaalin ensimmäisellä kierroksella taktisesti Haavistoa; saadakseen heikomman ehdokkaan mukaan toiselle kierrokselle ja varmistaakseen Sauli Niinistön valinnan presidentiksi. Toinen kierros olisikin voinut olla hyvin erilainen, jos Niinistön vastaehdokkaana olisi ollut jompikumpi EU-kriittisistä ehdokkaista, Timo Soini tai Paavo Värynen.

Vaalit käytiin alusta loppuun hyvässä hengessä ja äänestäjille tarjottiin jatkuvasti muun muassa televisioituja vaalikeskusteluja. Lehdistö käsitteli vaaleihin liittyviä asioita laajasti ja tietoa äänestämisen tueksi oli saatavana runsaasti. Myös internetin yhteisöpalvelut, kuten Facebook ja Twitter, olivat ahkerasti käytettyjä viestintäkanavia ehdokkaiden kampanjaviestinnässä. Näiden kanavien käyttöä nimenomaan presidentinvaalikampanjointiin liittyen kuvaa varsin hyvin se, että vielä vuoden 2013 alussa presidentti Sauli Niinistön Twitter-tilin viimeisin viesti on päivätty toisen kierroksen varsinaiselle vaalipäivälle, joka oli sunnuntai 5.2.2012.

5 TUTKIMUSONGELMA JA -KYSYMYKSET

Kuuntelemisen tutkimuksen piirissä on havaittavissa selvä kehityslinja, joka on johtamassa tutkimusta kohti erilaisissa konteksteissa tapahtuvaa kuuntelemista (ks. esim. Imhof 2004, ILA 2008). Kuunteleminen ei ole samanlaista tilanteesta riippumatta, ja esimerkiksi kuuntelemistyylien suhteen voi tapahtua merkittävää vaihtelua erilaisten viestintätilanteiden välillä (Imhof 2004). Kuuntelemisen merkitystä politiikan ja demokraattisen järjestelmän toimivuuden kannalta on käsitelty tutkimuksen piirissä lähinnä esseistiseltä pohjalta (esim. Dobson 2012, Arneson 2010). Näistä lähtökohdista katsottuna kuuntelemisen tutkimuksessa on olemassa tilaus poliittisen puheen kuuntelemisen yksityiskohtaisemmalle tarkastelulle. Tässä tutkielmassa tarkastelun kohteena on erityisesti presidentinvaalikampanjaan liittyvän poliittisen puheen kuunteleminen. Aiempaan kuuntelemista koskevaan teoria- ja tutkimustietoon perustuen tämän tutkielman tutkimusongelma on:

Miten äänestäjät kuuntelevat poliittista puhetta?

Tutkimusongelmaan pyritään löytämään vastauksia kolmen tutkimuskysymyksen avulla. Kuuntelemista on tutkittu runsaasti esimerkiksi siihen liittyen, millaiset viestintätyylit ja persoonallisuustekijät ovat yhteydessä tietynlaisiin kuuntelemistottumuksiin ja -strategioihin (ks. esim. Sargent, Weaver & Kiewitz 1997, Chesebro 1999, Bodie & Villaume 2003, Villaume & Bodie 2007, Bommelje, Houston & Smither 2003, Worthington 2008). Tällaisissa tutkimuksissa kuuntelemistyylien tarkastelulla on ollut suuri rooli. Kuuntelemistyyli on vakiintunut tapa havainnollistaa erilaisia tapoja kuunnella. Näin ollen on perusteltua tarkastella poliittisen puheen kuuntelemista kuuntelemistyylien kautta. Ensimmäisen tutkimuskysymyksen tarkoituksena onkin selvittää neljän kuuntelemistyylin käyttöä tässä kontekstissa sekä kuuntelemistyylien painottumista suhteessa toisiinsa poliittista puhetta kuunneltaessa:

I Mitä kuuntelemistyyliä poliittisen puheen kuuntelemisessä käytetään?

Toisella tutkimuskysymyksellä pyritään selvittämään, onko äänestäjän poliittinen aktiivisuus yhteydessä siihen, millaista kuuntelemistyyliä tai millaisia kuuntelemistyyliä hän käyttää. Poliittisella aktiivisuudella tarkoitetaan tässä esimerkiksi vaaleissa äänestämistä, poliittisiin tilaisuuksiin tai poliittiseen keskusteluun osallistumista sekä poliittisen viestinnän seuraamista. Poliittinen aktiivisuus ja kiinnostuneisuus saattavat liittyä kuuntelemishalukkuuteen (ks. esim. Weaver 1977, Imhof 2001), mistä johtuen on tärkeää ottaa huomioon kuuntelijan suhde politiikkaan. Kuuntelemistyyliä ovat hyvä kehys esimerkiksi sen tarkasteluun, miten poliittisen viestinnän seuraaminen ja sitä kautta laajempi tietämys politiikkaan liittyvistä asioista vaikuttaa poliitikon sanoman kuuntelemiseen. Toinen tutkimuskysymys on:

II Miten poliittisen puheen kuunteleminen, poliittisen viestinnän seuraaminen ja poliittinen aktiivisuus ovat yhteydessä toisiinsa?

On mahdollista, että poliittisen puheen kuuntelemisella on vaikutus äänestyskäyttäytymiseen. Suomessa presidentinvaalin mahdolliselle toiselle kierrokselle pääsee kaksi ensimmäisellä kierroksella eniten ääniä saanut ehdokas. Äänestäjä on jo kerran tehnyt äänestyspäätöksen ja hänelle on muodostunut jonkinlainen vaikutelma ehdokkaista ja heidän pääsanomistaan. Kolmannen tutkimuskysymyksen avulla onkin tarkoitus selvittää, käytetäänkö eri ehdokaiden kuuntelemisessa erilaisia kuuntelemistyyliä ja millainen vaikutus tietyn ehdokkaan kannattamisella on tämän ja eri ehdokkaan puheiden kuuntelemiseen:

III Millaisia eroja kahden eri presidenttiehdokkaan puheiden kuuntelemisessä on?

Tutkimuskysymyksillä pyritään saavuttamaan kahdenlaisia tavoitteita: kuuntelemisen kuvaileminen ja kuuntelemisen rinnastaminen muihin muuttujiin. Ongelmanasettelu on siten vahvasti yhteydessä viestintätutkimuksen perinteisiin linjoihin (ks. esim. Frey, Botan & Kreps 2000, 39). Sen lisäksi, että pyritään löytämään vastauksia tutkimusongelmaan, tämän tutkielman tavoitteena on myös soveltaa kuuntelemistyylien tarkastelua poliittisen viestinnän kontekstissa. Tutkielmassa otetaan selvää siitä, voidaanko poliittisen puheen kuuntelemisen tutkimuksessa soveltaa kuuntelemistyyliin liittyvää teoriaa (esim. Watson, Barker & Weaver 1995, Barker & Watson 2000) ja onko kuuntelemistyylien mittaaminen olemassa olevia tutkimusinstrumentteja hyödyntäen mielekästä tässä kontekstissa.

6 MENETELMÄ

6.1 Menetelmän valinta ja otanta

Tämän tutkielman tavoitteena on selvittää, miten äänestäjät kuuntelevat poliittista puhetta. Tutkielma nojaa ongelmanasettelun ja menetelmien valinnan suhteen vahvasti kuuntelemiseen liittyvään teorian tietoon. Toisaalta koska tutkielman keskiössä ovat kuuntelemistyyli, ei voida välttämättä puhua koko kuuntelemista koskevasta teoriakentästä, vaan pikemminkin ilmiötä havainnollistavasta mallista. Erätuulen, Leinon ja Yli-Luoman (1994, 29) mukaan on kuitenkin makuasia, kutsutaanko tutkimuksen taustaan keskeisesti liittyvää asiaa malliksi vai teoriaksi: tähän tutkielmaan voisi sopia parhaiten teoriasuuntaus-käsitteen käyttäminen, jota käytetään heidän mukaansa silloin, kun tutkimus halutaan liittää kiinteämmin tietynlaiseen tutkimukselliseen lähestymistapaan.

Poliittisen puheen kuuntelemista tarkastellaan tässä tutkielmassa kuuntelemisen tutkimuksessa käytettyjen käsitteiden kautta ja kuuntelemistyylien mittaamisessa tavallisesti käytettyjen kvantitatiivisten eli määrällisten tutkimusmenetelmien avulla. Kyseessä on siis tilastollinen tutkimus, jonka avulla selvitetään muun muassa riippuvuuksia eri asioiden välillä. Tilastollisissa tutkimuksissa aineistonkeruumenetelmänä käytetään tavallisesti kyselylomakkeita, joissa on valmiit vastausvaihtoehdot. Tämä menetelmä mahdollistaa suuren vastaajamäärän, nopean vastaamisen ja tulosten helpon tilastollisen käsittelyn. (Heikkilä 2002.)

Koska kuuntelemisen prosessissa on kyse pitkälti intrapersonaalisesta käyttäytymisestä (ks. esim. Wolvin & Coakley 1982, International Listening Association 1995, Brownell 2006), sen havainnointi on vaikeaa. Vaikeasti tarkkailtavissa olevia viestinnän ilmiöitä tutkitaan tavallisesti itseraportoinnin (*self-report*) avulla. Itseraportoinnissa tutkimuksen kohteena olevat henkilöt reflektivat omaa viestintäkäyttäytymistään. Menetelmään liittyy riski siitä, että vastaajan todellinen käyttäytyminen voi olla hyvin erilaista verrattuna siihen, miten tämä itse kokee käyttäytyvänsä. Vastaajat saattavat myös olla taipuvaisia antamaan sosiaalisesti haluttuja vastauksia. Itseraportointi ei siten ole vahvimmillaan mitattaessa käyttäytymistä. (Frey, Botan & Kreps 2000, 96.) Menetelmän vahvuus on kuitenkin siinä, että kuuntelemista saattaa olla mahdotonta tutkia ilman, että kuuntelija itse reflektoi omaa käyttäytymistään.

Tämän lisäksi itseraportointia käyttämällä estetään tutkijaa tekemästä vääriä päätelmiä tutkittavien käyttäytymisestä.

Tässä tutkielmassa tutkittavat olivat yliopisto-opiskelijoita Tampereen yliopistosta. Tutkittavien valintaan vaikutti se, että aineistonkeruu helpottuu, kun suuri joukko ihmisiä on jo valmiiksi samassa paikassa. Otantaa voidaan siis kuvailla ”helposti hankittavaksi näytteeksi” (*convenience sample*). Yliopisto-opiskelijoita käytetäänkin useissa tutkimuksissa, koska heitä on helppo saada vastaajiksi. Tällaisten otantojen ongelmana on se, että kaikki näytteet ovat ei-sattumanvaraisia, jolloin tuloksia ei voida yleistää luotettavasti koko perusjoukkoon. (Frey, Botan & Kreps 2000, 131.) Tässä tutkielmassa otanta ei edusta äänestäjiä sellaisena joukkona, joka esiintyisi luonnollisena yhteiskunnassa, mistä johtuen tutkielman tulokset eivät ole yleistettävissä koskemaan kaikkia äänestäjiä. Vastaavaa ei-sattumanvaraista otantaa on käytetty useissa kuuntelemiseen liittyvissä tutkimuksissa ja useimmiten koehenkilöinä ovat toimineet juuri yliopisto-opiskelijat (mm. Cooper ja Buchanan 2010, Bodie ja Villaume 2003, Johnson, Weaver, Watson ja Barker 2000). Aineiston helpon hankkimisen lisäksi luentosali aineistonkeruupaikkana mahdollistaa helposti videomateriaalin käytön osana tutkimusta.

Kyseessä on kokeellinen tutkimus ja aineistonkeruumenetelmänä käytetään kyselylomaketta. Kyselylomake koostuu kahdesta osiosta. Ensimmäinen osa muodostuu taustatietoihin, poliittisen viestinnän seuraamiseen, poliittiseen aktiivisuuteen ja vuoden 2012 presidentinvaaliin liittyvistä kysymyksistä. Kyselylomakkeen toinen osio koskee poliittisen puheen kuuntelemista ja sen pohjana käytetään Listening Styles Profile-16 -testiä (LSP-16), jolla mitataan kuuntelijan mieltymyksiä eri kuuntelemistyylien suhteen (Watson, Barker & Weaver 1995). LSP-16 on saavuttanut vakaan aseman yhtenä käytetyimmistä tutkimusinstrumenteista kuuntelemisen tutkimuksessa, mutta se on myös saanut osakseen kritiikkiä (esim. Bodie & Worthington 2010).

6.2 Listening Styles Profile-16 (LSP-16)

Listening Styles Profile-16 -testi koostuu 16 väittämästä, joihin vastataan 5-portaisella Likertin asteikolla (0 = ei koskaan, 1 = harvoin, 2 = joskus, 3 = usein, 4 = aina). Testissä on jokaista kuuntelemistyyliä kohti neljä kysymystä, joihin annettujen vastausten arvot lasketaan yhteen.

Saatu summa jaetaan neljällä, jolloin saadaan keskiarvo kullekin kuuntelemistyyliille. Mitä korkeampi arvo on, sitä korkeampi mieltymys vastaajalla on kyseiseen kuuntelemistyyliin. (Watson, Barker & Weaver 1995.)

Testiä on käytetty kuuntelemisen tutkimuksessa paljon. Siitä on eittämättä ollut hyötyä kuuntelemiseen liittyvän tiedon lisäämisessä, mutta se on myös saanut osakseen kritiikkiä. Suurin osa kritiikistä (ks. esim. Bodie & Worthington 2010, Williams, Brown & Boyle 2012) koskee testin reliabiliteettia eli kykyä tuottaa ei-sattumanvaraisia tuloksia. Alhainen reliabiliteetti heikentää tulosten ja johtopäätösten luotettavuutta (Eräutuuli, Leino & Yli-Luoma 1994, 104). Käytetyin reliabiliteettia mittaava kerroin on Cronbachin alfa, joka voi saada arvon välillä 0–1. Suuret arvot kertovat korkeasta reliabiliteetista, joka osoittaa, että käytettävän mittarin osiot mittaavat samantyyppistä asiaa. Ei ole olemassa yksiselitteisiä ohjerajoja sille, miten suuri reliabiliteettikertoimen tulisi olla, mutta luvun pitäisi mielellään olla yli .70. (Heikkilä 2002, 187.) Bodien ja Worthingtonin (2010) mukaan tämäkin raja saattaa kuitenkin olla riittämätön, kun kyseessä on niinkin vakiintunut tutkimusinstrumentti kuin LSP-16.

LSP-16 -testiä hyödyntäneissä kuuntelemistyyliä mittaavissa tutkimuksissa Cronbachin alfalla ilmaistut reliabiliteettikertoimet ovat olleet alhaisia. Ihmissuuntautuneisuuden kohdalla arvot ovat tavallisesti vaihdelleet välillä .48–.75, toimintasuuntautuneisuuden kohdalla välillä .59–.71, aikasuuntautuneisuuden kohdalla välillä .38–.67 ja sisältösuuntautuneisuuden kohdalla välillä .46–.71 (Bodie & Worthington 2010). Tavallisesti kyselytutkimuksen kohdalla voidaan olla tyytyväisiä, jos reliabiliteetti on yli .80. Reliabiliteetin ollessa alle .50 on syytä huoleen. Tällöin pitäisi pyrkiä nostamaan reliabiliteettia yhdistämällä muuttujia. (Eräutuuli et al. 1994, 104.)

LSP-16 on instrumenttina ongelmallinen erityisesti siitä syystä, että sen faktorirakenteen on havaittu olevan erilainen kuin mitä sen on alun perin (ks. Watson, Barker & Weaver 1995) annettu ymmärtää olevan (Bodie & Worthington 2010, Williams et al. 2012). Bodien ja Worthingtonin (2010) mukaan ongelmallisuus piilee siinä, että jotkut LSP-16 -testin väittämät koskevat tietyn kuuntelemistyylin behavioraalista puolta ja jotkut saman kuuntelemistyylin kognitiivista puolta.

Esimerkiksi väittämän ”esitän kysymyksiä saadakseni lisätietoja” (*”I ask questions to probe*

for additional information") on havaittu latautuvan ihmissuuntautuneeseen kuuntelemistyyliin, vaikka sen on alun perin tarkoitettu latautuvan sisältösuuntautuneeseen tyyliin. Syy saattaa olla siinä, että muissa sisältösuuntautuneeseen kuuntelemistyyliin liittyvissä väittämissä puhutaan "teknisestä informaatiosta" ("*technical information*"), "monimutkaisesta informaatiosta" ("*complex information*") ja "faktoista" ("*facts*"), jolloin vastaaja saattaa tulkita "lisätietojen" viittaavan yleisesti keskusteluun tai keskustelemaan puheeseen. (Williams, Brown & Boyle 2012.) Kysymysten esittämistä saatetaan myös pitää yhtenä kohteliaan käytöksen ja keskustelukumppanin huomioimisen elementtinä, jolloin se voi hyvinkin olla osa ihmissuuntautunutta kuuntelemista.

LSP-16 -testin luotettavuuden parantaminen edellyttää lisää instrumentin ominaisuuksiin liittyvää kehitystyötä. Olisi tärkeää saada jokaista kuuntelemistyyliä mittaaviin osioihin sama määrä kognitiivisuuteen ja behavioraalisuuteen perustuvia väittämiä. Lisäksi olisi syytä harkita vastausvaihtoehtojen ("ei koskaan - aina", "*never - always*") muuttamista muotoon "täysin samaa mieltä - täysin eri mieltä" ("*strongly agree - strongly disagree*"). (Bodie & Worthington 2010.)

Huolimatta siitä, että LSP-16 -testi on saanut osakseen paljon kritiikkiä, on perusteltua käyttää instrumenttia tutkimusmenetelmänä tässä tutkielmassa. Tähän on useita perusteita. Ensiksi kuuntelemistyylien tarkastelu ja LSP-16 -testiin perustuvan kyselylomakkeen käyttäminen sitoo tämän tutkielman vahvasti osaksi tähän mennessä tehtyä kuuntelemisen tutkimusta. Toiseksi tässä tutkielmassa kuuntelemista tarkastellaan tietyssä kontekstissa ja kaikilla vastaajilla on mielessään samanlainen viestintätilanne. Lisäksi LSP-16 -testiä käytetään tässä tutkielmassa yhdessä videomateriaalin kanssa, mikä sitoo vastaajat entistä vahvemmin reflektomaan omaa toimintaansa juuri samassa tilanteessa. Muun muassa Imhof (2004) on peräänkuuluttanut tarvetta huomioida tutkimuksessa se, että ilman tarkkaa ohjeistusta vastaajat saattavat ajatella vastatessaan erilaisia viestintätilanteita. Kolmanneksi kontekstisidonnaisuus luo toisaalta pakon ja toisaalta mahdollisuuden muokata testiä sellaiseksi, että se sopii paremmin käytettäväksi poliittisen viestinnän alalla. Näin ollen tässä tutkielmassa käytettävässä kyselylomakkeessa on kiinnitetty huomiota LSP-16 -testin väittämien ja vastausvaihtoehtojen muotoiluun (ks. 6.3.2).

6.3 Kyselylomake

6.3.1 Taustamuuttajat, poliittisen viestinnän seuraaminen ja poliittinen aktiivisuus

Taustatietoja koskevat kysymykset on sijoitettu kyselylomakkeen alkuun, jotta niihin vastattaisiin varmasti. Taustatietoina kysytään vastaajien sukupuolta ja ikää sekä perustietoja opiskeluun liittyen. Riskinä taustatietoihin liittyvien kysymysten sijoittamisessa lomakkeen alkuun on se, että vastaajat saattavat asettua vastaamaan liiaksi antamiensa henkilötietojen mukaiseen rooliin (Heikkilä 2002, 48). Poliittisen viestinnän seuraamista koskevassa kysymyksessä vastaajat kertovat asteikolla 1–6 (1 = päivittäin - 6 = en koskaan), miten usein he seuraavat poliittista viestintää käydessään poliittisissa tilaisuuksissa, lehdistä, televisiosta, radiosta, internetistä ja mobiilipalveluiden avulla. Vuoden 2012 presidentinvaaliin liittyen vastaajilta kysytään sekä ensimmäisen että toisen kierroksen äänestyskäyttäytymiseen liittyviä asioita. Lisäksi kysytään puoluekantaa vuoden 2011 eduskuntavaaleissa.

Poliittisen aktiivisuuden kartoittamiseksi on muodostettu kysymysten sarja, joka perustuu vuosina 2004–2005 toteutettuun EUYOUTPART -tutkimusprojektiin. Projektin ”pääasiallisena tarkoituksena oli kehittää standardisoitu tutkimusväline nuorten (15:sta 25:een ikävuoteen) poliittisen osallistumisen mittaamiseen” Euroopan unionin jäsenmaissa. (Paakkunainen 2006.) Tällainen tutkimusväline soveltuu hyvin käytettäväksi tämän tutkielman osana, koska koehenkilöinä on pääasiassa nuoria yliopisto-opiskelijoita.

EUYOUTPART -tutkimusprojektissa poliittista aktiivisuutta mitattiin erilaisilla poliittisiin toimintaan liittyvillä kysymyksillä, joissa toimintaan osallistumista koskevana vastausvaihtoehtoina olivat ”kerran”, ”useita kertoja” ja ”en koskaan” (Paakkunainen 2006, 35). Projektissa käytetystä kysymyssarjasta poistettiin kuluttamiseen ja rikolliseen toimintaan liittyneet kysymykset. Kyselylomakkeen ensimmäiseen osioon vastaamisen jälkeen vastaajia neuvotaan odottamaan ohjeita.

6.3.2 Kuuntelemistyyli

Vastaaminen tapahtuu videoitujen puheiden esittämisen jälkeen: ensin esitetään yksi puhe ja

vastaajat vastaavat sitä koskeviin kysymyksiin, minkä jälkeen sama toistetaan toisella puheella. Kyselylomakkeen viimeisenä kysymyksenä on avoin kysymys siihen liittyen, millaisia eroja koehenkilöt havaitsevat presidenttiehdokkaiden näkemyksissä heidän puheidensa perusteella.

LSP-16 -testi mittaa kuuntelemistyylien käyttöä yleisesti, joten testi ei sellaisenaan sovi käytettäväksi poliittisen puheen kuuntelemisen kontekstissa. Lisäksi tässä tutkielmassa koetilanteeseen liittyy videoitujen puheiden seuraaminen, jolloin koehenkilöt ovat niin sanotun eristetyn kuuntelijan asemassa (ks. Wolvin & Coakley 1982) ja kuuntelemisprosessin responsiivisuutta koskeva osuus ei ole suoranaisesti mukana. Näistä seikoista johtuen joitakin testin väittämiä on muotoiltu tätä tutkielmaa varten uudelleen. Kaikki väittämät on käännetty englanninkielisistä suomenkielisiksi. Käännökset eivät ole sanatarkkoja, jotta ne sopivat käytettävään asiayhteyteen. Vastaajia neuvotaan kertomaan, miten hyvin väittämät kuvaavat heitä itseään. Vastausvaihtoehdot ("ei koskaan - aina", "*never - always*") on muutettu seuraavanlaiseen muotoon: "1 = ei lainkaan", "2 = vähän", "3 = jonkin verran", "4 = Hyvin" ja "5 = erinomaisesti".

Ihmissuuntautuneen kuuntelemistyylin väittämistä on otettu mukaan lähes suorina käännöksinä väittämät "Kiinnitin huomiota puhujan tunteisiin" (*I focus my attention on the other persons' feelings when I am listening to them*), "Aloin helposti pohtia samaa ongelmaa puhujan kanssa" (*I become involved when listening to the problems of others*) ja "Seurasin tarkasti puhujan silmiä" (*I nod my head and/or use eye contact to show interest in what others are saying*). Lisäksi mukaan otettiin väittämä "En kiinnittänyt huomiota puhujan ilmeisiin" . LSP-16 -testin väittämä *When listening to others I quickly notice if they are pleased or dissappointed* jätettiin näin ollen pois.

Sisältösuuntautuneen kuuntelemistyylin väittämistä otettiin mukaan väittämät "Pidin siitä, että puhuja esitti sellaisia perusteluja, joita pystyin itse arvioimaan" (*I prefer to hear facts so I can personally evaluate them*) ja "Haluaisin esittää puhujalle kysymyksen saadakseni lisätietoa" (*I ask questions to probe for additional information*). Lisäksi kehitettiin kaksi väittämää, joiden tarkoituksena on kartoittaa sitä, miten vastaajan ennakkokäsitykset vaikuttavat kuuntelemiseen ja kuunteleeko vastaaja koko viestin, ennen kuin muodostaa mielipiteensä siitä. Nämä väittämät ovat "Ennakkokäsitykseni puhujasta vaikeutti puheen seuraamista" ja "Tiesin jo ennen puheen loppua, mitä mieltä olen puhujan viestistä". Pois jätettiin LSP-16 -testin

väittämät *I prefer to listen technical information* ja *I like the challenge of listening to complex information*, koska haluttiin kiinnittää huomiota monimutkaisen tai teknisen tiedon kuuntelemisen sijasta kriittiseen kuuntelemiseen ja kuuntelijan ennakoasenteisiin.

Toimintasuuntautunutta kuuntelemista kartoitetaan seuraavilla väittämillä: ”Turhauduin, koska puhuja ei esittänyt ajatuksiaan järjestetysti ja tehokkaasti” (*I am frustrated when others don’t present their ideas in an orderly, efficient way*), ”Kiinnitin huomiota puheen epäjohdonmukaisuuksiin ja virheisiin” (*When listening to others, I focus on inconsistencies and/or errors in what is being said*), ”Puhujan jaarittelu häiritsi minua” (*I am impatient with people who ramble on during conversations*) ja ”Mielestäni puhuja ei tehnyt puheessaan virheitä”. Pois jätettiin väittämä *I jump ahead and/or finish thoughts of speakers*, koska tutkimustilanteessa ei ole kyseessä sellainen viestintätilanne, jossa puhujan keskeyttäminen olisi mahdollista.

LSP-16 -testin aikasuuntautunutta kuuntelemista koskevat väittämät liittyvät niin vahvasti puhujan ja kuuntelijan väliseen välittömään vuorovaikutukseen, ettei niiden käyttäminen tässä tutkielmassa olisi mielekästä. Tästä syystä kehitettiin neljä uutta aikasuuntautuneisuutta koskevaa väittämää: ”Minusta tuntui siltä, että puhuja tuhlassi aikaani”, ”Minusta puhuja käytti aiheen käsittelemiseen sopivan ajan”, ”Puhe tuntui minusta liian pitkältä” ja ”Mietin koko puheen ajan sen ajallista kestoa”.

Kuuntelemistyylien käyttämiseen liittyvien väittämien lisäksi kyselylomakkeen jälkimmäisessä osiossa kysytään myös muutamaa muuta asiaa. Ensiksi lisäkysymyksillä selvitetään, miten vastaajat havaitsevat puheessa esiintyneitä faktatietoja ja mielipiteitä. Toiseksi niiden avulla pyritään selvittämään, kokevatko vastaajat ymmärtäneensä puhujien viestit ja mielipiteet. Kolmanneksi lisäkysymyksillä selvitetään, miten asiantuntevina kuuntelijat pitävät ehdokkaita. Lisäksi kyselylomakkeen lopussa on avoin kysymys, jolla hankitaan vastauksia siihen, millaisia eroja kuuntelijat havaitsivat presidenttiehdokkaiden näkemyksissä puheiden perusteella.

6.4 Aineistonkeruun toteutus

Aineisto kerättiin vuoden 2012 presidentinvaalin toisen kierroksen aikana Tampereen yliopistossa luentojen yhteydessä yliopisto-opiskelijoilta. Aineistonkeruukertoja oli kaksi. Ensimmäisen kerran kysely suoritettiin torstaina 2. helmikuuta 2012 klo 17.45 sivuaine-opiskelijoille suunnatun tiedotusopin johdantokurssin luennon jälkeen. Toisen kerran kysely suoritettiin perjantaina 3. helmikuuta 2012 klo 8.15 tilastotieteen peruskurssin luennon alussa. Ensimmäisellä kerralla kyselyyn vastasi 51 henkilöä – karkeasti arvioiden noin puolet luennolla olleista opiskelijoista – ja toisella kerralla 75 henkilöä. Molemmat luennot järjestettiin samassa tilassa, Tampereen yliopiston päätalon luentosalissa A1. Ensimmäisellä kerralla opiskelijat jäivät vastaamaan vapaaehtoisesti luennon jälkeen. Toisella kerralla kyselyyn vastasivat kaikki viimeistään kyselyn aloitushetkellä luennolle saapuneet opiskelijat.

Aineistonkeruun perustana on käytetty otteita kahden presidentinvaalien toiselle kierrokselle päässeiden ehdokkaan, Sauli Niinistön ja Pekka Haaviston, vaalikampanjojensa aikana pitämistä puheista. Täysimittaisten videoitujen puheiden esittämisen sijaan aineistonkeruutilanteessa päätettiin esittää lyhyet otteet puheista, jotta tutkimukseen osallistuneet eivät olisi joutuneet käyttämään liikaa aikaa. Vastaajille annettiin selkeät ohjeet siitä, miten lomakkeeseen vastataan, ja heitä opastettiin tutkimustilanteen edetessä. Vastaajat vastasivat ensin taustoittaviin kysymyksiin, minkä jälkeen heille näytettiin ensimmäisen ehdokkaan puhe. Puheen nähtyään he vastasivat puhetta koskeviin kysymyksiin. Tämä toistettiin toisen ehdokkaan puheen kohdalla. Puheet heijastettiin videoprojektorilla luentosalin suurelle valkokankaalle ja äänijärjestelmänä käytettiin luentosalin kaiutinjärjestelmää. Puheet näytettiin eri kerroilla eri järjestyksessä.

Aineistonkeruussa käytetyt puheet olivat katsottavissa internetissä suoraan ehdokkaiden omilla kampanjasivustoilla (ks. Niinistö 2011, Haavisto 2011), minkä lisäksi ne pystyi katsomaan esimerkiksi Youtubessa. Kummastakin puheesta valittiin noin kahden minuutin mittainen, temaattisesti yhtenäinen videoleike. Otteet pyrittiin valikoimaan siten, että ne myös vastaisivat temaattisesti toisiaan. Otteista on tehty sanatarkka litterointi (ks. Liite 2). Kummassakin videoleikkeessä kuvakoko pysyy koko ajan samana siten, että puhuja rajautuu rinnan korkeudelta. Niinistön puhe on kuvattu hartioiden korkeudelta ja Haaviston hieman yläviistosta.

Sauli Niinistö piti vaalikampanjaansa liittyvän linjapuheen Helsingissä, Finlandia-talossa, 22. lokakuuta 2011 (ks. Niinistö 2011). Videomateriaali kestää kokonaisuudessaan 33 minuuttia 24 sekuntia. Aineistonkeruussa käytetty leike alkaa ajassa 08:59 ja päättyy ajassa 10:53 kestäen 1 minuutin 54 sekuntia.

Pekka Haavisto piti vaalikampanjansa aloituspuheen Helsingissä, Bio Rexissä, 8. kesäkuuta 2011 (ks. Haavisto 2011). Videomateriaali kestää kokonaisuudessaan 9 minuuttia 44 sekuntia. Aineistonkeruussa käytetty leike alkaa ajassa 03:27 ja päättyy ajassa 06:00 kestäen 2 minuuttia 33 sekuntia.

6.5 Vastaajat

Kyselylomakkeeseen vastasi yhteensä 126 henkilöä. Yhdeksän vastaajan vastaukset jouduttiin hylkäämään, koska merkittävä osa heidän vastauksistaan oli puutteellisia. Syynä tähän oli se, että kyseiset vastaajat joutuivat poistumaan paikalta ennen kuin he olivat vastanneet kaikkiin kysymyksiin tai että he eivät olleet paikalla alusta asti. Näin ollen lopullinen vastaajamäärä on 117. Tulosten käsittely koskee tätä vastaajajoukkoa. Tuloksissa on mukana 47 ensimmäisellä kerralla kyselyyn vastannutta ja 70 toisella kerralla kyselyyn vastannutta henkilöä.

Vastaajista 89 (76 %) oli naisia ja 28 (24 %) miehiä. Vastaajien keski-ikä oli 22,9 vuotta nuorimpien vastaajien ollessa 19-vuotiaita ja vanhimman ollessa 40-vuotias. Suurimman yksittäisen ikäryhmän muodostivat 21-vuotiaat, joita oli 24 (21 %). Vain 6 % vastaajista oli yli 30-vuotiaita.

Suurin osa vastaajista (97 %) ilmoitti olevansa päätoimisia yliopisto-opiskelijoita. Kolme vastaajaa ilmoitti toimivansa päätoimisesti työelämässä. Päätoimisista yliopisto-opiskelijoista 47 % oli ensimmäisen vuoden opiskelijoita, 28 % toisen vuoden opiskelijoita ja loput 25 % 3.-8. vuoden opiskelijoita. Yksi päätoimisista yliopisto-opiskelijoista ilmoitti olevansa 1. vuoden jatko-opiskelija. Yksi vastaajista ilmoitti opiskelevansa kahta eri pääainetta; ensimmäistä kolmatta vuotta ja toista ensimmäistä vuotta. Analysoinnin selvytyden vuoksi hänet on luettu mukaan kolmannen vuoden opiskelijoihin. Vastaajien joukossa oli 29 eri pääaineen opiskelijoita, kuudesta Tampereen yliopiston tieteenalayksiköstä (ks. Taulukko 1).

TAULUKKO 1. Missä Tampereen yliopiston yksikössä vastaajat opiskelevat?

Yksikkö	n	%
Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö	38	33,9
Johtamiskorkeakoulu	27	24,1
Viestinnän, median ja teatterin yksikkö	22	19,6
Kieli-, käännös- ja kirjallisuustieteiden yksikkö	17	15,2
Informaatiotieteiden yksikkö	6	5,4
Kasvatustieteiden yksikkö	2	1,8
Yhteensä	112	100,0

Vastaajille esitettiin kysymyksiä koskien äänestämistä vuoden 2012 presidentinvaaleissa. 60 prosenttia vastanneista ilmoitti äänestäneensä vaalien ensimmäisellä kierroksella Pekka Haavistoa ja 11 prosenttia Sauli Niinistöä. Loput 29 prosenttia vastaajista olivat joko äänestäneet jotakin muuta ehdokasta tai eivät olleet äänestäneet tai eivät halunneet kertoa, ketä olivat äänestäneet. Vastaajien puoluekannat vuoden 2011 eduskuntavaaleissa on esitetty taulukossa 2.

TAULUKKO 2. Minkä puolueen ehdokasta äänestit vuoden 2011 huhtikuussa käydyissä eduskuntavaaleissa?

Puolue	n	%
Vihreät	43	36,8
Vasemmistoliitto	18	15,4
Kokoomus	14	12,0
SDP	10	8,5
Keskusta	8	6,8
Perussuomalaiset	3	2,6
Kristillisdemokraatit	3	2,6
RKP	2	1,7
Joku muu puolue	3	2,6
En äänestänyt	9	7,7
En muista tai en halua kertoa	4	3,4
Yhteensä	112	100,0

Suurin osa vastaajista (59 %) ilmoitti äänestäneensä ennakkoon vaalien toisella kierroksella. 37 prosenttia ilmoitti äänestävänsä toisella kierroksella, ja 4 prosenttia ei joko aikonut äänestää tai ei vielä tiennyt aikooko äänestää vai ei. 79 prosenttia vastaajista kertoi äänestävänsä toisella kierroksella Pekka Haavistoa ja 14 prosenttia Sauli Niinistöä. Loput 7 prosenttia eivät joko tienneet tai eivät halunneet kertoa kumpaa äänestävät tai kertoivat jättävänsä äänestämättä.

Toisen kierroksen kantansa ilmoitti erittäin varmaksi 75 vastaajaa (64,7 %). 30 vastaajaa (25,6 %) oli kannastaan melko varmoja. Kahdeksan vastaajan (6,8 %) kanta toisella kierroksella ei ollut kovin varma ja kolmen vastaajan (2,6 %) ei lainkaan varma. Yksi vastaajista ei kertonut, miten varma hänen kantansa oli.

6.6 Aineiston käsittely ja analysointi

Aineiston käsittelyssä ja analysoinnissa on käytetty SPSS 16.0 for Windows -tilasto-ohjelmaa. Koska puheet esitettiin eri aineistonkeruukerroilla eri järjestyksessä, jälkimmäisellä kerralla kerättyjen lomakkeiden puheiden kuuntelemista koskevat kysymykset on syötetty tilasto-ohjelmaan eri järjestyksessä, kuin missä ne kyselylomakkeessa ovat. Kyselylomakkeilla kerätty aineisto syötettiin huolellisesti ohjelmaan kaksi kertaa lyöntivirheiden välttämiseksi: kahta eri tietokantaa verrattiin toisiinsa ja ne todettiin yhteneviksi.

Aineiston analysoimiseksi ja tutkimusongelman ratkaisemiseksi aineistosta muodostettiin yhteensä 14 summamuuttujaa, jotka liittyvät poliittisen viestinnän seuraamiseen, poliittiseen aktiivisuuteen ja kuuntelemistyyliin. Summamuuttujien sisäistä johdonmukaisuutta on arvioitu Cronbachin alfa-kertoimen avulla (ks. Taulukot 3, 4 ja 5). Summamuuttujien muodostamista kuvattaessa viitataan kyselylomakkeella oleviin kysymyksiin ja väittämiin (ks. Liite 1).

Kysymykseen numero 7 annetut vastaukset koodattiin uudelleen käänteiseen järjestykseen; muotoon ”päivittäin” = 5, ”useita kertoja viikossa” = 4, ”1–2 kertaa viikossa” = 3, ”harvemmin” = 2, ”vain vaalien aikaan” = 1 ja ”en koskaan” = 0. Jokaisen kuuden kategorian (a–f) arvot laskettiin yhteen, jolloin tulokseksi saatu summa kuvaa vastaajan aktiivisuutta poliittisen viestinnän seuraamisen suhteen. Tämä summamuuttuja voi saada arvon välillä 0–

30. Tässä aineistossa (n=117) vastaajien saamat arvot olivat välillä 3–26. Mitä korkeampi vastaajan saama arvo on, sitä aktiivisemmin hän seuraa poliittista viestintää.

Toinen summamuuttuja muodostettiin kysymyksistä 13–28. Vastaukset koodattiin uudelleen seuraavalla tavalla: ”en koskaan” = 0, ”kerran” = 1 ja ”useita kertoja” = 2. Jokaisen yksittäisen kysymyksen saamat arvot laskettiin yhteen, jolloin tulokseksi saatu summa oli välillä 0–32. Summamuuttuja kuvaa vastaajan poliittista aktiivisuutta erilaiseen poliittiseen toimintaan liittyvien asioiden suhteen. Vastaajien (n=116) saamat arvot olivat välillä 1–26. Mitä korkeampi vastaajan saama arvo on, sitä aktiivisemmin hän osallistuu poliittiseen toimintaan. Sekä poliittista aktiivisuutta että poliittisen viestinnän seuraamista koskevat summamuuttajat ovat hyvällä tasolla sisäisen johdonmukaisuutensa suhteen (ks. Taulukko 3). Muuttujien vaihteluvälit ovat keskenään samaa suuruusluokkaa.

TAULUKKO 3. Summamuuttujien sisäinen johdonmukaisuus I.

Summamuuttuja	Muuttujat	Cronbachin alfa
Poliittisen viestinnän seuraaminen (n=117)	7/a–7/f	.73
Poliittinen aktiivisuus (n=116)	13–28	.83

Jokaista neljää eri kuuntelemistyyliä varten muodostettiin summamuuttujat. Lopulta kuuntelemistyyliä koskevia summamuuttujia muodostettiin yhteensä 12 kappaletta. Näistä neljä koski yleistä kuuntelemistyylien käyttämistä, neljä Sauli Niinistön puheen kuuntelemisessä käytettyjä kuuntelemistyyliä ja neljä Pekka Haaviston puheen kuuntelemisessä käytettyjä kuuntelemistyyliä. Kyseisten summamuuttujien muodostamiseksi kysymysten 29–44 ja 50–65 vastaukset koodattiin uudelleen muotoon ”ei lainkaan” = 0, ”vähän” = 1, ”jonkin verran” = 2, ”hyvin” = 3 ja ”erinomaisesti” = 4. Poikkeuksena tähän vastaukset väittämiin 33, 34, 37, 40, 42, 54, 55, 58, 61 ja 63 koodattiin käänteisesti muotoon ”ei lainkaan” = 4, ”vähän” = 3, ”jonkin verran” = 2, ”hyvin” = 1 ja ”erinomaisesti” = 0.

Aikasuuntautunutta kuuntelemistyyliä varten muodostettiin summamuuttuja laskemalla yhteen väittämien 32, 34, 38, 44, 53, 55, 59 ja 65 saamat arvot ja jakamalla näin saatu summa kahdeksalla. Näin saatu summamuuttuja kuvaa sitä, miten vahvasti vastaaja käyttää aika-suuntautunutta kuuntelemistyyliä poliittista puhetta kuunnellessaan. Muuttuja voi saada arvon

välillä 0–4. Toimintasuuntautunutta kuuntelemistyyliä koskeva summamuuttuja muodostettiin samaan tapaan. Väittämien 30, 35, 37, 41, 51, 56, 58 ja 62 saamat arvot laskettiin yhteen ja tulokseksi saatu summa jaettiin kahdeksalla.

Summamuuttujien muodostamisvaiheessa havaittiin, että sisältösuuntautunutta kuuntelemistyyliä koskevan summamuuttujan sisäinen johdonmukaisuus jää erittäin alhaiseksi, mikäli muuttuja muodostetaan aiottuun tapaan väittämiin 31, 36, 40, 42, 52, 57, 61 ja 63 annetuista vastauksista. Väittämät 40, 42, 61 ja 63 jätettiin pois sisältösuuntautuneisuutta kuvaavasta summamuuttujasta, koska ne korreloivat negatiivisesti muiden muuttujien kanssa. Lisäksi väittämät 39 ja 60 korreloivat positiivisesti sisältösuuntautuneisuutta koskevien väittämien kanssa. Korrelaatio oli vahvempaa kuin ihmissuuntautunutta kuuntelemista koskevien väittämien kanssa. Tästä johtuen sisältösuuntautuneisuutta koskeva summamuuttuja päätettiin muodostaa laskemalla yhteen väittämiin 31, 36, 39, 52, 57 ja 60 saatujen vastausten arvot ja jakamalla näin saatu summa kuudella.

Ihmissuuntautunutta kuuntelemistyyliä koskeva summamuuttuja muodostettiin laskemalla yhteen väittämiin 29, 33, 43, 50, 54 ja 64 saatujen vastausten arvot ja jakamalla tulokseksi saatu summa kuudella. Kaikki yleistä kuuntelemistyylien käyttämistä koskevat summamuuttujat, pois lukien ihmissuuntautuneisuutta koskeva summamuuttuja, ovat sisäisen johdonmukaisuutensa suhteen hyvällä tasolla (ks. Taulukko 4).

TAULUKKO 4. Summamuuttujien sisäinen johdonmukaisuus II.

Summamuuttuja	Muuttujat	Cronbachin alfa
Ihmissuuntautunut kuuntelemistyyli (n=117)	29, 33, 43, 50, 54, 64	.62
Sisältösuuntautunut kuuntelemistyyli (n=117)	31, 36, 39, 52, 57, 60	.70
Toimintasuuntautunut kuuntelemistyyli (n=117)	30, 35, 37, 41, 51, 56, 58, 62	.72
Aikasuuntautunut kuuntelemistyyli (n=117)	32, 34, 38, 44, 53, 55, 59, 65	.84

Yksittäisten puheiden kuuntelemista koskevat summamuuttujat on muodostettu samoista muuttujista kuin edellä esiteltyt kuuntelemistyyliä koskevat summamuuttujat, mutta yksittäisen puheen kohdalla mukana ovat vain kyseistä puhetta koskeneet väittämät. Lisäksi summien jakamiseen on käytetty arvoja 3 ja 4 sen mukaan, miten monesta muuttujasta

summamuuttuja muodostuu. Siten myös nämä summamuuttujat voivat saada arvon välillä 0–4. Taulukossa 5 esitetään näiden summamuuttujien sisäiset johdonmukaisuudet ja ne väittämät, joista muuttujat koostuvat. Sisäinen johdonmukaisuus jäi hyvin matalaksi erityisesti ihmissuuntautuneen kuuntelemistyylin kohdalla.

TAULUKKO 5. Summamuuttujien sisäinen johdonmukaisuus III.

Summamuuttuja	Muuttujat	Cronbachin alfa
Ihmissuuntautunut kuuntelemistyyli/Niinistö (n=117)	29, 33, 43	.33
Sisältösuuntautunut kuuntelemistyyli/Niinistö (n=117)	31, 36, 39	.70
Toimintasuuntautunut kuuntelemistyyli/Niinistö (n=117)	30, 35, 37, 41	.69
Aikasuuntautunut kuuntelemistyyli/Niinistö (n=117)	32, 34, 38, 44	.85
Ihmissuuntautunut kuuntelemistyyli/Haavisto (n=117)	50, 54, 64	.35
Sisältösuuntautunut kuuntelemistyyli/Haavisto (n=117)	52, 57, 60	.49
Toimintasuuntautunut kuuntelemistyyli/Haavisto (n=117)	51, 56, 58, 62	.64
Aikasuuntautunut kuuntelemistyyli/Haavisto (n=117)	53, 55, 59, 65	.78

Aineistosta muodostettiin edellä esitettyyn tapaan yhteensä 14 summamuuttujaa. Poliittisen viestinnän seuraamista koskeva summamuuttuja voi saada arvon välillä 0–30, Poliittista aktiivisuutta kuvaavan summamuuttujan arvo voi olla välillä 0–32. Kuuntelemistyylien käyttöä poliittista puhetta kuunneltaessa kuvaavat summamuuttujat voivat saada arvon välillä 0–4.

Suurin osa luvussa 7 esiteltävistä tuloksista koskee kuuntelemistyyliin liittyviä summamuuttujia. Kuuntelemistyylien tunnuslukuina käytetään keskiarvoja, minimi- ja maksimi-arvoja sekä keskihajontoja. Aineiston analyysimenetelminä käytetään pääasiassa keskiarvojen vertailua sekä korrelaatiokertoimien tarkastelua. Merkitsevyystasoina käytetään tässä tutkielmassa seuraavia tasoja: 5 % ($p = .05$), 1 % ($p = .01$) ja 0,1 % ($p = .001$).

Välimatka- ja suhdeasteikollisten muuttujien – kuten ikä, kuuntelemistyyli ja poliittinen aktiivisuus – välisten korrelaatioiden tarkastelussa käytetään Pearsonin korrelaatiokerrointa

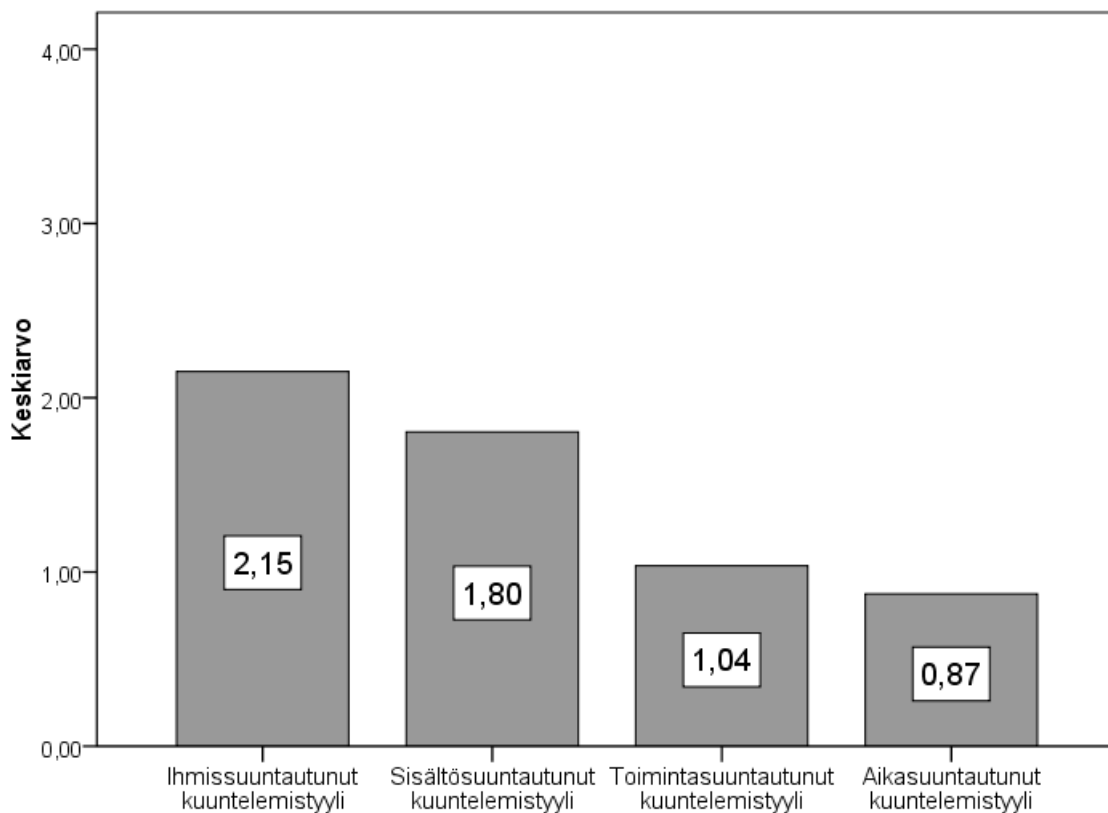
(r) eli niin sanottua tulomomenttikerrointa (Heikkilä 2002, 90). Tarkasteltaessa korrelaatioita järjestysasteikollisten muuttujien kohdalla käytetään Spearmanin järjestyskorrelaatiokerrointa. Tilastollisten testien lisäksi aineiston analysoinnissa käytetään ymmärtämään pyrkivää lähestymistapaa, jossa käytetään kvalitatiivista sisältöanalyysia ja päätelmien tekoa (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 212). Luvussa 7.3.5 käsitellään kysymykseen 71 annettuja vastauksia etsimällä niistä samankaltaisuuksia ja erilaisuuksia sekä luokittelemalla niitä.

7 TULOKSET

7.1 Kuuntelemistyyli poliittisen puheen kuuntelemisessa

7.1.1 Kuuntelemistyyli molempien puheiden kuuntelemisessa

Vastaajat käyttivät puheiden kuuntelemisessa enemmän ihmissuuntautunutta ja sisältösuuntautunutta kuuntelemistyyliä kuin toimintasuuntautunutta ja aikasuuntautunutta kuuntelemistyyliä (ks. Kuvio 1). Vastaajien (n = 117) ihmissuuntautuneen kuuntelemistyylin käyttämisen keskiarvo oli 2,15 ja sisältösuuntautuneen kuuntelemistyylin käyttämisen keskiarvo 1,80 toimintasuuntautuneen kuuntelemistyylin käyttämisen keskiarvon ollessa 1,04 ja aikasuuntautuneen kuuntelemistyylin 0,87. Näyttää siis siltä, että poliittisen puheen kuuntelemisessa korostuvat ihmissuuntautunut ja sisältösuuntautunut kuuntelemistyyli.

KUVIO 1. Kuuntelemistyyli molempien puheiden kuuntelemisessa (n = 117).

Tulokset osoittavat, että kaikkein vahvimmin käytetty kuuntelemistyyli presidenttiehdokkaiden kuuntelemisessa on ihmissuuntautuneisuus. Vähiten käytetään aikasuuntautunutta kuuntelemistyyliä, vaikka ero sen ja toimintasuuntautuneen kuuntelemistyylin käyttämisen välillä onkin hyvin pieni. Lisäksi yksittäisten vastaajien kohdalla painotukset kuuntelemistyylien käytössä saattavat vaihdella suuresti.

TAULUKKO 6. Kuuntelemistyyli molempien puheiden kuuntelemisessa (n = 117).

	Minimi	Maksimi	$\bar{x}$	s
Ihmissuuntautunut kuuntelemistyyli	0,83	3,83	2,1510	0,61859
Sisältösuuntautunut kuuntelemistyyli	0,17	3,83	1,8034	0,69399
Toimintasuuntautunut kuuntelemistyyli	0	3,12	1,0353	0,59787
Aikasuuntautunut kuuntelemistyyli	0	3,00	0,8739	0,64650

Taulukossa 6 on esitetty kuuntelemistyylien käyttöä koskevia tunnuslukuja molempien puheiden kuuntelemisessa. Kuuntelemistyylien keskihajonnat olivat keskenään samaa suuruusluokkaa. Sekä toimintasuuntautuneen että aikasuuntautuneen kuuntelemistyylin osalta oli olemassa vastaajia, jotka eivät tulosten perusteella käyttäneet lainkaan kyseisiä kuuntelemistyyliä. Vaikka kyseisten kuuntelemistyylien käyttö on keskiarvojen perusteella pienempää kuin ihmis- ja sisältösuuntautuneen kuuntelemistyylin käyttö, muuttujien saamien maksimiarvojen perusteella näyttää siltä, että jotkut äänestäjät käyttivät varsin voimakkaasti toiminta- tai aikasuuntautunutta kuuntelemistyyliä.

Koska aineisto kerättiin kahdella eri kerralla, vertailtiin myös kahden eri vastaajaryhmän välisten keskiarvojen eroja kuuntelemistyylien käytön suhteen. Aikasuuntautuneen kuuntelemistyylin käyttämisen keskiarvo oli korkeampi ensimmäisellä kerralla (1,14) kuin toisella kerralla (0,70) ($p < .001$). Ero oli tilastollisesti erittäin merkitsevä. Lisäksi ensimmäisellä kerralla vastaajien ihmissuuntautuneen kuuntelemistyylin käyttämisen keskiarvo (2,31) oli korkeampi kuin toisella kerralla (2,05) ($p < .05$). Kahden eri aineistonkeruukerran välillä ei havaittu muita tilastollisesti merkitseviä eroja vastaajien kuuntelemistyylien suhteen.

Vastaajien voimakkaampi aikasuuntautuneen kuuntelemistyylin käyttö ensimmäisellä aineistonkeruukerralla saattaa johtua siitä, että aineisto kerättiin ensimmäisellä kerralla alkuillasta ja moni opiskelijoista pääsi todennäköisesti vastaamisen jälkeen vapaa-ajan viettoon. Toinen aineistonkeruukerta sijoittui aamuun ja opiskelijoilla ei todennäköisesti ollut ajallisia rajoituksia vastaamisen suhteen, koska luento joka tapauksessa jatkui välittömästi vastaamisen jälkeen. Toisaalta ihmissuuntautuneen kuuntelemistyylin voimakkaampi käyttö ensimmäisellä kerralla antaa viitteitä siitä, että poliittista puhetta kuunneltaessa korkea aikasuuntautuneisuus ei välttämättä sulje pois korkeaa ihmissuuntautuneisuutta.

Ihmissuuntautuneen ja aikasuuntautuneen kuuntelemistyylin välillä havaittiinkin positiivinen korrelaatio, joskaan se ei ollut tilastollisesti merkitsevä. Eri kuuntelemistyylien väliset korrelaatiot on esitetty taulukossa 7. Mikäli vastaaja käytti vahvasti ihmissuuntautunutta kuuntelemistyyliä, hän myös todennäköisesti käytti vahvasti sisältösuuntautunutta kuuntelemistyyliä. Näiden kuuntelemistyylien välillä havaittiin tilastollisesti merkitsevä positiivinen korrelaatio. Vastaavasti ne henkilöt, jotka käyttivät toimintasuuntautunutta kuuntelemistyyliä, käyttivät myös todennäköisesti aikasuuntautunutta kuuntelemistyyliä. Näiden kuuntelemistyylien välinen korrelaatio oli tilastollisesti erittäin merkitsevä. Lisäksi sisältösuuntautuneen kuuntelemistyylin ja aikasuuntautuneen kuuntelemistyylin välillä havaittiin negatiivinen korrelaatio.

TAULUKKO 7. Kuuntelemistyylien väliset korrelaatiot (n=117).

	Ihmis. KT	Sisältö. KT	Toiminta. KT	Aika. KT
Ihmissuuntautunut kuuntelemistyyli		.292**	.010	.048
Sisältösuuntautunut kuuntelemistyyli			-.040	-.241**
Toimintasuuntautunut kuuntelemistyyli				.619***
Aikasuuntautunut kuuntelemistyyli				

*** p < .001, ** p < .01

Poliittisen puheen kuuntelija käyttää siis todennäköisesti ihmissuuntautunutta kuuntelemistyyliä ja epätodennäköisesti aikasuuntautunutta kuuntelemistyyliä, mikäli hänen sisältösuuntautuneisuutensa on korkea. Aikasuuntautuneet kuuntelijat käyttävät todennäköisesti

myös toimintasuuntautunutta kuuntelemistyyliä.

7.1.2 Sukupuolen ja iän yhteys kuuntelemistyyliin

Vertailtaessa kuuntelemistyylien käyttämistä eri sukupuolten välillä havaittiin eroja jokaisen kuuntelemistyylin kohdalla. Naisilla ihmissuuntautuneen kuuntelemistyylin käytön keskiarvo (2,18) oli korkeampi kuin miehillä (2,06). Muiden kuuntelemistyylien käytön kohdalla miesten keskiarvot olivat korkeampia kuin naisilla: sisältösuuntautunut kuuntelemistyyli (miehillä 1,89, naisilla 1,78), toimintasuuntautunut kuuntelemistyyli (miehillä 1,09, naisilla 1,02) ja aikasuuntautunut kuuntelemistyyli (miehillä 0,98, naisilla 0,84). Naiset olivat siis keskimäärin ihmissuuntautuneempia kuuntelijoita kuin miehet ja miehet keskimäärin sisältö-, toiminta- ja aikasuuntautuneempia kuin naiset. Erot sukupuolten välillä eivät kuitenkaan olleet tilastollisesti merkitseviä.

Jaettaessa vastaajat iän perusteella kahteen lähes yhtä suureen ryhmään (21-vuotiaat ja nuoremmat, $n = 54$ sekä 22-vuotiaat ja vanhemmat, $n = 63$), havaittiin tilastollisesti merkitseviä eroja ryhmien keskiarvojen välillä eri kuuntelemistyylien käytön suhteen kaikkien muiden paitsi sisältösuuntautuneen kuuntelemistyylin kohdalla. Nuorempien vastaajien toimintasuuntautuneen kuuntelemistyylin käytön keskiarvo oli 1,18, kun vanhemmilla se oli 0,91 ($p < .05$). Nuoremmat käyttivät myös enemmän ihmissuuntautunutta kuuntelemistyyliä ($\bar{x} = 2,28$) kuin vanhemmat vastaajat ($\bar{x} = 2,04$) ($p < .05$).

Aikasuuntautuneen kuuntelemistyylin kohdalla ero oli vielä suurempi: nuorempien vastaajien aikasuuntautuneen kuuntelemistyylin käytön keskiarvo oli 1,06, kun vanhemmilla vastaajilla se oli 0,71 ($p < .01$). Iän ja aikasuuntautuneen kuuntelemistyylin välillä havaittiinkin negatiivinen korrelaatio ($r = -.221$, $p < .05$). Muiden kuuntelemistyylien ja iän välillä ei havaittu tilastollisesti merkitseviä korrelaatioita. Näiden tulosten perusteella vaikuttaa siltä, että nuoremmat äänestäjät käyttävät poliittisen puheen kuuntelemisessa aikasuuntautuneempaa kuuntelemistyyliä kuin vanhemmat äänestäjät. Opiskeluvuoden ja kuuntelemistyylien käytön välillä ei havaittu yhteyttä.

7.1.3 Äänestyskäyttäytymisen yhteys kuuntelemistyyliin

Kuuntelemistyylien käyttämisessä havaittiin jonkin verran eroja riippuen siitä, ketä ehdokasta vastaajat äänestivät presidentinvaalien ensimmäisellä ja toisella kierroksella. Ensimmäisellä kierroksella joko Sauli Niinistöä tai Pekka Haavistoa äänestäneiden ($n = 83$) ihmismuuntautuneen kuuntelemistyylin käytön keskiarvo oli 2,18. Niiden vastaajien, jotka olivat äänestäneet muita ehdokkaita, eivät olleet äänestäneet tai eivät halunneet kertoa, ketä olivat äänestäneet ($n = 34$), se oli 2,07. Jälkimmäiseen ryhmään kuuluneet vastaajat käyttivät keskimäärin sisältö- ($\bar{x} = 1,89$), toiminta- ($\bar{x} = 1,10$) ja aikasuuntautuneempaa kuuntelemistyyliä ($\bar{x} = 0,93$) kuin Haavistoa tai Niinistöä äänestäneet (sisältö-suuntautuneisuus, $\bar{x} = 1,77$, toimintasuuntautuneisuus, $\bar{x} = 1,01$, aikasuuntautuneisuus, $\bar{x} = 0,85$). Vaikka erot eivät olleet tilastollisesti merkitseviä, niistä voidaan päätellä, että toisella kierroksella uuden ehdokkaan valitsevat äänestäjät saattavat käyttää sisältösuuntautuneempaa kuuntelemistyyliä kuin ne, joiden ensimmäisellä kierroksella äänestämä ehdokas on mukana vaalien toisellakin kierroksella.

Vertailtaessa toisella kierroksella ehdokkaansa jo valinneita ($n = 108$) niihin, jotka eivät aikoneet äänestää tai eivät tienneet tai eivät halunneet kertoa, kumpaa ehdokasta aikoivat äänestää ($n = 8$), havaittiin merkittäviä eroja toimintasuuntautuneen ja aikasuuntautuneen kuuntelemistyylin käytön suhteen. Jälkimmäisen ryhmän toimintasuuntautuneen kuuntelemistyylin käytön keskiarvo (1,47) ja aikasuuntautuneen kuuntelemistyylin käytön keskiarvo (1,34) olivat korkeampia kuin ehdokkaansa valinneiden keskiarvot (toimintasuuntautuneisuus, $\bar{x} = 0,99$, aikasuuntautuneisuus, $\bar{x} = 0,84$) ($p < .05$). Ihmissuuntautuneen ja sisältösuuntautuneen kuuntelemistyylin osalta ryhmien välillä ei havaittu suuria eroja.

Verrattaessa vastaajia, joiden kanta vaalien toisella kierroksella oli erittäin tai melko varma ($n = 105$), niihin vastaajiin, joiden kanta toisella kierroksella ei ollut kovin tai ei lainkaan varma ($n = 11$), ainoaksi tilastollisesti merkitseväksi eroksi kuuntelemistyylien käytön suhteen nousi ero toimintasuuntautuneen kuuntelemistyylin käyttämisessä. Kannastaan epävarmojen äänestäjien toimintasuuntautuneisuuden keskiarvo (1,40) oli korkeampi kuin kannastaan varmojen äänestäjien keskiarvo (0,98) ($p < .05$).

Kuuntelemistyylien käyttämistä verrattiin vuoden 2012 presidentinvaaliin liittyvän äänestyskäyttäytymisen lisäksi äänestyskäyttäytymiseen vuoden 2011 eduskuntavaaleissa. Presidentin-

vaalin toiselle kierrokselle päässeet ehdokkaat edustivat Kokoomusta ja Vihreitä. Vastaajat jaettiin kahteen ryhmään sen mukaan, minkä puolueen ehdokasta he olivat äänestäneet vuoden 2011 eduskuntavaaleissa. Ensimmäisen ryhmän muodostivat Kokoomuksen tai Vihreiden ehdokasta äänestäneet ($n = 57$). Toisen ryhmän muodostivat ne, jotka olivat äänestäneet jonkun muun puolueen ehdokasta tai eivät syystä tai toisesta kertoneet kantaansa eduskuntavaaleissa ($n = 60$). Ensimmäisessä ryhmässä ihmissuuntautuneen kuuntelemistyylin käyttö ($\bar{x} = 2,30$) oli voimakkaampaa kuin jälkimmäisessä ryhmässä ($\bar{x} = 2,01$) ($p < .05$).

Myös sisältösuuntautuneen kuuntelemistyylin käyttö oli vahvempaa ensimmäisessä ryhmässä ($\bar{x} = 1,87$) kuin toisessa ryhmässä ($\bar{x} = 1,74$), mutta tämä ero ei ollut tilastollisesti merkitsevä. Toinen ryhmä taas käytti toimintasuuntautuneempaa kuuntelemistyyliä ($\bar{x} = 1,17$) kuin ensimmäinen ryhmä ($\bar{x} = 0,89$) ($p < .05$). Tämän perusteella näyttää siltä, että puoluekanta saattaa vaikuttaa presidenttiehdokkaiden puheiden kuuntelemiseen. Äänestäjä saattaa käyttää kannattamansa puolueen ehdokkaan kuuntelemiseen keskimääräistä ihmissuuntautuneempaa kuuntelemistyyliä. Jos oman puolueen ehdokasta ei ole mukana vaaleissa, äänestäjä saattaa käyttää keskimääräistä toimintasuuntautuneempaa kuuntelemistyyliä. Aikasuuntautuneen kuuntelemistyylin käyttöön tällä ei näyttäisi olevan merkitystä.

7.1.4 Kuuntelemistyylit sekä faktojen ja mielipiteiden havaitseminen

Molemmissa puheissa esiintyneiden faktojen ja mielipiteiden havaitsemiseen liittyvien muuttujien arvot laskettiin yhteen, jolloin jokainen vastaaja sai 2–8 välillä olevan arvon faktojen havaitsemiselle (muuttujat 46 ja 67) ja 2–8 välillä olevan arvon mielipiteiden havaitsemiselle (muuttujat 47 ja 68). Mitä suurempia nämä arvot olivat, sitä enemmän vastaaja oli sitä mieltä, että puheet sisälsivät faktatietoja tai mielipiteitä. Kun näin saatujen summamuuttujien arvoja verrattiin vastaajien ($n = 116$) käyttämiin kuuntelemistyyliin, havaittiin seuraavia korrelaatioita.

Sisältösuuntautuneen kuuntelemistyylin käytön ja faktojen havaitsemisen välillä havaittiin tilastollisesti erittäin merkitsevä positiivinen korrelaatio ($r = .339$, $p < .001$). Sen sijaan toimintasuuntautuneen kuuntelemistyylin käytön ja faktojen havaitsemisen välillä oli negatiivinen korrelaatio ($r = -.447$, $p < .001$). Myös aikasuuntautuneen kuuntelemistyylin käytön ja faktojen havaitsemisen välillä havaittiin negatiivinen korrelaatio ($r = -.370$, $p <$

.001).

Tulosten perusteella näyttää siis siltä, että poliittista puhetta kuunneltaessa sisältösuuntautuneen kuuntelemistyylin käyttäminen saattaa auttaa havaitsemaan puheessa esiintyviä faktatietoja. Sen sijaan toimintasuuntautuneen ja aikasuuntautuneen kuuntelemistyylin käyttäminen voi vaikeuttaa faktatietojen tunnistamista. Aikasuuntautuneen kuuntelemistyylin käyttäminen saattaa myös hankaloittaa poliittisessa puheessa esiintyvien mielipiteiden havaitsemista, sillä aikasuuntautuneen kuuntelemistyylin käytön havaittiin korreloivan negatiivisesti myös mielipiteiden havaitsemisen kanssa ($r = -.263$, $p < .01$). Aika- ja toimintasuuntautuneiden kuuntelijoiden kyky huomioida poliittisten puheiden sisältöjä saattaa siis olla heikompi verrattuna niihin kuuntelijoihin, jotka eivät käytä kyseisiä kuuntelemistyyliä. Ihmissuuntautuneen kuuntelemistyylin käytön sekä faktojen ja mielipiteiden havaitsemisen välillä ei havaittu korrelaatioita.

7.1.5 Kuuntelemistyyli ja ehdokkaista syntyneet asiantuntevuusvaikutelmat

Puhujan asiantuntevuudesta syntyneille vaikutelmille muodostettiin vastaava summamuuttuja kuin faktojen havaitsemiselle ja mielipiteiden havaitsemiselle. Muuttujien 49 ja 70 arvot laskettiin yhteen, jolloin jokainen vastaaja ($n = 115$) sai välillä 2–8 olevan arvon puhujista syntyneiden asiantuntevuusvaikutelmien mukaan. Mitä suurempi tämä arvo oli, sitä enemmän vastaaja oli sitä mieltä, että puhujat vaikuttivat asiantuntevilta. Aikasuuntautuneen kuuntelemistyylin käytön ja asiantuntevuusvaikutelmien välillä havaittiin negatiivinen korrelaatio ($r = -.447$, $p < .001$).

Myös toimintasuuntautuneen kuuntelemistyylin käytön ja asiantuntevuusvaikutelmien välillä havaittiin negatiivinen korrelaatio ($r = -.334$, $p < .001$). Sisältösuuntautuneen kuuntelemistyylin käytön ja asiantuntevuusvaikutelmien välillä taas havaittiin positiivinen korrelaatio ($r = .387$, $p < .001$). Sisältösuuntautuneet kuuntelijat siis todennäköisesti pitävät poliitikkoja asiantuntevina. Toiminta- ja aikasuuntautuneet kuuntelijat sen sijaan pitävät poliitikkoja todennäköisesti vähemmän asiantuntevina. Ihmissuuntautuneen kuuntelemistyylin käyttämisen ja poliitikoista syntyneiden asiantuntevuusvaikutelmien välillä ei havaittu korrelaatioita. Vaikuttaa siis siltä, että äänestäjien näkemykset poliitikon asiantuntevuudesta eivät perustu tunnepitoisiin asioihin.

7.1.6 Kuuntelemistyyliä ja ehdokkaan käyttämän sanaston ymmärtäminen

Myös puhujien käyttämien sanastojen ymmärtämiselle muodostettiin samanlainen summa-muuttuja kuin faktojen ja mielipiteiden havaitsemiselle ja puhujasta syntyneille asiantuntevuusvaikutelmille. Muuttujien 45 ja 66 arvot laskettiin yhteen, jolloin vastaajat ($n = 116$) saivat sanaston ymmärtämiseen liittyvän arvon välillä 2–8. Mitä suurempi tämä arvo oli, sitä vahvemmin vastaaja koki ymmärtäneensä puhujien käyttämät sanastot. Samoin kuin faktojen ja mielipiteiden havaitsemisen sekä asiantuntevuusvaikutelmien kohdalla, sisältösuuntautuneen kuuntelemistyylin käyttö korreloi positiivisesti myös sanaston ymmärtämisen kanssa ($r = .431, p < .001$).

Toimintasuuntautuneen kuuntelemistyylin käyttö ($r = -.283, p < .01$) ja aikasuuntautuneen kuuntelemistyylin käyttö ($r = -.283, p < .01$) korreloivat negatiivisesti puhujien käyttämien sanastojen ymmärtämisen kanssa. Vaikuttaa siltä, että sisältösuuntautuneen kuuntelemistyylin käyttäminen auttaa ymmärtämään poliittisessa puheessa esiintyvää sanastoa. Sen sijaan toimintasuuntautuneen ja aikasuuntautuneen kuuntelemistyylin käyttäminen vaikeuttaa poliitikon käyttämän sanaston ymmärtämistä. On kuitenkin epäselvää, johtaako sanaston ymmärtäminen tai ymmärtämättömyys tietyn kuuntelemistyylin käyttämiseen sen sijaan, että tietyn kuuntelemistyylin käyttäminen edesauttaisi tai vaikeuttaisi sitä. Ihmissuuntautuneen kuuntelemistyylin käyttö ei vaikuta olevan yhteydessä sanaston ymmärtämiseen.

7.1.7 Kuuntelemistyyliä ja käsitys ehdokkaiden mielipiteistä

Laskettaessa yhteen muuttujien 48 ja 69 arvot, saatiin jokaiselle vastaajalle ($n = 116$) välillä 2–8 oleva arvo sille, miten hyvän käsityksen vastaaja koki saaneensa ehdokkaiden mielipiteistä näiden puheiden perusteella. Mitä korkeampi arvo oli, sitä paremman käsityksen vastaaja koki saaneensa. Sekä toimintasuuntautuneen kuuntelemistyylin ($r = -.343, p < .001$) että aikasuuntautuneen kuuntelemistyylin käyttö ($r = -.507, p < .001$) korreloivat negatiivisesti sen kanssa, miten hyvä käsitys vastaajille syntyi puhujien mielipiteistä. Erityisesti voimakas aikasuuntautuneen kuuntelemistyylin käyttö saattaa siis hankaloittaa poliitikon mielipiteiden ymmärtämistä.

Sen sijaan sisältösuuntautuneen kuuntelemistyylin käytön ja mielipiteistä syntyneiden

käsitysten selkeyden välillä havaittiin positiivinen korrelaatio ($r = .412$, $p < .001$). Sisältösuuntautunutta kuuntelemistyyliä käyttävä kuuntelija saa siis todennäköisesti selkeämmän käsityksen ehdokkaan mielipiteistä kuin sellainen kuuntelija, jonka kuuntelemistyyli ei ole yhtä sisältösuuntautunut. Ihmissuuntautuneen kuuntelemistyylin käyttö ei näytä olevan yhteydessä myöskään ehdokkaan mielipiteistä syntyneisiin käsityksiin.

7.2 Kuuntelemistyyli, poliittinen aktiivisuus ja poliittisen viestinnän seuraaminen

Poliittista aktiivisuutta ja poliittisen viestinnän seuraamista kuvaamaan muodostettujen summamuuttujien ja kuuntelemistyylien välillä havaittiin tilastollisesti merkitseviä korrelaatioita ainoastaan sisältösuuntautuneen kuuntelemistyylin kohdalla. Sisältösuuntautuneen kuuntelemistyylin käytön ja poliittisen aktiivisuuden ($r = .232$, $p < .05$) ($n = 116$) sekä poliittisen viestinnän seuraamisen ($r = .225$, $p < .05$) ($n = 117$) väliset korrelaatiot olivat kuitenkin varsin lieviä. Tulokset kuitenkin viittaavat siihen, että aktiivinen osallistuminen poliittisena pidettyyn toimintaan ja poliittisen viestinnän aktiivinen seuraaminen saattavat lisätä sisältösuuntautuneen kuuntelemistyylin käyttöä poliittisen puheen kuuntelemisessa.

Korrelaatiot osoittavat, että aktiivinen äänestäjä on kiinnostunut puheiden sisältöihin liittyvistä asioista kuunnellessaan presidenttiehdokkaiden puheita. Ainoa negatiivinen korrelaatio poliittisen aktiivisuuden ja kuuntelemistyylien käytön välillä koski ihmisuuntautunutta kuuntelemistyyliä ($r = -.030$), mutta se oli hyvin pieni eikä se ollut tilastollisesti merkitsevä. Myös poliittisen viestinnän seuraamisen ja yhden kuuntelemistyylin, aikasuuntautuneisuuden, käytön välillä oli negatiivinen korrelaatio ($r = -.025$). Sekään ei kuitenkaan ollut tilastollisesti merkitsevä.

Poliittisen aktiivisuuden ja poliittisen viestinnän seuraamisen välillä havaittiin tilastollisesti erittäin merkitsevä positiivinen korrelaatio ($r = .460$, $p < .001$). Koska sisältösuuntautuneen kuuntelemistyylin lisäksi muiden kuuntelemistyylien käytön ja poliittisen aktiivisuuden tai poliittisen viestinnän seuraamisen välillä ei havaittu tilastollisesti merkitseviä korrelaatioita, tarkasteltiin yksittäisten poliittista aktiivisuutta tai poliittisen viestinnän seuraamista koskeneiden kysymysten ja kuuntelemistyylien välisiä yhteyksiä.

Sisältösuuntautuneen kuuntelemistyylin käytön keskiarvoissa havaittiin useita eroja eri

vastaajaryhmien välillä. Keskiarvo oli korkeampi niillä vastaajilla, jotka olivat joskus jättäneet äänestämättä protestin vuoksi ($\bar{x} = 2,36$, $n = 7$), kuin niillä vastaajilla, jotka eivät olleet koskaan toimineet samoin ($\bar{x} = 1,77$, $n = 110$) ($p < .05$). Sisältösuuntautuneen kuuntelemistyylin käytön keskiarvo oli korkeampi myös niiden vastaajien joukossa, jotka olivat joskus ottaneet yhteyttä poliittikkoon ($\bar{x} = 2,04$, $n = 26$), kuin niiden, jotka eivät olleet koskaan ottaneet yhteyttä poliittikkoon ($\bar{x} = 1,73$, $n = 91$) ($p < .05$). Poliittista rintamerkkiä tai tarraa useammin kuin kerran pitäneet ($\bar{x} = 2,13$, $n = 16$) käyttivät sisältösuuntautuneempaa kuuntelemistyyliä kuin muut ($\bar{x} = 1,74$, $n = 100$) ($p < .05$).

Useammin kuin kerran mielenosoitukseen osallistuneet käyttivät sisältösuuntautuneempaa kuuntelemistyyliä ($\bar{x} = 2,24$, $n = 12$) kuin muut ($\bar{x} = 1,75$, $n = 105$) ($p < .05$). Myös useammin kuin kerran rahaa poliittiseen toimintaan lahjoittaneet ($n = 8$) olivat sisältösuuntautuneempia ($\bar{x} = 2,71$) kuin muut ($\bar{x} = 1,74$, $n = 109$) ($p < .001$). Lisäksi sisältösuuntautuneen kuuntelemistyylin käytön keskiarvo oli korkeampi niiden keskuudessa, jotka olivat lähettäneet eteenpäin poliittista sähköpostia tai viestiä ($\bar{x} = 2,07$, $n = 22$), kuin niiden, jotka eivät olleet koskaan tehneet niin ($\bar{x} = 1,74$, $n = 95$) ($p < .05$). Näyttää siis siltä, että keskimääräistä korkeampi sisältösuuntautuneen kuuntelemistyylin käyttö poliittisen puheen kuuntelemisessa on yhteydessä monentyyppisiin poliittisen osallistumisen tapoihin.

Muiden kuuntelemistyylien käyttämisen kohdalla yhteyksiä erilaisiin poliittisen osallistumisen tapoihin havaittiin paljon vähemmän. Ihmissuuntautuneen kuuntelemistyylin käytön keskiarvo oli korkeampi niiden vastaajien keskuudessa, jotka olivat äänestäneet vaaleissa useammin kuin kerran ($\bar{x} = 2,19$, $n = 106$), verrattuna niihin vastaajiin, jotka olivat äänestäneet vain kerran tai eivät kertaakaan ($\bar{x} = 1,77$, $n = 11$) ($p < .05$). Äänestyskertojen määrällä saattaa siis olla ihmissuuntautuneen kuuntelemistyylin käyttöä lisäävä vaikutus. Nämä tulokset eivät kuitenkaan anna kuin pienen viitteen tästä, koska äänestyskertojen määrää ei ole mitattu erityisen tarkasti.

Joskus allekirjoituksia keränneiden ($n = 9$) aikasuuntautuneen kuuntelemistyylin käytön keskiarvo oli (1,50) joka oli korkeampi kuin muiden vastaajien ($n = 108$) keskiarvo (0,82). Tämä ero ei kuitenkaan ollut tilastollisesti merkitsevä. Aikasuuntautuneen kuuntelemistyylin käyttö oli keskimäärin voimakkaampaa niiden vastaajien keskuudessa, jotka olivat pitäneet poliittisen puheen julkisesti useammin kuin kerran ($\bar{x} = 1,70$, $n = 5$), kuin niiden, jotka olivat pitäneet julkisen poliittisen puheen vain kerran tai eivät koskaan ($\bar{x} = 0,84$, $n = 112$) ($p < .01$).

Aikasuuntautuneen kuuntelemistyylin käyttö oli näyttää olevan keskimääräistä voimakkaampaa juuri niiden äänestäjien joukossa, jotka olivat aktiivisia omaa aikaa vievän poliittisen toiminnan suhteen.

Toimintasuuntautuneen kuuntelemistyylin käytön keskiarvo oli korkeampi niiden vastaajien joukossa, jotka olivat osallistuneet mielenosoituksiin useammin kuin kerran ($\bar{x} = 1,58$, $n = 12$), kuin muiden vastaajien keskiarvo ($\bar{x} = 0,97$, $n = 105$) ($p < .01$). Aktiivisimmat mielenosoittajat käyttivät myös ihmissuuntautuneempaa ($\bar{x} = 2,42$) ja aika-suuntautuneempaa kuuntelemistyyliä ($\bar{x} = 1,28$) kuin muut (ihmissuuntautuneisuus, $\bar{x} = 2,12$; aika-suuntautuneisuus, $\bar{x} = 0,83$), mutta nämä erot eivät olleet tilastollisesti merkitseviä.

Ihmissuuntautuneen ja sisältösuuntautuneen kuuntelemistyylin käytön ja poliittisen viestinnän seuraamisen välillä havaittiin heikkoja korrelaatioita silloin, kun poliittisen viestinnän seuraaminen liittyi tietyn lähteen käyttöön. Poliittisen viestinnän seuraaminen lehdistä korreloi positiivisesti ihmissuuntautuneen kuuntelemistyylin käytön kanssa (Spearmanin $r = .226$, $p < .05$). Sisältösuuntautuneen kuuntelemistyylin käyttö korreloi positiivisesti sen kanssa, miten usein vastaajat ilmoittivat seuraavansa poliittista viestintää lehdistä (Spearmanin $r = .243$, $p < .01$), televisiosta (Spearmanin $r = .229$, $p < .05$) ja käydessään poliittisissa tilaisuuksissa (Spearmanin $r = .182$, $p < .05$). Vastaajat ilmoittivat seuraavansa poliittista viestintää internetistä keskimäärin vähintään 1–2 kertaa viikossa ja internet oli keskimäärin useimmin käytetty lähde. Tästä huolimatta poliittisen viestinnän seuraamisen internetistä ei havaittu olevan yhteydessä kuuntelemistyylien käyttämiseen, pois lukien sisältösuuntautuneen kuuntelemistyylin käyttäminen Sauli Niinistön puheen kuuntelemisen kohdalla (Spearmanin $r = .203$, $p < .05$).

Joidenkin lähteiden käyttö poliittisen viestinnän seuraamisessa korreloi myös negatiivisesti kuuntelemistyylien käytön kanssa. Niinistön puheen kuuntelemisen kohdalla erityisesti poliittisen viestinnän seuraaminen mobiilipalveluiden avulla korreloi negatiivisesti sekä toimintasuuntautuneen (Spearmanin $r = -.221$, $p < .05$) että aikasuuntautuneen kuuntelemistyylin (Spearmanin $r = -.243$, $p < .01$) käyttämisen kanssa. Vastaavia korrelaatioita ei havaittu Pekka Haaviston puheen kuuntelemisen kohdalla.

Kuuntelemistyylien käytön ja poliittisen viestinnän seuraamisen sekä poliittisen aktiivisuuden välisiä korrelaatioita tarkasteltiin myös erikseen niiden vastaajien keskuudessa, jotka

ilmoittivat äänestävänsä presidentinvaalin toisella kierroksella Pekka Haavistoa tai Sauli Niinistöä. Niinistön äänestäjien ($n = 16$) kohdalla poliittisen viestinnän seuraamisen oli yhteydessä Haaviston puheen kuuntelemisessa käytettyyn toimintasuuntautuneeseen ja aikasuuntautuneeseen kuuntelemistyyliin. Molemmat korreloivat positiivisesti poliittisen viestinnän seuraamisen kanssa: toimintasuuntautuneisuus ($r = .526$) ja aikasuuntautuneisuus ($r = .516$) ($p < .05$). Niinistön puheen kuuntelemisessa käytetyn toimintasuuntautuneen kuuntelemistyylin ja poliittisen viestinnän seuraamisen välillä korrelaatio oli negatiivinen ($r = -.254$), mutta ei tilastollisesti merkitsevä. Aikasuuntautuneen kuuntelemistyylin käytön ja poliittisen viestinnän seuraamisen välinen korrelaatio oli erittäin pieni ($r = .053$), eikä sekään ollut tilastollisesti merkitsevä.

Haaviston äänestäjien ($n = 91$) joukossa poliittinen aktiivisuus korreloi positiivisesti yleisen kuuntelemistyylien käytön kanssa kaikkien muiden paitsi ihmissuuntautuneen kuuntelemistyylin kohdalla: sisältösuuntautuneisuus ($r = .237$, $p < .05$), toimintasuuntautuneisuus ($r = .334$, $p < .01$) ja aikasuuntautuneisuus ($r = .244$, $p < .01$). Lisäksi poliittisen viestinnän seuraamisen ja sisältösuuntautuneen kuuntelemistyylin käytön välillä havaittiin positiivinen korrelaatio ($r = .217$, $p < .05$) ($n = 92$).

Haaviston äänestäjät ($n = 91$) käyttivät Niinistön kuuntelemisessa sitä vahvemmin sisältösuuntautunutta ($r = .227$, $p < .05$) ja toimintasuuntautunutta kuuntelemistyyliä ($r = .284$, $p < .01$) mitä korkeampi heidän poliittinen aktiivisuutensa oli. Haaviston puheen kuuntelemisen kohdalla sisältösuuntautuneen kuuntelemistyylin ja poliittisen aktiivisuuden välinen korrelaatio oli samansuuntainen, mutta se oli heikko ($r = .180$) eikä se ollut tilastollisesti merkitsevä. Sen sijaan Haaviston äänestäjien poliittinen aktiivisuus korreloi heidän käyttämänsä toimintasuuntautuneen ($r = .281$, $p < .01$) ja aikasuuntautuneen kuuntelemistyylin ($r = .247$, $p < .05$) kanssa Haaviston puheen kuuntelemisessa.

7.3 Kuuntelemiseen liittyvät erot kahden eri ehdokkaan välillä

7.3.1 Kuuntelemistyyli eri ehdokkaiden kuuntelemisessä

Sauli Niinistön ja Pekka Haaviston puheiden kuuntelemisessä oli pieniä eroja kuuntelemistyylien käyttämisen suhteen (ks. Taulukko 8 ja Taulukko 9), kun kaikkien vastaajien vastaukset otettiin huomioon. Ihmis- ja sisältösuuntautuneen kuuntelemistyylin käytön keskiarvot olivat korkeampia kuunneltaessa Haavistoa, kun taas toiminta- ja aikasuuntautuneen kuuntelemistyylin käytön keskiarvot olivat korkeampia kuunneltaessa Niinistöä. Tämä johtuu todennäköisesti siitä, että valtaosa vastaajista ilmoitti äänestävänsä Haavistoa, ja kuten tuloksista myöhemmin selviää, ehdokkaan kannattaminen näyttää vaikuttavan kuuntelemistyylien käyttöön häntä ja hänen vastaehdokastaan kuunneltaessa. Eri puheiden kuuntelemisessä käytettyjen kuuntelemistyylien keskiarvojen väliset erot olivat tilastollisesti merkitseviä jokaisen kuuntelemistyylin kohdalla (ihmis-, sisältö- ja aikasuuntautunut kuuntelemistyyli, $p < .001$, toimintasuuntautunut kuuntelemistyyli, $p < 0.05$).

TAULUKKO 8. Kuuntelemistyyli Sauli Niinistön puheen kuuntelemisessä (n = 117).

	Minimi	Maksimi	$\bar{x}$	s
Ihmissuuntautunut kuuntelemistyyli	0,33	3,67	2,0484	0,69241
Sisältösuuntautunut kuuntelemistyyli	0	4,00	1,5214	0,91746
Toimintasuuntautunut kuuntelemistyyli	0	3,00	1,1346	0,76320
Aikasuuntautunut kuuntelemistyyli	0	3,50	1,0556	0,86672

TAULUKKO 9. Kuuntelemistyyli Pekka Haaviston puheen kuuntelemisessä (n = 117).

	Minimi	Maksimi	$\bar{x}$	s
Ihmissuuntautunut kuuntelemistyyli	0,67	4,00	2,2536	0,69017
Sisältösuuntautunut kuuntelemistyyli	0,33	3,67	2,0855	0,73390
Toimintasuuntautunut kuuntelemistyyli	0	3,25	0,9359	0,68241
Aikasuuntautunut kuuntelemistyyli	0	2,75	0,6923	0,62662

Erityisesti sisältösuuntautuneen ja aikasuuntautuneen kuuntelemistyylin käytön kohdalla keskihajonnoissa on suuri ero Niinistön ja Haaviston puheiden kuuntelemisen välillä. Niinistön puheen kohdalla kuuntelemistyylien käytössä on siis enemmän yksittäisten tyylien sisäistä vaihtelua kuin Haaviston puheen kohdalla.

Koska puheet näytettiin kahdella eri kerralla eri järjestyksessä, vertailtiin molempien kertojen keskiarvoja keskenään. Ainoat tilastollisesti merkitsevät erot koskivat aikasuuntautuneen kuuntelemistyylin käyttöä sekä Niinistön että Haaviston puheen kohdalla ja ihmissuuntautuneen kuuntelemistyylin käyttöä Haaviston puheen kohdalla. Ensimmäisellä aineistonkeruukerralla vastaajien aikasuuntautuneen kuuntelemistyylin käytön keskiarvo Niinistön puhetta kuunneltaessa oli 1,43 ($n = 47$), kun toisella kerralla se oli 0,81 ($n = 70$) ($p < .001$). Myös Haavistoa puheen kohdalla käytettiin aikasuuntautuneempaa kuuntelemistyyliä ensimmäisellä ($\bar{x} = 0,85$) kuin toisella kerralla ($\bar{x} = 0,59$) ($p < .005$). Tämä osaltaan vahvistaa eri aineistonkeruukertojen välillä havaitun eron yleisen kuuntelemistyylien käyttämisen osalta.

Ensimmäisellä kerralla ihmissuuntautuneen kuuntelemisen käytön keskiarvo Haaviston puhetta kuunneltaessa oli 2,43, kun se toisella kerralla oli 2,13 ($p < .05$). Nämä erot kuuntelemistyylien käytössä ilmenivät siitä huolimatta, että sekä ensimmäisellä että toisella kerralla vastaajien joukossa oli suhteessa lähes yhtä paljon Haaviston äänestäjiä (ensimmäisellä kerralla 76,6 % vastaajista, toisella kerralla 81,2 %) ja Niinistön äänestäjiä (ensimmäisellä kerralla 12,8 % vastaajista, toisella kerralla 14,5 % vastaajista).

Eri puheisiin liittyvien kuuntelemistyylien välillä havaittiin selviä korrelaatioita (ks. Taulukko 10). Jos vastaaja käytti ihmissuuntautunutta kuuntelemistyyliä kuunnellessaan Niinistön puhetta, hän todennäköisesti kuunteli myös Haavistoa ihmissuuntautuneesti. Lisäksi ihmissuuntautuneen kuuntelemistyylin käyttäminen tarkoitti myös sisältösuuntautuneen kuuntelemistyylin käyttämistä kummankin ehdokkaan puheiden kohdalla. Jos vastaaja kuunteli Niinistöä aikasuuntautuneella kuuntelemistyyllillä, hän myös todennäköisesti käytti tämän kuuntelemiseen toimintasuuntautunutta kuuntelemistyyliä. Sama pätee Haaviston puheen kuuntelemisen kohdalla.

TAULUKKO 10. Kuuntelemistyylien väliset korrelaatiot (n=117).

	Ihmis./ Niinistö	Sisältö./ Niinistö	Toiminta Niinistö	Aika./ Niinistö	Ihmis./ Haavisto	Sisältö./ Haavisto	Toiminta Haavisto	Aika./ Haavisto
Ihmis. KT/Niinistö		.239*	-.070	-.063	.601***	.124	.102	.132
Sisältö. KT/ Niinistö			-.146	-.323***	.246**	.406***	.024	-.063
Toiminta. KT/Niinistö				.635***	.019	.122	.366***	.158
Aika. KT/Niinistö					.062	-.087	.341***	.486***
Ihmis. KT/Haavisto						.259**	-.014	.047
Sisältö. KT/ Haavisto							-.095	-.184*
Toiminta. KT/Haavisto								.606***
Aika. KT/Haavisto								

*** p < .001, ** p < .01, * p < .05

Tulosten perusteella voidaankin sanoa, että tietyn kuuntelemistyylin käyttäminen jomman-kumman ehdokkaan kuuntelemisessa ei sulje pois saman kuuntelemistyylin käyttöä toisen ehdokkaan kohdalla. Pikemminkin näyttää siltä, että eri ehdokkaiden kuuntelemisessa käytetään hyvin pitkälti samoja kuuntelemistyyliä. Korrelaatiot eri puhujien puheiden kuuntelemisessa käytettävien kuuntelemistyylien välillä siis osoittavat, että poliittista puhetta kuunnellaan todennäköisesti pääasiassa samoja kuuntelemistyyliä käyttäen riippumatta siitä, kuka puhuja on.

7.3.2 Sukupuolen ja iän yhteys kuuntelemistyyliin eri ehdokkaita kuunneltaessa

Naisten (n = 89) ja miesten (n = 28) välillä havaittiin eroja eri kuuntelemistyylien keskiarvoissa. Naiset esimerkiksi kuuntelivat Niinistöä ihmissuuntautuneemmalla kuuntelemistyyllillä ($\bar{x}$ = 2,09) kuin miehet ($\bar{x}$ = 1,90) ja miehet taas kuuntelivat häntä sisältösuuntautuneemmalla kuuntelemistyyllillä ($\bar{x}$ = 1,75) kuin naiset ($\bar{x}$ = 1,45). Sen sijaan Haaviston puheen kuuntelemisessa korkeampi sisältösuuntautuneen kuuntelemistyylin käytön keskiarvo oli naisilla (naiset, $\bar{x}$ = 2,10, miehet, $\bar{x}$ = 2,04). Erot sukupuolten välillä eivät kuitenkaan olleet tilastollisesti merkittäviä. Tulosten perusteella voidaan kuitenkin olettaa, että eri poliitikkojen kohdalla miesten ja naisten välillä saattaa olla eroja kuuntelemistyylien käyttämisessä.

Vastaajan iän ja kuuntelemistyylien käyttämisen välillä havaittiin joitakin yhteyksiä. Vastaajan iän ja aikasuuntautuneen kuuntelemistyylin käyttämisen välillä oli negatiivinen korrelaatio sekä Niinistön puheen ($r = -.192, p < .05$) että Haaviston puheen ($r = -.191, p < .05$) kohdalla. Aikasuuntautunutta kuuntelemistyyliä käytettiin siis puhujasta riippumatta sitä vähemmän, mitä vanhempi vastaaja oli. Lisäksi ikä korreloi negatiivisesti ihmissuuntautuneen kuuntelemistyylin käyttämisen kanssa Niinistön puhetta kuunneltaessa ($r = -.183, p < .05$). Sen sijaan esimerkiksi sisältösuuntautuneen kuuntelemistyylin käyttäminen Niinistön puhetta kuunneltaessa korreloi positiivisesti iän kanssa ($r = .135$), mutta yhteys ei ollut tilastollisesti merkitsevä.

7.3.3 Ehdokkaan äänestäminen ja kuuntelemistyyli

Kuuntelemistyylien käyttämistä kahden eri ehdokkaan puheiden kuuntelemisessa tarkasteltiin sen suhteen, kumpaa ehdokasta vastaaja ilmoitti äänestävänsä vaalien toisella kierroksella. Vaikuttaa siltä, että erityisesti sisältösuuntautunutta kuuntelemistyyliä käytetään enemmän oman ehdokkaan puhetta kuunneltaessa kuin hänen vastaehdokastaan kuunneltaessa. Niinistön äänestäjät kuuntelivat Niinistöä ihmis- ja sisältösuuntautuneemmalla kuuntelemistyyllillä kuin Haavistoa ja Haavistoa toiminta- ja aikasuuntautuneemmalla kuuntelemistyyllillä kuin Niinistöä. Vastaavasti Haaviston äänestäjät kuuntelivat Haavistoa ihmis- ja sisältösuuntautuneemmalla kuuntelemistyyllillä kuin Niinistöä ja Niinistöä toiminta- ja aikasuuntautuneemmalla kuuntelemistyyllillä kuin Haavistoa. Kuitenkin ainoat tilastollisesti merkitsevät erot kuuntelemistyylien käyttämisen keskiarvoissa eri ehdokkaiden äänestäjien välillä koskivat sisältösuuntautunutta kuuntelemistyyliä sekä Niinistöä että Haavistoa kuunneltaessa ($p < .05$).

Taulukoissa 11 ja 12 on esitetty Sauli Niinistön ja Pekka Haaviston äänestäjien kuuntelemistyyliä eri puheiden suhteen. Haaviston äänestäjien joukossa kaikkien Haaviston puheen kuuntelemisessä käytettyjen kuuntelemistyylien ja Niinistön puheen kuuntelemisessä käytettyjen kuuntelemistyylien keskiarvojen väliset erot olivat tilastollisesti merkitseviä (ihmis-, sisältö- ja aikasuuntautuneisuus, $p < .001$, toimintasuuntautuneisuus, $p < .01$). Niinistön äänestäjien joukossa erot kuuntelemistyylien käytön keskiarvojen välillä eivät olleet tilastollisesti merkitseviä.

TAULUKKO 11. Sauli Niinistön äänestäjien kuuntelemistyyli (n = 16).

		Minimi	Maksimi	$\bar{x}$	s
Ihmissuuntautunut kuuntelemistyyli	Niinistö	0,67	3,67	2,2708	0,78144
	Haavisto	1,00	4,00	2,1250	0,78764
Sisältösuuntautunut kuuntelemistyyli	Niinistö	1,00	2,67	1,9792	0,60208
	Haavisto	0,33	2,67	1,6875	0,56396
Toimintasuuntautunut kuuntelemistyyli	Niinistö	0	2,25	0,7969	0,73722
	Haavisto	0,25	2,25	1,1094	0,63225
Aikasuuntautunut kuuntelemistyyli	Niinistö	0	2,50	0,8594	0,76903
	Haavisto	0	2,00	0,9062	0,64469

TAULUKKO 12. Pekka Haaviston äänestäjien kuuntelemistyyli (n = 92).

		Minimi	Maksimi	$\bar{x}$	s
Ihmissuuntautunut kuuntelemistyyli	Niinistö	0,33	3,67	2,0036	0,69094
	Haavisto	0,67	3,67	2,2899	0,68512
Sisältösuuntautunut kuuntelemistyyli	Niinistö	0	4,00	1,4529	0,91064
	Haavisto	0,33	3,67	2,1413	0,73002
Toimintasuuntautunut kuuntelemistyyli	Niinistö	0	3,00	1,1386	0,73508
	Haavisto	0	3,25	0,8641	0,67877
Aikasuuntautunut kuuntelemistyyli	Niinistö	0	3,50	1,0462	0,88713
	Haavisto	0	2,75	0,6141	0,59463

Niinistön äänestäjillä sisältösuuntautuneen kuuntelemistyylin käytön keskihajonnat olivat kumpaaakin puhetta kuunneltaessa pienempiä kuin ihmissuuntautuneen kuuntelemistyylin käytön keskihajonnat. Tästä poiketen Haaviston äänestäjillä sisältösuuntautuneen kuuntelemistyylin käytön keskihajonnat olivat molempien puheiden kohdalla suuremmat kuin ihmissuuntautuneen kuuntelemistyylin käytön keskihajonnat. Tämä saattaa johtua muutamista pienistä tai suurista arvoista, jotka kasvattavat keskihajontaa. Joka tapauksessa tulos viittaa siihen, että Niinistön äänestäjät olivat keskenään enemmän samoilla linjoilla sisältö-

suuntautuneen kuuntelemistyylin kuin ihmissuuntautuneen kuuntelemistyylin käyttämisessä. Haaviston äänestäjät sen sijaan käyttivät ihmissuuntautunutta kuuntelemistyyliä yhtenäisemmin kuin sisältösuuntautunutta kuuntelemistyyliä.

Sauli Niinistön äänestäjillä ($n = 16$) Niinistön puheen kuuntelemisessa käytetyn ihmissuuntautuneen kuuntelemistyylin ja Haaviston puheen kuuntelemisessa käytetyn ihmissuuntautuneen kuuntelemistyylin välillä havaittiin erittäin voimakas korrelaatio ($r = .820$, $p < .001$). Muiden kuuntelemistyylien käytön kohdalla ei havaittu tilastollisesti merkitseviä korrelaatioita. On kuitenkin merkille pantavaa, että Niinistön äänestäjillä Niinistön puheen kuuntelemisessa käytetyn sisältösuuntautuneen kuuntelemistyylin ja Haaviston puheessa käytetyn sisältösuuntautuneen kuuntelemistyylin välillä korrelaatio oli negatiivinen ($r = -.108$), joskaan ei tilastollisesti merkitsevä. Sen sijaan Haaviston äänestäjien keskuudessa korrelaatiot olivat positiivisia ja tilastollisesti merkitseviä kaikkien kuuntelemistyylin käytön kohdalla: ihmissuuntautuneisuus ($r = .573$), sisältösuuntautuneisuus ($r = .496$), toimintasuuntautuneisuus ($r = .422$) ja aikasuuntautuneisuus ($r = .517$) ($p < .001$).

Verrattaessa kannastaan erittäin varmoja Haaviston äänestäjiä niihin Haaviston äänestäjiin, joiden kanta oli melko varma, havaittiin, että kannastaan erittäin varmojen ihmismuuntautuneen ja sisältösuuntautuneen kuuntelemistyylin käytön keskiarvot olivat molempia puhujia kuunneltaessa korkeampia kuin niillä, joiden kanta oli melko varma. Kuitenkin ainoa tilastollisesti merkitsevä ero koski sisältösuuntautuneen kuuntelemistyylin käyttöä Niinistön puheen kuuntelemisessä. Kannastaan erittäin varmat Haaviston äänestäjät käyttivät Niinistön puheen kohdalla sisältösuuntautuneempaa kuuntelemistyyliä ($\bar{x} = 1,59$) kuin kannastaan melko varmat Haaviston äänestäjät ($\bar{x} = 1,06$) ($p < .05$). Onkin siis mahdollista, että sisältösuuntautuneen kuuntelemistyylin käyttöä jonkun muun ehdokkaan kohdalla ei vähennä se, että oma ehdokas on jo selvillä. Toisaalta ero saattaa liittyä siihen, että kannastaan varmat äänestäjät saattavat olla keskimäärin kiinnostuneempia politiikan sisällöistä, jolloin myös sisältösuuntautuneen kuuntelemistyylin käyttö voi olla voimakkaampaa kuin muilla.

Ne vastaajat, jotka ilmoittivat jättävänsä äänestämättä presidentinvaalin toisella kierroksella tai eivät vielä tiedäneet, aikovatko äänestää ($n = 5$), käyttivät Haaviston puheen kuuntelemisessä toiminta- ja aikasuuntautuneempaa kuuntelemistyyliä kuin ne, jotka aikoivat äänestää tai olivat jo äänestäneet ($n = 112$). Ensimmäisessä ryhmässä toimintasuuntautuneen kuuntelemistyylin käytön keskiarvo Haaviston puheen kohdalla oli 1,75 ja aikasuuntautuneen

kuuntelemistyylin 1,35, kun jälkimmäisenä mainitun ryhmän keskiarvot olivat 0,90 ja 0,66 ($p < .05$). Vastaavat erot olivat havaittavissa myös Niinistön puheen kohdalla, mutta ne eivät olleet tilastollisesti merkitseviä.

7.3.4 Kuuntelemistyylien ja eri väittämien väliset yhteydet

Vaikuttaa siltä, että ihmissuuntautuneen kuuntelemistyylin käyttäminen poliittista puhetta kuunneltaessa ei juurikaan vaikuta siihen, miten hyvin äänestäjät kokevat ymmärtävänsä poliitikon käyttämän sanaston, miten paljon he kokevat havaitsevasa puheessa faktatietoja tai mielipiteitä, miten hyvän käsityksen he kokevat saavansa poliitikon mielipiteestä ja miten asiantuntevaksi he poliitikon arvioivat (ks. Taulukko 13 ja Taulukko 14). Sen sijaan muiden kuuntelemistyylien käyttämisellä näyttää olevan paljon merkitystä.

TAULUKKO 13. Kuuntelemistyylien ja eri väittämien väliset korrelaatiot (Spearmanin R) Sauli Niinistöä kuunneltaessa.

	[q45] Puhujan käyttämä sanasto oli ymmärrettävää (n = 116)	[q46] Puhe sisälsi faktatietoja (n = 116)	[q47] Puhe sisälsi mielipiteitä (n = 116)	[q48] Puheen perusteella sai selkeän käsityksen ehdokkaan mielipiteistä (n = 116)	[q49] Puhuja vaikutti asiantuntevalta (n = 115)
Ihmis. KT/Niinistö	.104	.077	.101	-.039	.098
Sisältö. KT/ Niinistö	.531***	.275**	.212*	.394***	.303**
Toiminta. KT/Niinistö	-.342***	-.432***	-.061	-.297**	-.353***
Aika. KT/Niinistö	-.421***	-.425***	-.227*	-.443***	-.407***

*** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$

TAULUKKO 14. Kuuntelemistyylien ja eri väittämien väliset korrelaatiot (Spearmanin r) Pekka Haavistoa kuunneltaessa (n = 117).

	[q66] Puhujan käyttämä sanasto oli ymmärrettävää	[q67] Puhe sisälsi faktatietoja	[q68] Puhe sisälsi mielipiteitä	[q69] Puheen perusteella sai selkeän käsityksen ehdokkaan mielipiteistä	[q70] Puhuja vaikutti asiantuntevalta
Ihmis. KT/Haavisto	.096	-.003	-.005	.157	.174
Sisältö. KT/ Haavisto	.200*	.258**	.079	.335***	.321***
Toiminta. KT/Haavisto	-.318***	-.344***	-.114	-.341***	-.299**
Aika. KT/Haavisto	-.238*	-.377***	-.162	-.422***	-.510***

*** p < .001, ** p < .01, * p < .05

Sisältösuuntautuneen kuuntelemistyylin käyttämisen ja eri väittämien välillä havaittiin positiivisia yhteyksiä kummankin puheen kohdalla. Positiivinen korrelaatio oli huomattava erityisesti Sauli Niinistön käyttämän sanaston ymmärtämisen ja hänen puheensa kuuntelemisessa käytetyn sisältösuuntautuneen kuuntelemistyylin välillä. Haaviston puheen kohdalla korrelaatio ei ollut yhtä suuri. Tarkasteltaessa pelkästään Haaviston äänestäjiä, Haaviston puheen kuuntelemisessa käytetyn ihmissuuntautuneen kuuntelemistyylin ja hänestä syntyneiden asiantuntevuusvaikutelmien välillä havaittiin lievä korrelaatio (Spearmanin r = .209, p < .05).

Sen sijaan toiminta- ja aikasuuntautuneen kuuntelemistyylin käyttämisen ja eri väittämien välillä havaittiin negatiivisia yhteyksiä. Aikasuuntautuneen kuuntelemistyylin käyttö vaikutti kummankin ehdokkaan kohdalla negatiivisesti heistä syntyneisiin asiantuntevuusvaikutelmiin sekä siihen, miten selkeän käsityksen vastaajat kokivat saaneensa ehdokkaiden mielipiteistä. Lisäksi aikasuuntautuneen kuuntelemistyylin käytön ja faktatietojen havaitsemisen sekä sanaston ymmärtämisen välillä oli negatiivisia yhteyksiä. Aikasuuntautuneen kuuntelemistyylin käytön ja mielipiteiden havaitsemisen välillä ei havaittu Pekka Haaviston puheen kohdalla niin suurta yhteyttä kuin Sauli Niinistön puheen kohdalla, jonka senkin kohdalla korrelaatio oli pieni.

Myös toimintasuuntautuneen kuuntelemistyylin käytön havaittiin olevan negatiivisessa yhteydessä kaikkiin väittämiin. Ainoa yhteys, joka ei ollut tilastollisesti merkitsevä, liittyi Haaviston puheen kuuntelemisessa käytettyyn toimintasuuntautuneeseen kuuntelemistyyliin. Korrelaatioiden perusteella voidaan päätellä, että aika- ja toimintasuuntautunutta kuuntelemistyyliä käyttävät äänestäjät pitävät poliittisen puheen pitäjiä todennäköisesti vähemmän asiantuntevina kuin sisältö- ja ihmissuuntautunutta kuuntelemistyyliä käyttävät äänestäjät. Sisältösuuntautunutta kuuntelemistyyliä käyttävät äänestäjät sen sijaan saavat todennäköisesti muita selkeämmän käsityksen puhujien mielipiteistä ja havaitsevat paremmin faktatietoja. Epäselväksi jää, vaikuttaako tietyn kuuntelemistyylin käyttö puhujan käyttämän sanaston ymmärtämiseen vai onko kyse siitä, että sanaston ymmärtäminen tai ymmärtämättömyys johtaa tiettyjen kuuntelemistyylien käyttämiseen.

7.3.5 Millaisia eroja vastaajat havaitsivat ehdokkaiden näkemysten välillä?

Seuraavassa esitetään joitakin esimerkkejä kyselylomakkeen kysymykseen numero 71 annetuista vastauksista. Sulkeiden sisään on merkitty vastaajan sukupuoli ja ikä sekä niiden ehdokkaiden nimet, joita hän äänesti tai aikoi äänestää vaalien ensimmäisellä ja toisella kierroksella. Tuloksia tulkittaessa on huomioitava se, että toisen kierroksen ehdokasvalintaa kysyttiin ennen kuin vastaajat näkivät puheet. Suurin osa vastaajista oli sitä mieltä, että Sauli Niinistö keskittyi Pekka Haavistoa enemmän talousasioiden käsittelyyn, kun taas Pekka Haavisto käsitteli enemmän diplomatiaa ja arvoja. Monen mielestä nämä erot olivat syy siihen, miksi Niinistö vaikutti puhuessaan etäisemmältä ja faktatietoa painottavalta, Haaviston ollessa ihmisläheisempi ja rennompi.

Niinistöllä taloudellinen painotus vahvempi, vaikka molemmilla esillä. Asiantuntevuuden vaikutelma suurempi Niinistöllä. Haaviston ote rennompi ja ihmisläheisempi. (*mies, 21; I - Sauli Niinistö, II - Pekka Haavisto*)

Kumpikin painottivat teemana sitä, mistä heidät tunnetaan: Haavisto diplomatiaa ja Niinistö taloutta. Haaviston lähestyminen tuntui ihmisläheisemmältä, Niinistön faktapohjaisemmalta ja kylmemmältä. (*nainen, 24; I - Pekka Haavisto, II - Pekka Haavisto*)

Niinistö korosti taloudellisia asioita, Haavisto vetosi kansallistunteeseen ja puhui enemmän arvoista. (*mies, 22; I - Pekka Haavisto, II - Pekka Haavisto*)

Moni vastaaja piti Haaviston puhetta helpommin ymmärrettävänä. Niinistön puheen

ymmärtämistä vaikeuttavina seikkoina pidettiin erityisesti talouspainotteisuutta ja talous-sanaston käyttämistä. Moni koki, että Haavisto vetosi puheessaan Niinistöä vahvemmin kuulijan tunteisiin.

”Haaviston puheessa oli selkeämpi tunnepohjainen lataus, kun taas Niinistön puhe vaikutti vain paperin läpilukemiselta. Niinistön puheen sisältö meni minulta täysin ohi.” (*mies, 30; I - Pekka Haavisto, II - Pekka Haavisto*)

”Haavisto puhui ihmisistä. Hän puhui suomalaisista ja heidän teoistaan maailmalla, ja hän viittasi myös kehittyvien maiden ihmisiin. Haaviston puhe oli konkreettisempi kuin Niinistön. Niinistö taas puhui asiasta, luvut jäivät luvuiksi, ja talouden termit jäivät vaille kosketuspintaa.” (*mies, 27; I - Pekka Haavisto, II - Pekka Haavisto*)

”Niinistö halusi tuoda itseään esille asiajohtajana faktatiedon kautta, Haavisto vedota tunteisiin.” (*mies, 21; I - Paavo Arhinmäki, II - ”en tiedä”*)

Näyttää siltä, että talouspainotteisuus luettiin Niinistön heikkoudeksi erityisesti Pekka Haaviston äänestäjien joukossa. Tämä saattoi olla syy siihen, miksi Haaviston äänestäjät käyttivät Niinistön puheen kuuntelemisessa vähemmän sisältösuuntautunutta kuuntelemistyyliä kuin Haaviston puheen kuuntelemisessa. Niinistön äänestäjät pitivät talousasioita koskevia seikkoja yhtenä puhujien näkökulmien välisenä erona, mutta niihin keskittymisen ei koettu olevan Niinistölle haitaksi. Yhdessä vastauksessa käy myös ilmi, että vastaaja ei ole keskittynyt sisällöllisiin asioihin kuunnellessaan kannattamansa ehdokkaan vastaehdokasta.

”Haaviston puheen ydinkohta olivat tasa-arvon kunnioitus ja ihmisoikeuksien kannatus, kun taas Niinistö puhui taloudesta ja ulkopolitiikasta, joka on tärkein presidentin tehtävä.” (*nainen, 22; I - Pekka Haavisto, II - Sauli Niinistö*)

”Niinistö painottaa talousasioita, myös keskeisenä osana ulkopolitiikkaa.” (*mies, 27; I - Paavo Väyrynen, II - Sauli Niinistö*)

”Sauli Niinistön mielestä globaali taloustilanne vaikuttaa kaikkiin maapallon kansalaisiin. Pekka Haaviston puheesta en oikein muista ydinkohtia, koska keskityin seuraamaan hänen olemustaan.” (*nainen, 28; I - Sauli Niinistö, II - Sauli Niinistö*)

”Haavisto tähdensi tasa-arvoa, ja Niinistö huomioi selvästi Haavistoa enemmän talouden roolin.” (*mies, 21; I - Sauli Niinistö, II - Sauli Niinistö*)

Joidenkin vastaajien mukaan jompaakumpaa puhetta tai kumpaakin puhetta oli hankala kuunnella. Tähän olivat syynä muun muassa yleinen kyllästyminen presidentinvaaleihin

liittyen tai puhujan tyyli. Muutamat vastaajat myös kommentoivat, etteivät enää vastatessaan muistaneet kovin paljoa jommastakummasta puheesta ja yksi vastaaja tunnusti tämän johtuneen siitä, että hän sivuutti kannattamansa ehdokkaan vastaehdokkaan argumentit. Myös muiden vastaajien puhe tutkimustilanteen aikana koettiin häiritseväksi.

Molempien elehdintä häiritsi itse asiassa keskittymistä niin paljon, että minun pitäisi nähdä kumpikin klippi pari kertaa uudestaan, jotta voisin/osaisin vastata kysymykseen. *(nainen, 19; I - Pekka Haavisto, II - Pekka Haavisto)*

Puheen seuraaminen oli hankalaa ja asiasisältö tippui pois mielestä; tyhmät äänenpainot, vilkuilut ja tasainen jollotus; ei mitään käsitystä mitä Niinistö sanoi jotain Kiinasta ja taloudesta; Haavistosta jäi mieleen sarvikuono ja Ahtisaari ja Angry birds. *(nainen, 21; I - Pekka Haavisto, II - Pekka Haavisto)*

Kuuliaisena Haaviston kannattajana taisin ignorata ylimielisesti kaikki Niinistön pointit. *(nainen, 19; I - ”en äänestänyt”, II - Pekka Haavisto)*

En rehellisesti sanoen jaksakaan enää kuulla sanaakaan Haavistosta, Niinistöstä tai heidän aivotuksistaan. Ei sen väliä kumpi valitaan, tuho kuitenkin tulevi. *(nainen, 24; I - ”en äänestänyt”, II - ”en tiedä”)*

Yksi vastaaja mainitsi, että puheissa käytetyt kuvakulmat saattavat vaikuttaa henkilöistä tehtyihin arviointeihin.

Niinistö painotti selkeästi enemmän talousnäkökulmaa, mikä on täysin ymmärrettävää tuntien hänen taustansa ja puolueensa. Haavistolla on ihmisläheisempi näkökulma; tasa-arvo on keskeinen teema. Itseäni häiritsi videoissa se, että kuvakulmat, joista ehdokkaita kuvattiin, olivat erilaiset ja saattoivat tiedostamatta vaikuttaa joidenkin kuulijoiden/katsojien mielikuvaan. Haavistoa kuvattiin selkeästi ylhäältäpäin (saa vaikuttamaan pieneltä ja jotenkin alempiarvoiselta), kun taas Niinistöä kuvattiin samalta tasolta tai jopa hieman alaviistosta. Kuvakulma voi vaikuttaa siihen, että Niinistöstä (tai kenestä tahansa muusta, joka kuvattaisiin samasta kulmasta) saa asiantuntijamaisemman kuvan, koska puhuja on katsojaa ylempänä ja näin ollen ”ylempiarvoinen”. *(nainen, 21; I - Pekka Haavisto, II - Pekka Haavisto)*

Vaikka monet vastaajat pitivätkin puheiden perusteella presidenttiehdokkaiden näkemyksiä erilaisina, joidenkin mielestä niissä ei ollut juurikaan eroja.

En oikein löytänyt selvää mielipidettä, enemmän vain yleistä löpinää. *(nainen, 21; I - Pekka Haavisto, II - Pekka Haavisto)*

Keskeisiä eroja oli hankala löytää, koska kumpikin puhe käsitteli taloutta. *(mies, 22; I - Pekka Haavisto, II - Pekka Haavisto)*

Haha, oliko niissä eroa. Saulin puhetta kuunnellessa ajatus karkaili tähän tutkimukseen, ja siihen miten kysymykset (Haavisto) vaikuttivat Niinistön puheen seuraamiseen (...) kiinnitin niihin asioihin enemmän huomiota mitä juuri kysyttiin. Maailman rahapolitiikan tuntemuksessa tuon puheen perusteella oli eroja, mutta näkemyseroja ei mielestäni tullut hyvin esille. (*nainen, 25; I - "en äänestänyt", II - Pekka Haavisto*)

Hyvin lähellä toisiaan, Haavisto argumentoi paremmin. (*mies, -; I - "en halua kertoa", II - Pekka Haavisto*)

Kysymykseen numero 71 annettujen vastausten perusteella näyttää siltä, että kahden eri ehdokkaan puheita pidettiin sisällöllisesti melko samankaltaisina, mutta Sauli Niinistön katsottiin painottavan voimakkaammin taloutta Pekka Haaviston keskittyessä muihin asioihin. Vastauksista käy ilmi myös se, että tämä ero asiakysymysten painottamisessa saattoi vaikuttaa siihen, miten kiinnostuneita äänestäjät olivat kuuntelemaan puheita. Niinistön äänestäjille talouspainotteisuus vaikutti olevan positiivinen asia, kun taas Haaviston äänestäjille se näytti olevan merkittävin luotaantyöntävä tekijä. Joidenkin vastaajien mielestä ehdokkaiden näkemysten välillä ei ollut puheiden perusteella eroja ja jotkut eivät olleet kiinnostuneita kuuntelemaan vaaleihin liittyviä asioita.

8 POHDINTA

8.1 Tutkimustulosten tarkastelu

Tämän tutkielman tulokset tarjoavat tietoa poliittisesta viestinnästä kuuntelemisen näkökulmasta. Äänestäjään ja tämän käyttäytymiseen keskittyvä lähestymistapa ei ole sinällään uusi, mutta kiinnostuksen ja innoituksen ammentaminen kuuntelemisen tutkimuksen piiristä antaa tälle tutkielmalle oman erityislaatuisen kehyksensä. Lisäksi tällaiselle lähestymistavalle on selvää tilausta kuuntelemisen tutkimuksen alalla. Viime aikoina on kiinnitetty erityistä huomiota siihen, että kuuntelemista tulisi tutkia tarkemmin erilaisissa konteksteissa (ks. esim. ILA 2008, Imhof 2004). Tässä tutkielmassa tarkastelun kohteena ovat poliittisen puheen – tässä tapauksessa presidenttiehdokkaiden puheiden – kuuntelemisessa käytettävät kuuntelemistyyli. Tulokset eivät ole yleistettävissä kuvaamaan kaikkia suomalaisia äänestäjiä, mutta ne antavat tarkan kuvan poliittisen puheen kuuntelemisesta nuorten äänestäjien – tarkemmin ottaen yliopisto-opiskelijoiden – joukossa.

Tulokset viittaavat selvästi siihen, että poliittisen puheen kuuntelemisessa käytetään vahvemmin ihmissuuntautunutta ja sisältösuuntautunutta kuuntelemistyyliä kuin aika-suuntautunutta ja toimintasuuntautunutta kuuntelemistyyliä. Äänestäjät siis keskittyvät poliittista puhetta kuunnellessaan puhujaan ja suhteisiin liittyviin asioihin. Lisäksi he myös kiinnittävät huomiota puhujan käyttämiin perusteluihin ja puheen sisältöihin ja ovat kiinnostuneita hankkimaan lisätietoa puhujan käsittelemistä aiheista. Tämä ilmenee esimerkiksi halukkuutena esittää puhujalle aiheeseen liittyviä kysymyksiä.

Ihmissuuntautuneen kuuntelemistyylin keskimääräistä korkeampi käyttö sisältösuuntautuneeseen kuuntelemiseen nähden selittyy mahdollisesti politiikan henkilöitymiseksi kutsutulla ilmiöllä. Esimerkiksi Isotalus ja Pörhölä (1998) ovat havainneet, että henkilö korostuu asiaan nähden kansalaisten seurattessa poliitikkojen televisioesiintymisiä. Ottaen huomioon tämän tutkielman tuloksien osoittaman niukan eron ihmissuuntautuneen ja sisältösuuntautuneen kuuntelemistyylin käytössä ei voida kuitenkaan yksiselitteisesti sanoa, että poliittisen puheen kuuntelemisessä henkilö korostuisi merkittävästi asiaan nähden. Joka tapauksessa vaikuttaa kuitenkin vahvasti siltä, että erityisesti oman ehdokkaan

vastaehdokkaan kuuntelemisessa näin tapahtuu. Ehdokkaiden näkemyseroihin liittyneeseen avoimeen kysymykseen annetut vastaukset tukevat tätä, sillä vastaehdokkaan puheen sisällön kuunteleminen ei välttämättä edes kiinnosta kaikkia äänestäjiä. On myös mahdollista, että sisältösuuntautuneen kuuntelemistyylin käyttöä vähentää se, että aineistonkeruun toteuttamishetkellä presidentinvaali oli jo loppumetreillä ja äänestäjät olivat jo ehtineet hankkia äänestyspäätösten tekemiseksi vaaditut tiedot.

Politiikan henkilöitymiseen liittyen on mielenkiintoista, että poliittisen viestinnän seuraaminen lehdistä vaikutti positiivisesti ihmissuuntautuneen kuuntelemistyylin käyttämiseen, mutta näin ei ollut esimerkiksi television kohdalla. Äkkiseltään voisi luulla, että juuri television katselu ohjaisi äänestäjän käyttämään ihmissuuntautunutta kuuntelemistyyliä (ks. esim. Isotalus ja Pörhölä 1998), mutta tulokset eivät tue tällaista ajatusta. Aktiivisuus poliittisen viestinnän seuraamisen suhteen näyttäisi kuitenkin lisäävän erityisesti sisältösuuntautuneen kuuntelemistyylin käyttöä poliittisen puheen kuuntelemisessa.

Aikasuuntautuneeseen ja toimintasuuntautuneeseen kuuntelemistyyliin liitetyt ominaisuudet jäävät tulosten perusteella taka-alalle kuuntelemisen prosessissa poliittista puhetta kuunneltaessa. Äänestäjät eivät todennäköisesti koe aikaan liittyviä paineita ainakaan presidenttiehdokkaita kuunnellessaan. He eivät myöskään kiinnitä erityistä huomiota puhujien tekemiin virheisiin ja puheissa esiintyviin epäjohdonmukaisuuksiin. Toisaalta jotkut vastaajista käyttivät varsin voimakasta toiminta- tai aikasuuntautunutta kuuntelemistyyliä tai alhaista ihmis- tai sisältösuuntautunutta kuuntelemistyyliä. Tämä saattaa esimerkiksi johtaa siihen, että äänestäjä ei löydä sisällöllisiä yhtymäkohtia omien kiinnostustensa ja politiikan kiinnostusten välillä. Alhaisen ihmis- tai sisältösuuntautuneen kuuntelemistyylin käyttöön saattaa liittyä myös viestintäarkuus (Sargent, Weaver ja Kiewitz 1997) ja viestintä-aggressiivisuus (Worthington 2005). Tämä saattaa näkyä esimerkiksi vihapuheena tai aggressiivisuutena poliittisessa vuorovaikutuksessa.

Tulokset saattaisivat olla hyvin erilaisia, jos kyseessä olisivat esimerkiksi eduskunta-, kunnallis- tai europarlamenttivaalit, tai eri ehdokkaat. Tulosten perusteella myös itse koetilanne näyttää vaikuttavan kuuntelemistyylien käyttämiseen. Ilta-aikaan tutkimukseen osallistuneet opiskelijat käyttivät aikasuuntautuneempaa kuuntelemistyyliä kuin aamulla osallistuneet. Aikasuuntautuneen kuuntelemistyylin käyttäminen pienensi sen todennäköisyyttä, että kuuntelija sai selkeän käsityksen ehdokkaan mielipiteistä. Aikasuuntautuneet

kuuntelijat havaitsivat ehdokkaiden puheissa epätodennäköisemmin faktoja ja mielipiteitä sekä pitivät näitä epätodennäköisemmin asiantuntevina kuin ne, jotka eivät käyttäneet aikasuuntautunutta kuuntelemistyyliä. Toimintasuuntautuneella kuuntelemistyyllillä oli samansuuntainen ja sisältösuuntautuneella kuuntelemistyyllillä vastakkainen yhteys edellä mainittuihin asioihin. Kahden tutkimustilanteen perusteella on mahdotonta tehdä tyhjentäviä päätelmiä aikasuuntautuneen kuuntelemistyylin käytöstä poliittisen puheen kuuntelemisessä, mutta tulokset herättävät esimerkiksi kysymyksen siitä, olisiko television poliittisten keskusteluohjelmien esitysajankohtia sijoitettava aamuaikoihin sen sijaan, että ne esitettäisiin pääasiassa iltaisin, jolloin ihmisillä on tavallisimmin vapaa-aikaa.

On mielenkiintoista, että ainoana kuuntelemistyylinä ihmissuuntautuneen kuuntelemistyylin ja faktojen havaitsemisen, mielipiteiden havaitsemisen, sanaston ymmärtämisen, mielipiteistä syntyneiden käsitysten sekä puhujan asiantuntevuudesta syntyneiden vaikutelmien välillä ei havaittu korrelaatioita. Näyttää siis siltä, että ihmissuuntautuneen kuuntelemistyylin käyttäminen poliittista puhetta kuunneltaessa ei vaikuta näihin asioihin. Tämä saattaa olla hyvä asia siinä mielessä, että ihmissuuntautuneen kuuntelemisen kautta tehtyjä havaintoja ei käytetä poliitikon arvioimisen perusteena. Lopulliseen arviointiin saattaa vaikuttaa huomattavasti enemmän muiden kuuntelemistyylien käyttäminen sen sijaan, että tehtäisiin päätelmiä tunteisiin liittyvien asioiden perusteella. Haaviston äänestäjien kohdalla havaittu yhteys Haaviston puheen kuuntelemisessä käytetyn ihmissuuntautuneen kuuntelemistyylin ja hänestä syntyneiden asiantuntevuusvaikutelmien välillä antaa kuitenkin pieniä viitteitä siitä, että tämän ehdokkaan kohdalla asiantuntevuusvaikutelmiin saattoivat vaikuttaa myös tunnepitoiset asiat.

Poliittisen puheen kuuntelemisessä käytettävien kuuntelemistyylien väliset korrelaatiot viittaavat siihen, että äänestäjät eivät kuuntele poliitikkoja esimerkiksi pelkästään ihmissuuntautuneella tai sisältösuuntautuneella kuuntelemistyyllillä, vaan pikemminkin erilaisten kuuntelemistyylien yhdistelmillä. Kaikkein vahvimmin yhteydessä toisiinsa ovat aikasuuntautunut ja toimintasuuntautunut kuuntelemistyyli. Onkin perusteltua kysyä, voidaanko kyseisten tyylien kohdalla puhua puhtaana esiintyvistä kuuntelemistyyleistä vai olisiko syytä puhua pikemminkin eräänlaisesta toiminta- ja aikakriittisyydestä poliittisen puheen kuuntelemisessä. Tätä tukevat aiemmissa tutkimuksissa tehdyt havainnot, joiden mukaan ihmissuuntautunut kuuntelemistyyli on ainoa niin sanotusti puhtaana esiintyvä kuuntelemistyyli (Bodie & Villaume 2003, Villaume & Bodie 2007). Vaikka

ihmissuuntautuneen ja sisältösuuntautuneen kuuntelemistyylin käyttämisen välillä havaittiinkin olevan positiivinen korrelaatio, se oli huomattavasti pienempi kuin toiminta- ja aikasuuntautuneen kuuntelemistyylin välinen korrelaatio. Villaumen ja Bodien (2007) tekemistä havainnoista poiketen sisältösuuntautuneen ja aikasuuntautuneen kuuntelemistyylin välillä havaittiin negatiivinen yhteys.

Naisten ja miesten välillä ei näytä olevan kovin suuria eroja poliittisen puheen kuuntelemisessa käytettävien kuuntelemistyylien suhteen. Naiset kuitenkin käyttivät keskimäärin ihmissuuntautuneempaa kuuntelemistyyliä kuin miehet ja miehet taas käyttivät muita kuuntelemistyyliä enemmän kuin naiset. Havainnolle löytyykin vastineita aiemmista tutkimustuloksista (mm. Johnson, Weaver, Watson & Barker 2000, Sargent & Weaver 2003, Bodie ja Villaume 2007). Ikä näyttäisi vaikuttavan sukupuolta enemmän esimerkiksi ihmissuuntautuneen kuuntelemistyylin käyttämiseen. Suurin vaikutus iällä näyttää olevan aikasuuntautuneen kuuntelemistyylin käyttämiseen. Tulosten perusteella nuoremmat äänestäjät käyttävät aikasuuntautuneempaa kuuntelemistyyliä kuin vanhemmat äänestäjät. Tämä saattaa johtua siitä, että vanhemmilla äänestäjillä on enemmän kokemusta poliittisten puheiden kuuntelemisesta tai politiikan sisällään pitämät aiheet saattavat koskettaa heitä voimakkaammin, jolloin he saattavat myös olla kiinnostuneempia käyttämään aikaa politiikan seuraamiseen. Vastaajien ikäjakauma ei kuitenkaan ollut niin laaja, että tulosten perusteella voitaisiin tehdä tyhjentäviä päätelmiä iän ja kuuntelemistyylien välisistä yhteyksistä.

Poliittinen aktiivisuus ja poliittisen viestinnän seuraaminen näyttävät vaikuttavan merkittävästi ainoastaan sisältösuuntautuneen kuuntelemistyylin käyttämiseen. Onkin varsin loogista, että ollessaan kiinnostunut politiikasta, poliittista viestintää seuraava tai poliittisesti aktiivinen äänestäjä kiinnittää enemmän huomiota politiikan sisältöihin kuin ne äänestäjät, jotka eivät seuraa poliittista viestintää tai osallistu itse poliittiseen toimintaan yhtä aktiivisesti. Samalla voi olla helppoa olettaa, että aktiivisuus vähentäisi merkittävästi esimerkiksi aikasuuntautuneen kuuntelemistyylin käyttämistä, mutta viitteitä tästä ei kuitenkaan havaittu. Aktiivisuus joidenkin poliittisen osallistumisen muotojen suhteen saattaa ennemmin lisätä aikasuuntautuneen kuuntelemistyylin käyttöä.

Vaikka yksittäisen ehdokkaan puheen kuuntelemisessa käytettäviä kuuntelemistyyliä kuvaavien summamuuttujien sisäinen johdonmukaisuus jäikin pieneksi, antavat nämä tulokset mielenkiintoista tietoa poliittisen puheen kuuntelemisesta. Tulosten perusteella näyttää siltä,

että omaa ehdokasta kuunnellaan ihmis- ja sisältösuuntautuneemmalla kuuntelemistyyllillä kuin hänen vastaehdokastaan. Vastaehdokkaan kuuntelemisessa taas käytetään toiminta- ja aikasuuntautuneempaa kuuntelemistyyliä. On kuitenkin huomattava, että tietyn kuuntelemistyylin käyttäminen yhden ehdokkaan puheen kuuntelemisessa tarkoittaa todennäköisesti saman kuuntelemistyylin käyttöä myös toisen ehdokkaan puheen kuuntelemisessä.

Eri kannattajaryhmien välisten erojen vertailuista voi tehdä vain rajoittuneita päätelmiä, koska niin suuri osa vastaajista oli Pekka Haaviston äänestäjiä. Lisäksi suurin osa vastaajista oli naisia, mistä johtuen sukupuolten välisten erojen tarkastelu oli hankalaa. Jatkotutkimuksen kannalta olisikin oleellista saavuttaa suurempi vastaajamäärä, jolloin suurempien ryhmien muodostaminen tulisi mahdolliseksi. Haaviston kannattajien suuri määrä oli odotettavissa, koska vaikutti siltä, että suuri osa nuorisosta kannatti häntä.

Tämän tutkielman ongelmanasettelu liittyi nimenomaan äänestäjiin, joten ei voida pitää puutteena sitä, että vastaajien joukossa oli vain muutama äänestämättä jättävä tai äänestämisestään epävarma henkilö. Jatkossa olisi kuitenkin hyvin mielenkiintoista tarkastella poliittisen puheen kuuntelemista myös niiden kansalaisten joukossa, jotka eivät äänestä vaaleissa tai eivät ole kiinnostuneita politiikasta. Aina silloin tällöin käydään varsin kovaa julkista keskustelua siitä, miksi politiikka ja äänestäminen eivät kiinnosta ihmisiä. Tällaisten kansalaisten keskuudessa poliittisen puheen kuunteleminen saattaa olla hyvin erilaista kuin tähän tutkimukseen osallistuneiden yliopisto-opiskelijoiden joukossa. Viestintätutkimuksella – tässä tapauksessa kuuntelemisen tutkimuksella – ei todennäköisesti ole suoranaisia keinoja lisätä kiinnostusta politiikkaa kohtaan, mutta sen avulla saatetaan pystyä löytämään syitä matalaan kiinnostukseen. Saattaa kuitenkin olla mahdollista, että esimerkiksi kuuntelemistaitoihin tai -halukkuuteen liittyvät puutteet johtavat siihen, että äänestäjä ei saa politiikasta tarjoamaan irti. Olisi erittäin hedelmällistä tutkia ilmiötä esimerkiksi niiden noin viidenkymmenen opiskelijan joukossa, jotka eivät jääneet vastaamaan kyselyyn ensimmäisellä aineistonkeruukerralla. Tulokset saattaisivat olla hyvin erilaisia kuin nyt.

Tämän tutkielman tuloksia voidaan käyttää esimerkiksi kuuntelemiskoulutuksen tukena. Esimerkiksi Imhofin (2004) mukaan kuuntelijan on hyvä olla tietoinen omista vaihtuvista kuuntelemistyyleistään ja arvioida kriittisesti niiden riittävyyttä erilaisissa tilanteissa. Poliittisen puheen kuuntelemisessä on syytäkin olla kriittinen asiasisältöjen suhteen, joten kuuntelemiskoulutuksessa kannattaa todennäköisesti kiinnittää huomiota ihmissuuntautuneen

ja sisältösuuntautuneen kuuntelemistyylin käytön tasapainoon. Toiminta- ja aikasuuntautuneisuudellekin saattaa olla sijaa poliittisen puheen kuuntelemisessa, mutta niiden käyttöä kannattaa myös rajoittaa, koska ne saattavat vaikeuttaa sisällön ymmärtämistä. Hyvä kuunteleminen muunlaisissa yhteyksissä ei välttämättä ole hyvää kuuntelemista poliittisen puheen kontekstissa. On hyvin todennäköistä, että useimmissa poliittisen viestinnän tilanteissa äänestäjältä vaaditaan hyvin erilaisia taitoja verrattuna esimerkiksi siihen, millaiset taidot ovat tärkeitä läheisiin ihmissuhteisiin liittyvässä viestinnässä. Poliittisen puheen kohdalla arviointivaiheen merkitys kuuntelemisessa on mahdollisesti paljon tärkeämpi verrattuna vaikkapa tilanteeseen, jossa ystävät vaihtavat keskenään kuulumisia.

8.2 Menetelmän tarkastelu

Kuuntelemistyyliä valittiin tässä tutkielmassa poliittisen puheen kuuntelemisen tarkastelun perustaksi, koska niiden avulla voidaan tehdä havaintoja kuuntelijoiden käyttäytymisestä erilaisten ulottuvuuksien suhteen. Uudenlainen aineistonkeruun toteutustapa videomateriaalia hyödyntäen osoittautui toimivaksi ja käytännölliseksi, vaikkakaan tällä tavoin ei syntynyt sellaista vuorovaikutustilannetta, joka olisi mahdollistanut kuuntelemisprosessin responsiivisuuteen liittyvän vaiheen. Poliittista aktiivisuutta ja poliittisen viestinnän seuraamista mittaavien summamuuttujien muodostamisessa onnistuttiin ja summamuuttujien sisäinen johdonmukaisuus oli hyvällä, ellei jopa erinomaisella tasolla. Jatkotutkimuksen kannalta näitä mittareita on kuitenkin mahdollisesti muokattava, koska esimerkiksi tässä tutkielmassa käytetty kyselylomake mittaa poliittisen viestinnän seuraamista ainoastaan kertojen määrän suhteen eikä viestinnän seuraamiseen käytetyn ajan suhteen. Lisäksi nyt käytetty poliittisen aktiivisuuden mittari saattaa olla liiankin monimuotoinen. Jatkossa voidaan harkita esimerkiksi puhtaasti äänestyskäyttäytymiseen liittyvän mittarin käyttöä, jolloin kuuntelemistyyliä voidaan liittää entistä vahvemmin juuri äänestyskäyttäytymiseen.

Kuuntelemistyylien mittaamisessa käytettäväksi tutkimusinstrumentiksi valittiin Listening Styles Profile-16 -testi (LSP-16), koska se on yksi eniten käytetyistä kuuntelemista mittaavista testeistä ja siihen liittyvää aiempaa tutkimustietoa on olemassa runsaasti. Osakseen saamasta kritiikistä huolimatta testin käyttäminen oli perusteltua, koska sitä sovellettiin uudella tavalla. Lisäksi kysymysten ja vastausvaihtoehtojen muotoileminen uudelleen tuki testin käyttämistä.

Testin käyttö ei kuitenkaan osoittautunut ongelmattomaksi. Yleisen kuuntelemistyylien käytön suhteen kaikkien muiden kuuntelemistyylien paitsi ihmissuuntautuneen kuuntelemistyylin kohdalla summamuuttujien sisäinen johdonmukaisuus oli hyvällä tasolla. Toisin oli yksittäisen ehdokkaan puheen kuuntelemisessa käytettyjen kuuntelemistyylien kohdalla. Näyttää siltä, että instrumentin faktorirakenne ei ole läheskään optimaalinen. Muun muassa Bodie ja Worthington (2010) ovat viitanneet LSP-16 -testin faktorirakenteen ongelmallisuuteen ja sitä myötä tarpeeseen muotoilla testin väittämiä uudelleen. Ei voida sanoa, että tässä tutkielmassa väittämien uudelleenmuotoilussa olisi onnistuttu. Summa-muuttujien rakennetta piti korjata ja korjauksista huolimatta monen summamuuttujan sisäinen johdonmukaisuus jäi heikoksi. Tästä huolimatta summamuuttujien voidaan katsoa kuvaavan oikeita asioita vastaajien kuuntelemiskäyttäytymisen suhteen, sillä kunkin summamuuttujan osana olevat kysymykset liittyvät suhteellisen tiiviisti toisiinsa. Esimerkiksi kaikki sisältösuuntautuneen kuuntelemistyylin summamuuttujan muodostavat kysymykset liittyvät juuri sisällöllisten seikkojen kuuntelemiseen.

Asia ei kuitenkaan ole yksiselitteinen. Esimerkiksi aikasuuntautunutta kuuntelemistyyliä koskevat kyselylomakkeen kysymykset liittyvät vahvasti viestintätilanteen ajallisiin ulottuvuuksiin, mutta ei ole varmaa, kuvaavatko ne todella vastaajan tuntemia ajallisia paineita vai pikemminkin yleistä tyytymättömyyttä tai mielenkiinnottomuutta puhujaa kohtaan. Vastaavanlaisia kysymyksiä voidaan esittää myös muiden kuuntelemistyylien kohdalla. Yksi itseraportointimenetelmien ongelmista on epäluotettavuus, mihin muun muassa Mutz (2007) viittaa. Nyt käytetty aineistonkeruumenetelmä on kehitystä oikeaan suuntaan, sillä vastaajien välillä ei ollut eroja esimerkiksi siinä, millaiseen viestintätilanteeseen liittyen vastaukset annettiin. Lisäksi vastaamisen tapahtui hyvin pian puheiden kuuntelemisen jälkeen.

LSP-16 -testin potentiaali poliittisen puheen kuuntelemisen mittarina säilyy, mutta testi kaipaa laajaa testaus- ja uudistustyötä. Esimerkiksi Bodien ja kumppaneiden (2013) aktiiviset pyrkimykset muodostaa uudenlainen testi kuuntelemistyylien mittaamiseksi kertovat tutkimuskentällä vallitsevasta halukkuudesta säilyttää kuuntelemistyyliä tärkeänä osana kuuntelemisen tutkimusta. Tutkijoiden kehittämän uudenlaisen instrumentin esitelty artikkeli julkaistiin vasta tämän tutkielman aineistonkeruun jälkeen, joten kyseistä instrumenttia ei voitu hyödyntää. Se saattaisi kuitenkin olla erittäin hyödyllinen poliittisen puheen

kuuntelemiseen liittyvän tutkimuksen kannalta. Uusi LSP-R -testi koostuu neljästä erilaisesta kuuntelemistyylistä, jotka liittyvät suhdekeskeisyyteen, analyttisyyteen, tehtäväkeskeisyyteen sekä kriittisyyteen (Bodie, Worthington & Gearhart 2013).

Jatkossa kuuntelemista mittaavaa testiä voitaisiin täydentää esimerkiksi tarkemmilla sisältöön liittyvillä kysymyksillä. Näin saataisiin enemmän tietoa muistin toiminnasta ja kuuntelemisen prosessin viestien arviointivaiheesta. Jatkossa pitää myös miettiä tutkimuksen toteutustapaa. Tässä tutkielmassa käytettiin lyhyitä otteita videoiduista poliittisista puheista, osaksi aineistonkeruun helpottamiseksi. Jatkossa pitäisi pyrkiä käyttämään kokonaisia puheita, jotta tutkijan omien valintojen vaikutus minimoituisi. Lisäksi vastaavanlaista testiä voidaan harkita toteutettavaksi todellisissa kansalaisen ja poliitikon kohtaamisissa tai vaikkapa televisioituun vaaliväittelyyn liittyen.

Kyselylomakkeen muut osiot olivat onnistuneita. Erityisesti poliittisen viestinnän seuraamiseen ja poliittiseen aktiivisuuteen liittyvät kysymykset olivat muotonsa puolesta selkeitä ja niistä muodostetut summamuuttujat olivat sisällöltään johdonmukaisia. Aineiston analyysimenetelmät tuottivat mielenkiintoisia tuloksia. On kuitenkin selvää, että esimerkiksi kuuntelemistyylien käyttöön liittyvien keskiarvojen vertailu saattaa vaikuttaa hankalasti lähestyttävältä ja vaikeasti ymmärrettävältä. Ehkäpä hedelmällisin tapa käsitellä kuuntelemistyylien ja muiden asioiden välisiä yhteyksiä onkin korrelaatioiden tarkastelu.

Vastaajina olleet yliopisto-opiskelijat vaikuttivat motivoituneilta, mikä näkyi esimerkiksi siinä, että kyselylomakkeissa oli todella vähän tyhjäksi jätettyjä kohtia. Lisäksi vastaajajoukko oli taustamuuttujien suhteen melko yhtenäinen, mikä teki mielekkääksi kuuntelemistyylien vertailun esimerkiksi eri ehdokkaita äänestävien välillä.

8.3 Jatkotutkimusehdotuksia

Viestinnän tarkastelu mahdollistaa ihmisten käyttäytymiseen ja tunteisiin liittyvien havaintojen tekemisen. Koska viestinnässä ei ole kyse pelkästään lähettämisestä, vaan suuressa määrin myös vastaanottamisesta, kuuntelemisen tutkimuksella voi olla paljon annettavaa myös sellaisten ilmiöiden ymmärtämiseksi, jotka eivät ole pelkästään viestinnällisiä. Esimerkiksi äänestäjien poliittista käyttäytymistä voidaan tarkastella

viestinnän kautta: tarkastelun kohteena voi olla sekä poliittiseen käyttäytymiseen liittyvä suoranainen viestintä että jokin sellainen asia, johon viestintä vaikuttaa. Kuuntelemisella on todennäköisesti merkittäviä vaikutuksia äänestyskäyttäytymiseen ja siksi olisikin tärkeää ottaa paremmin selvää poliittisen puheen kuuntelemisesta.

Tällaisen tutkimuksen sovellusmahdollisuudet eivät rajoittuisi yksinomaan kiinnostavan tiedon tuottamiseen, vaan tutkimustietoa voitaisiin käyttää vaikkapa osana koulutusta, jotta ihmisten tietoisuus omasta käyttäytymisestään lisääntyisi. Esimerkiksi Imhof (2004) on maininnut, että kuuntelemiskoulutus antaa mahdollisuuksia suhtautua kriittisesti omiin kuuntelemistapoihin ja voi siten mahdollisesti auttaa tehostamaan omaa kuuntelemista erilaisissa konteksteissa. Poliittisen puheen kuunteleminen on yksi niistä kuuntelemisen muodoista, joissa oman toiminnan kriittisestä arvioinnista voisi olla hyötyä.

Lienee perusteltua kysyä, onko kuunteleminen tehokasta, jos kuuntelijalla itsellään on sellaisia ennakoasenteita puhujaa kohtaan, jotka vaikuttavat itse puheen kuuntelemiseen. Tässä tutkielmassa esimerkiksi selvisi, että omaa ehdokasta kuunnellaan ihmis- ja sisältösuuntautuneemmin kuin hänen vastaehdokastaan ja vastaehdokasta taas toiminta- ja aikasuuntautuneemmin kuin omaa ehdokasta. Ennakoasenteista tuskin pääsee koskaan eroon, mutta omien kuuntelemistapojen tiedostaminen ja niiden mahdollinen muuttaminen saattaa olla hyödyllistä poliitikkojen sanomien ymmärtämisen kannalta. Mikäli tosiaan on niin, että äänestäjät valikoivat, kuluttavat ja tulkitsevat tietoa siten, että se ei uhkaa heidän olemassa olevia näkemyksiään (Mutz 2007, 87), voidaan kysyä, millaisia vaikutuksia tällä on kuuntelemisen kannalta. Tämän tutkielman tulosten perusteella näyttää siltä, että tällainen valikointi ja tulkinta näkyy kuuntelemistavoissa; eroja näyttäisi olevan kaikkien neljän kuuntelemistyylin käyttämisessä. Kriittisen kuuntelemisen toteutumisen kannalta on tärkeää, että kuuntelija ymmärtää tavan, jolla suostuttelevat viestit sulauttavat yhteen puhujan uskottavuuden, argumentit ja tunteisiin liittyvän vetovoiman (Wolvin & Coakley 1982, 145). Yhtä tärkeää lienee vahva ymmärrys omasta käyttäytymisestä ja kuuntelemiskäyttäytymisessä tiedostaen tai tiedostamatta tehtävistä valinnoista.

Tässä tutkielmassa käsiteltiin poliittisen puheen kuuntelemista presidentinvaaleissa. Olisi erittäin mielenkiintoista toteuttaa vastaavan tyylinen tutkimus kunnallisvaaleja tai eduskunta-vaaleja koskien, koska niissä käsiteltävät asiat ovat hyvin todennäköisesti lähempänä äänestäjien jokapäiväistä elämää kuin presidentinvaaleissa tai europarlamenttivaaleissa

käsiteltävät asiat. Äänestäjillä saattaa myös olla vahvempia henkilökohtaisia siteitä ehdolla oleviin henkilöihin. Lisäksi puolueiden kannattamisessa saattaa olla eroja eri vaalien välillä. Mikäli poliittisen puheen kuuntelemista tarkastellaan vaalien aikaan, on syytä ottaa huomioon vaalien vaihe aineistonkeruuhetkellä. Eri aineistonkeruukertojen välillä saattaa myös tapahtua paljon sellaista, mikä saattaa muuttaa äänestäjien kuuntelemiskäyttäytymistä.

Politiikka ei kuitenkaan ole olemassa pelkästään vaalien aikaan eikä sitä myötä poliittinen kuunteleminenkaan. Siksi olisi tärkeää, että viestintätutkimuksessa kiinnitettäisiin ilmiöön huomiota myös muulloin kuin vaalien alla. Poliittisen kuuntelemisen merkitys nousee itse poliittisen toiminnan kannalta tärkeäksi varsinkin sellaisissa olosuhteissa, joissa kansalaisilla on myös muita vaikutusmahdollisuuksia kuin vaaleissa äänestäminen. Tässä tutkielmassa huomio kiinnittyi kansalaisten käyttäytymiseen, mutta jatkotutkimuksia suunniteltaessa ei ole syytä unohtaa poliitikkoja. Kuunteleminen on toivon mukaan läsnä päätöksentekoeleimissä kaikilla politiikan tasoilla.

Poliittisessa kuuntelemisessa on todennäköisesti kysymys juuri Arnesonin (2010) mainitsemasta kyvystä ja halukkuudesta osallistua keskusteluun oudon ja vieraan henkilön kanssa. Poliittinen toiminta ei yksinkertaisesti ole mahdollista ilman ymmärtämään pyrkivää keskustelua. Tästä johtuen olisi tärkeää hankkia lisätietoa ilmiöstä, jota kutsutaan poliittiseksi kuuntelemiseksi. Olisi äänestäjien aliarvioimista katsoa heidän pitävän presidenttiehdokkaita yksinkertaisesti outoina tai vieraina henkilöinä, joten saattaa olla tarkoituksenmukaisempaa puhua itselle vieraista ja oudoista asioista tai arvoista. Tämän tutkielman tulosten perusteella voidaan ajatella optimaalisen poliittisen kuuntelemisen pitävän sisällään ainakin korkean sisältösuuntautuneen kuuntelemistyylin käytön ja matalan aikasuuntautuneen kuuntelemistyylin käytön. Kuuntelemistyyliä ovat yksi mahdollinen tapa selventää tätä ilmiötä, mutta käytettävää keinovalikoimaa ei ole syytä rajata pelkästään kuuntelemistyyliin. Olisi esimerkiksi erityisen mielenkiintoista tarkastella muistin toimintaa poliittisen puheen kuuntelemisessä; millaisia tietoja äänestäjien muistiin jää heidän kuunnellessaan poliittista puhetta ja miten tämä vaikuttaa poliittiseen kuuntelemiseen jatkossa.

Voimakas positiivinen yhteys toimintasuuntautuneen ja aikasuuntautuneen kuuntelemistyylin käyttämisen välillä kieli siitä, että kyseessä voisi olla yksittäisten kuuntelemistyylien sijaan yhdistelmä, joka koostuu kahden tyylin sisältämisestä elementeistä. Poliittisen kuuntelemisen käsitteelliseksi selventämiseksi jatkotutkimuksessa olisi kiinnitettävä huomiota ilmiön

sisällään pitämiin elementteihin. Tämän tutkielman valossa vaikuttaa siltä, että poliittisen puheen kuunteleminen saattaa olla purettavissa kolmeen ulottuvuuteen, jotka ovat ihmisuuntautuneisuus, sisältösuuntautuneisuus sekä toiminta- ja aikakriittisyys. Tulosten perusteella voidaan myös sanoa, että yhden tyylin käyttö ei sulje pois jonkin toisen tyylin käyttöä.

Jatkotutkimuksessa voitaisiin soveltaa esimerkiksi uutta kuuntelemistyylien jaottelua suhdekeskeiseen, analyttiseen, tehtäväkeskeiseen sekä kriittiseen kuuntelemistyyliin (Bodie, Worthington & Gearhart 2013). Esimerkiksi tässä tutkielmassa ihmisuuntautuneen kuuntelemistyylin ei havaittu olevan merkittävässä yhteydessä poliitikon asiantuntevuuden arviointiin, hänen käyttämänsä sanaston ymmärtämiseen tai hänen sanomansa ymmärtämiseen, mutta suhdekeskeisillä elementeillä saattaa olla paljon annettavaa esimerkiksi poliitikon julkisuuskuvan rakentumisen suhteen. Julkisuuskuva taas saattaa olla varsin merkittävässä asemassa äänestyspäätöksiä tehtäessä, mikä näkyy myös sen rakentamisen tärkeytenä erilaisissa vaalikampanjoissa (Schmitt-Beck 2007, 747). Oikein rakennetulla kyselylomakkeella kuuntelemisen tutkimuksessa päästäisiin tarttumaan myös tähän aiheeseen.

Koska poliittisessa viestinnässä on kyse vallasta ja vallan tavoittelusta, jatkotutkimuksessa on tiedostettava tutkimustulosten väärinkäytön riski. Poliittisen hyödyn tavoittelu on pidettävä erillään todellisesta akateemisesta tutkimustyöstä. Kuuntelemisen tutkimus tuskin edistyy poliittisia tavoitteita ajamalla, vaikka tutkimuksessa esiin nousseita asioita saatetaankin käyttää poliittisten tavoitteiden edistämiseksi. Tutkijan on joka tapauksessa pidettävä oma poliittinen kantansa irrallaan tekemästään työstä, jotta saavutettaisiin riippumatonta tutkimustietoa.

Jatkotutkimusten suunnittelun kannalta on tehtävä merkittäviä valintoja käytettävien tutkimusmenetelmien suhteen. Poliittisen puheen kuuntelemista voitaisiin tutkia jatkossa määrällisten menetelmien lisäksi myös laadullisilla menetelmillä. Näin voidaan paneutua entistä vahvemmin ilmiöön liittyviin teoreettisiin puoliin; mahdollisesti myös suunnata tutkimusta kohti poliittisen puheen kuuntelemisen teorian muodostusta. Tämän tutkielman perusteella on epäselvää, miten hyvin perinteiset kuuntelemisen määritelmät (esim. ILA 1995) soveltuvat kuvaamaan kuuntelemista poliittisen viestinnän kontekstissa. Eri tieteenalojen yhteistyö saattaisi olla tarpeen, sillä poliittiseen viestintään osallistumisen ja sen seuraamisen

muotoja on olemassa niin paljon. Lisäksi aihe tarjoaa erinomaiset mahdollisuudet eri kulttuurien välisten erojen tarkasteluun. Nyt käsillä oleva tutkielma tuloksineen on vasta pintaraapaisu poliittisen puheen kuuntelemiseksi kutsutun ilmiön tutkimuksessa.

KIRJALLISUUS

Aarnio, E. & Isotalus, P. 2000. Miten presidentti on tehty? Teoksessa P. Isotalus & E. Aarnio (toim.) Presidentti 2000. Mistä vaalit on tehty? Jyväskylä: SoPhi, 5–21.

Aristoteles 1997. Teokset IX. Retoriikka. Suom. Hohti, P. Helsinki: Gaudeamus.

Arneson, P. 2010. Provocation: an ethic of listening in/and social change. *International Journal of Listening* 24: 166–169.

Barker, L. L. & Watson, K. W. 2000. Listen up. How to improve relationships, reduce stress, and be more productive by using the power of listening. New York: St. Martins Press.

Bentley, S. C. 2000. Listening in the 21st Century. *International Journal of Listening* 14: 129–142.

Bodie, G. D. 2009. Evaluating listening theory: development and illustration of five criteria. *International Journal of Listening* 23: 81–103.

Bodie, G. D., Worthington, D., Imhof, M. & Cooper, L. O. 2008. What would a unified field of listening look like? A proposal linking past perspectives and future endeavors. *International Journal of Listening* 22: 103–122.

Bodie, G. D. & Worthington, D. L. 2010. Revisiting the Listening Styles Profile (LSP-16): a confirmatory factor analytic approach to scale validation and reliability estimation. *International Journal of Listening* 24: 69–88.

Bodie, G. D., Worthington, D. L. & Gearhart, C. G. 2013. The Listening Styles Profile-Revisited (LSP-R): a scale revision and evidence for validity. *Communication Quarterly* 61: 72–90.

Bodie, G. D. & Villaume, W. A. 2003. Aspects of receiving information: the relationship between listening preferences, communication apprehension, receiver apprehension, and

communicator style. *International Journal of Listening* 17: 47–67.

Bommelje, R., Houston, J. M. & Smither, R. 2003. Personality characteristics of effective listeners: a five factor perspective. *International Journal of Listening* 17: 33–46.

Brooks, W. D. 1983. *Speech communication*. Dubuque, Iowa: Brown Company.

Brownell, J. 2006. *Listening: attitudes, principles, and skills*. Boston: Pearson/Allyn & Bacon.

Burke, K. 1969. *A rhetoric of motives*. Berkeley: University of California Press.

Chesebro, J. L. 1999. The Relationship between listening styles and conversational sensitivity. *Communication Research Reports* 16 (3): 233–238.

Cooper, L. O. & Buchanan, T. 2010. Listening competency on campus: a psychometric analysis of student listening. *International Journal of Listening* 24: 141–163.

Dobson, A. 2012. Listening: the new democratic deficit. *Political Studies* 60: 843–859.

Eräutuuli, M., Leino, J. & Yli-Luoma, P. 1994. *Kvantitatiiviset tutkimusmenetelmät ihmistieteissä*. Helsinki: Kirjayhtymä.

Frey, L. R., Botan, C. H. & Kreps, G. L. 2000. *Investigating communication: an introduction to research methods*. Boston (Mass.): Allyn & Bacon.

Haavisto, P. 2011. Pekka Haavisto 2012: presidentinvaalikampanjan aloituspuhe. Elektroninen aineisto <http://www.youtube.com/watch?v=23mVhhmHDF4> & <http://haavisto2012.fi/2011/07/kesakuun-kampanja-avaus/>. Viitattu 27.1.2012

Heikkilä, T. 2002. *Tilastollinen tutkimus*. Helsinki: Edita.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2004. *Tutki ja kirjoita*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Imhof, M. 2001. How to listen more efficiently: self-monitoring strategies in listening. *International Journal of Listening* 15: 2–19.

Imhof, M. 2004. Who are we as we listen? Individual listening profiles in varying contexts. *International Journal of Listening* 18: 36–45.

Imhof, M. 2010. Listening to voices and judging people. *International Journal of Listening* 24: 19–33.

International Listening Association 1995. A ILA definition of listening. *Listening Post* 53: 1–4. Elektroninen aineisto <http://www.listen.org/ListeningPost>. Viitattu 29.10.2011.

International Listening Association 2008. Priorities of listening research: four interrelated initiatives. Elektroninen aineisto http://listen.org/Resources/Documents/White_Paper_PrioritiesResearch.pdf. Viitattu 29.10.2011.

International Listening Association 2010. Listening instruments. Elektroninen aineisto <http://listen.org/Resources/Documents/ifaol.pdf>. Viitattu 31.1.2012.

Isotalus, P. & Pörhölä, M. 1998. Mikä presidenttiehdokkaiden televisioesiintymisessä kiinnostaa nuoria? Teoksessa P. Isotalus (toim.) *Kaveri vai peluri. Poliitikko mediassa*. Jyväskylä: Atena, 18–37.

Jamieson, G. H. 1985. *Communication and persuasion*. Lontoo: Croom Helm.

Johnson, M. K., Weaver, J. B., III, Watson, K. W. & Barker, L. B. 2000. Listening styles: biological or psychological differences? *International Journal of Listening* 14: 32–46.

Karvonen, E. 2000. “Eheyttäjä-Esko” ja “Tasa-arvo-Tarja”. Retorisia näkökulmia presidentinvaaleihin. Teoksessa P. Isotalus & E. Aarnio (toim.) *Presidentti 2000. Mistä vaalit on tehty?* Jyväskylä: SoPhi, 128–154.

Kepplinger, H. M. & Donsbach, W. 1987. The influence of camera perspectives on the perception of a politician by supporters, opponents, and neutral viewers. Teoksessa D. L.

Paletz (toim.) Political communication research: approaches, studies, assessments. Norwood (N.J.): Ablex, 62–72.

Koppensteiner, M. & Grammer, K. 2010. Motion patterns in political speech and their influence on personality ratings. *Journal of Research in Personality* 44: 374–379.

Lachapelle, G. 2003. Political communication and personal influence: do the media make a difference? Teoksessa P. J. Maarek & G. Wolfsfeld (toim.) *Political communication in a new era: a cross-national perspective*. Lontoo: Routledge, 82–92.

Larson, C. U. 1995. *Persuasion: reception and responsibility*. Belmont: Wadsworth.

Mutz, D. C. 2007. Political psychology and choice. Teoksessa R. J. Dalton & H.-D. Klingemann (toim.) *The Oxford handbook of political behavior*. Oxford: Oxford University Press, 80–99.

Niinistö, S. 2011. Puhe Finlandia-talossa 22.10.2011. Elektroninen aineisto <http://vimeo.com/31842186> & <http://www.niinisto.fi/kirjoitukset/2011/10/23/puheeni-22-10-2011-finlandia-talolla/>. Viitattu 27.1.2012.

Nukari, E. 2002. Hyvä kuuntelija ja kuuntelijan vastuu. Opiskelijoiden käsityksiä vaikuttamaan pyrkivien puhe-esitysten kuuntelemisesta. Jyväskylän yliopisto. Puheviestinnän pro gradu –tutkielma.

Paakkunainen, K. 2006. Nuorten poliittinen osallistuminen kahdeksassa Euroopan unionin maassa (EUYOUPART). Kansallisten empiiristen tulosten vertailua ja tulkintaa. Elektroninen aineisto http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisoasiain_neuvottelukunta/julkaisut/muut_tutkimukset/EUYOUPART.pdf.

Perloff, R. M. 2003. *The Dynamics of persuasion: communication and attitudes in the 21st century*. Mahwah (N.J.): Lawrence Erlbaum.

Purdy, M. W. 2000. Listening, culture and structures of consciousness: ways of studying listening. *International Journal of Listening* 14: 47–68.

Puro, J-P. 1998. Puhetaidosta retoriikkaan, vai oliko se päinvastoin. *Tiedotustutkimus* 1998:3, 82–91.

Rhodes, S. C. 1993. Listening: a relational process. Teoksessa A. D. Wolvin & C. G. Coakley (toim.) *Perspectives on listening*. Norwood (N.J.): Ablex, 217–240.

Sanders, K. 2009. *Communicating politics in the twenty-first century*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Sargent, S. L. & Weaver, J. B., III 2003. Listening styles: sex differences in perceptions of self and others. *International Journal of Listening* 17: 5–18.

Sargent, S. L, Weaver, J. B., III & Kiewitz, C. 1997. Correlates between communication apprehension and listening style preferences. *Communication Research Reports* 14 (1): 74–78.

Schmitt-Beck, R. 2007. New modes of campaigning. Teoksessa R. J. Dalton & H.-D. Klingemann (toim.) *The Oxford Handbook of political behavior*. Oxford: Oxford University Press, 744–764.

Tompkins, P. S. 2009. Rhetorical listening and moral sensitivity. *International Journal of Listening* 23: 60–79.

Trent, J. S. & Friedenberg, R. V. 2004. *Political campaign communication. Principles and practices*. Lanham (Md.): Rowman & Littlefield.

Villaume, W. A. & Bodie, G. D. 2007. Discovering the listener within us: the impact of trait-like personality variables and communicator styles on preferences for listening style. *International Journal of Listening* 21: 102–123.

Watson, K. W., Barker, L. L., & Weaver, J. B., III 1995. The listening styles profile (LSP-16); development and validation of an instrument to assess four listening styles. *International Journal of Listening* 9: 1–13.

Weaver, C.H. 1977. Human listening: processes and behavior. Indianapolis: Bobbs-Merrill.

Williams, B., Brown, T. & Boyle, M. 2012. Psychometric properties of the Listening Styles Profile (LSP-16): a replicant study. *Evaluation & the Health Professions* 35 (4), 440–446.

Wolvin, A. D. (toim.) 2010. Listening and human communication in the 21st century. Chinchester: Wiley-Blackwell.

Wolvin, A. D. & Coakley, C. G. (toim.) 1993. Perspectives on listening. Norwood (N.J.): Ablex.

Wolvin, A. D. & Coakley, C. G. 1982. Listening. Dubuque (Iowa): Wm. C. Brown.

Worthington, D. L. 2005. Exploring the relationship between listening style preference and verbal aggressiveness. *International Journal of Listening* 19: 3–11.

Worthington, D. 2008. Exploring the relationship between listening style and need for cognition. *International Journal Of Listening* 22: 46–58.

LIITTEET

Liite 1. Kyselylomake

Kiitos osallistumisestasi tutkimukseen.

(Rengasta mielestäsi sopivin vaihtoehto tai kirjoita vastauksesi sille varattuun tilaan.)

1. Sukupuoli: Nainen.....1   Mies.....2

2. Ikä (vuosina): _____

3. Oletko päätoiminen yliopisto-opiskelija? Kyllä.....1   Ei.....2

4. Jos olet päätoiminen yliopisto-opiskelija, mikä on pääaineesi? _____

5. Jos olet päätoiminen yliopisto-opiskelija, monesko opiskeluvuotesi tämä on? _____

6. Jos et ole päätoiminen yliopisto-opiskelija, oletko...?

Työelämässä.....1   Eläkeläinen.....4

Opiskelija.....2   Muu.....5

Työtön/lomautettu.....3

7. Miten usein seuraat poliittista viestintää?

	Päivittäin	Useita kertoja viikossa	1–2 kertaa viikossa	Harvemmin	Vain vaalien aikaan	En koskaan
Käydessäsi poliittisissa tilaisuuksissa (esim. vaalitilaisuudet, puoluetapaamiset ym.)	1	2	3	4	5	6
Lehdistä	1	2	3	4	5	6
Televisiosta	1	2	3	4	5	6
Radiosta	1	2	3	4	5	6
Internetistä	1	2	3	4	5	6
Mobiilipalveluiden avulla	1	2	3	4	5	6

8. Minkä puolueen ehdokasta äänestit viime vuoden huhtikuussa käydyissä eduskuntavaaleissa?

Kokoomus.....1	Kristillisdemokraatit.....7
Perussuomalaiset.....2	RKP.....8
SDP.....3	Joku muu.....9
Keskusta.....4	En äänestänyt.....10
Vihreät.....5	En muista.....11
Vasemmistoliitto.....6	En halua kertoa.....12

9. Ketä ehdokasta äänestit parhaillaan käytävien presidentinvaalien ensimmäisellä kierroksella?

Pekka Haavisto.....1	Eva Biaudet.....7
Timo Soini.....2	Paavo Arhinmäki.....8
Paavo Väyrynen.....3	En äänestänyt.....9
Paavo Lipponen.....4	En muista.....10
Sauli Niinistö.....5	En halua kertoa.....11
Sari Essayah.....6	

10. Aiotko äänestää presidentinvaalien toisella kierroksella?

Kyllä.....1   En.....2   En tiedä.....3   Olen jo äänestänyt ennakkoon.....4

11. Kumpaa ehdokasta äänestät/äänestit toisella kierroksella?

Pekka Haavisto.....1	En aio äänestää.....4
Sauli Niinistö.....2	En halua kertoa.....5
En tiedä.....3	

12. Miten varma kantasi toisella kierroksella on?

Erittäin varma.....1   Melko varma.....2   Ei kovin varma.....3   Ei lainkaan varma.....4

Oletko koskaan...?

(Rastita mielestäsi sopivin vaihtoehto.)

	Kerran	Useita kertoja	En koskaan		Kerran	Useita kertoja	En koskaan
13)...äänestänyt vaaleissa	☐	☐	☐	21)...pitänyt poliittista rintamerkkiä/tarraa	☐	☐	☐
14)...jättänyt hylättävän äänen vaaleissa	☐	☐	☐	22)...osallistunut mielenosoitukseen	☐	☐	☐
15)...jättänyt äänestämättä protestin vuoksi	☐	☐	☐	23)...osallistunut laksoon	☐	☐	☐
16)...ottanut yhteyttä poliitikkoon	☐	☐	☐	24)...lahjoittanut rahaa poliittiseen toimintaan	☐	☐	☐
17)...osallistunut poliittiseen julkitteluun	☐	☐	☐	25)...osallistunut poliittiseen keskusteluun netissä	☐	☐	☐
18)...allekirjoittanut vetoamusta	☐	☐	☐	26)...kirjoittanut poliittista mielipidekirjoitusta tai artikkelia lehteen tai nettiin	☐	☐	☐
19)...kerännyt allekirjoituksia	☐	☐	☐	27)...lähettänyt eteenpäin poliittista viestiä/sähköpostia	☐	☐	☐
20)...pitänyt julkisesti poliittista puhetta	☐	☐	☐	28)...jakanut poliittisia asioita sisältäviä lehtisiä	☐	☐	☐

Kun olet vastannut kysymyksiin 1–28, jää odottamaan ohjeita.

Kuinka hyvin seuraavat väittämät kuvaavat sinua?

<i>(Rengasta mielestäsi sopivin vaihtoehto.)</i>	Ei lainkaan	Vähän	Jonkin verran	Hyvin	Erinomaisesti
29) Kiinnitin huomiota puhujan tunteisiin.	1	2	3	4	5
30) Puhujan jaarittelu häiritsi minua.	1	2	3	4	5
31) Haluaisin esittää puhujalle kysymyksen saadakseni lisätietoa.	1	2	3	4	5
32) Minusta tuntui siltä, että puhuja tuhlassi aikaani.	1	2	3	4	5
33) En kiinnittänyt huomiota puhujan ilmeisiin.	1	2	3	4	5
34) Minusta puhuja käytti aiheen käsittelemiseen sopivan ajan.	1	2	3	4	5
35) Turhauduin, koska puhuja ei esittänyt ajatuksiaan järjestetysti ja tehokkaasti.	1	2	3	4	5
36) Pidin siitä, että puhuja esitti sellaisia perusteluja, joita pystyin itse arvioimaan.	1	2	3	4	5
37) Mielestäni puhuja ei tehnyt puheessaan virheitä.	1	2	3	4	5
38) Puhe tuntui minusta liian pitkältä.	1	2	3	4	5
39) Aloin helposti pohtia samaa ongelmaa puhujan kanssa.	1	2	3	4	5
40) Ennakkokäsitykseni puhujasta vaikeutti puheen seuraamista.	1	2	3	4	5
41) Kiinnitin huomiota puheen epäjohtonmukaisuuksiin ja virheisiin.	1	2	3	4	5
42) Tiesin jo ennen puheen loppua, mitä mieltä olen puhujan viestistä.	1	2	3	4	5
43) Seurasin tarkasti puhujan silmiä.	1	2	3	4	5
44) Mietin koko puheen ajan sen ajallista kestoa.	1	2	3	4	5

Mitä mieltä olet seuraavista väittämistä?

<i>(Rengasta mielestäsi sopivin vaihtoehto.)</i>	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
45) Puhujan käyttämä sanasto oli ymmärrettävää.	1	2	3	4
46) Puhe sisälsi faktatietoja.	1	2	3	4
47) Puhe sisälsi mielipiteitä.	1	2	3	4
48) Puheen perusteella sai selkeän käsityksen ehdokkaan mielipiteistä.	1	2	3	4
49) Puhuja vaikutti asiantuntevalta.	1	2	3	4

Kun olet vastannut kysymyksiin 29–49, jää odottamaan ohjeita.

Kuinka hyvin seuraavat väittämät kuvaavat sinua?

<i>(Rengasta mielestäsi sopivin vaihtoehto.)</i>	Ei lainkaan	Vähän	Jonkin verran	Hyvin	Erinomaisesti
50) Kiinnitin huomiota puhujan tunteisiin.	1	2	3	4	5
51) Puhujan jaarittelu häiritsi minua.	1	2	3	4	5
52) Haluaisin esittää puhujalle kysymyksen saadakseni lisätietoa.	1	2	3	4	5
53) Minusta tuntui siltä, että puhuja tuhlassi aikaani.	1	2	3	4	5
54) En kiinnittänyt huomiota puhujan ilmeisiin.	1	2	3	4	5
55) Minusta puhuja käytti aiheen käsittelemiseen sopivan ajan.	1	2	3	4	5
56) Turhauduin, koska puhuja ei esittänyt ajatuksiaan järjestetysti ja tehokkaasti.	1	2	3	4	5
57) Pidin siitä, että puhuja esitti sellaisia perusteluja, joita pystyin itse arvioimaan.	1	2	3	4	5
58) Mielestäni puhuja ei tehnyt puheessaan virheitä.	1	2	3	4	5
59) Puhe tuntui minusta liian pitkältä.	1	2	3	4	5
60) Aloin helposti pohtia samaa ongelmaa puhujan kanssa.	1	2	3	4	5
61) Ennakkokäsitykseni puhujasta vaikeutti puheen seuraamista.	1	2	3	4	5
62) Kiinnitin huomiota puheen epäjohtamomukaisuuksiin ja virheisiin.	1	2	3	4	5
63) Tiesin jo ennen puheen loppua, mitä mieltä olen puhujan viestistä.	1	2	3	4	5
64) Seurasin tarkasti puhujan silmiä.	1	2	3	4	5
65) Mietin koko puheen ajan sen ajallista kestoa.	1	2	3	4	5

Mitä mieltä olet seuraavista väittämistä?

<i>(Rengasta mielestäsi sopivin vaihtoehto.)</i>	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
66) Puhujan käyttämä sanasto oli ymmärrettävää.	1	2	3	4
67) Puhe sisälsi faktatietoja.	1	2	3	4
68) Puhe sisälsi mielipiteitä.	1	2	3	4
69) Puheen perusteella sai selkeän käsityksen ehdokkaan mielipiteistä.	1	2	3	4
70) Puhuja vaikutti asiantuntevalta.	1	2	3	4

71. Mieti molempien puheiden ydinkohtia ja kerro lyhyesti, mitkä olivat mielestäsi Sauli Niinistön ja Pekka Haaviston näkemysten keskeiset erot?

Liite 2. Presidenttiehdokkaiden puheiden sanatarkat litteraatiot.

Pekka Haavisto

Tasavallan presidentin yhtenä keskeisenä tehtävänä on tehdä Suomi tunnetuksi ja ymmärretyksi maailmalla. Yritämme saada äänemme kuuluviin päälukuamme suurempaan. Diplomatia oli ennen vain valtioiden välistä toimintaa. Nykyään on vakuutettava myös mielipidevaikuttajat, tiedotusvälineet, yliopistot, yritys-elämä, kansalaisjärjestöt. Moderni diplomatia etsii laajaa kontakti- ja vaikutuspintaa. Presidentti Ahtisaari on esimerkki suomalaisesta, jonka yhteysverkostot ja kyky ylläpitää dialogia maailmalla saa Suomen näyttämään kokoaan suuremmalta.

Mitä annettavaa meillä suomalaisilla sitten on? Olemme hyviä teknisiä osaajia ja olemme hyviä luovan sisältöjen tuottajia. Näiden lisäksi meillä on yksi, usein tiedostamaton vahvuus: kohtelemme kaikkia ihmisiä tasa-arvoisesti. Emme tule luokkayhteiskunnasta, emmekä tunnusta luokkayhteiskunnan rajoja muuallakaan. Siivoojan tyttärestä voi Suomessa edelleen tulla professori ja professorin pojasta siivooja. Tämä perustavanlaatuinen käsitys ihmisten ja sukupuolten tasa-arvosta on suomalainen vahvuus myös maailmalla. Se on yksi vientituotteemme. Tervatyynyrimme ovat muuttuneet Angry birdseiksi ja nokialaiset kumipamput älypuhelimiksi. Nousimme perunakuopista maailman kommunikaatio-tekniikan kärkimaaksi. Halusimme maailman parhaiksi ja saavutimme sen ainakin hetkeksi.

Ehkä se hetki on nyt mennyt ja uuden suunnan etsiminen on taas käsillä. Etsimme Suomelle seuraavaa projektia, ideaa, ihannetta, tehtävää Suomelle. Yhden sarvikuonon on taas aika muuttua tuhanneksi ketuksi. Ei kukaan maailmassa osannut ennustaa Suomen nousua vauraiden maiden eturiviin, ei kukaan. Tätä taustaa vasten on hämmästyttävää, että me suomalaiset emme tunnu uskovan, että joku jossakin muualla voisi toistaa Suomen ihmeen. Mutta nousevat taloudet tekevät sen. Suomen kyky selvitä tulevaisuudessa on sidoksissa kykyymme tehdä yhteistyötä maailman nousevien talouksien kanssa. Ne taloudet eivät tällä hetkellä ole Euroopassa. Taloudellisen yhteistyön lisäksi tarvitaan yhteistyötä poliittisissa kysymyksissä, oikeusvaltion rakentamisessa, ihmisoikeuksien edistämässä ja ympäristöuhkien torjumisessa. Tasavallan presidentillä on näiden yhteyksien solmimisessa ja ylläpitämisessä rooli, joka ei ole vähäinen.

Sauli Niinistö

Uusi maailma muotoutuu ennen kaikkea talouden kautta ja finanssikriisi on nopeuttanut muutosta. Kehittyvien talouksien kasvu, Kiina kärkenään, ei kuitenkaan pysähdy vain talouden menestykseen, vaan se tuo mukanaan myös vaikutusvaltaa. Yhä vielä on niin, että ”money talks”, kenties jopa enemmän kuin koskaan ennen.

Geopolitiikka tekee siten vahvan paluun maailmankartalle. Jo ennen finanssikriisiä siitä nähtiin selkeitä merkkejä ja kun akuutista kriisistä selviydytään, kansainvälinen pöytä on katettu uusilla aineksilla. Aivan keskeisiä tulevat olemaan maailman valuuttajärjestelmään liittyvät kysymykset, kuten kuka painaa lisää rahaa ja aiheuttaa inflaatiota tai ken panttaa valuuttakurssiaan ja vääristelee maailmankauppaa. Sellaisia makroasioita, jotka kuitenkin liikuttavat kaikkia maailman seitsemää miljardia ihmistä.

Perinteinen ulkopolitiikka muuttaa muotoaan. Rahapolitiikasta tuleeikin valtapolitiikan keskeinen välinen. Läntinen traditio tulee haastetuksi markkinatalouden aseinen omalla kotikentällään. Meidänkin pitää osata asemoitua muuttuneessa tilanteessa. Siihen meillä on eväät. Historiassamme on pitkä oppi olemisesta maailman myrskyissä, ja niistä on aina selvitty. Joustavuus, nopeakin liikkuminen tilanteen mukaan on yksi osaaminen ja se meillä on. Tämä on nyt näkynyt vaikkapa kaupassa. Suomalaisen teollisuuden vienti on menestynyt hyvin kehittyvien maitten markkinoilla. Nyt on osattava nähdä, miten maailma muutoin asettuu ja syntyykö sellaisia tilanteita tai jakolinjoja, joissa me joudumme valitsemaan.